BIBLIOTEKA AKADEMJI GÓRNICZEJ W KRAKOWIE

PRZEGLĄD GÓRNICZO-HUTNICZY

CZASOPISMO, POŚWIĘCONE SPRAWOM PRZEMYSŁU GÓRNICZEGO i HUTNICZEGO

№ 12 (277). Dąbrowa Górnicza dnia 1-go grudnia roku 1921-go. Tom XIII.

Pył węglowy.

Niebezpieczeństwo pyłu węglowego i konieczność walki z nim dłuższy czas nie były doceniane. Utarło się zdanie, że pył węglowy jest niebezpieczny tylko w obecności metanu, który wybuchając powoduje wybuch lub zapalenie się pyłu węglowego. Dopiero cały szereg bardzo poważnych katastrof na kopalniach, zupełnie pozbawionych metanu lecz obfitujących w pył węglowy, jak Courriere, Monongah i t. d., zwróciły uwagę na grożące niebezpieczeństwo. Wkrótce też ukazały się znakomite sprawozdania p. Taffanela z badań nad pyłem węglowym, prowadzonych na stacji doświadczalnej w Lievin, oraz sprawozdania angielskiej stacji w Altofts.

Pierwsze doświadczenia inż. Taffanela wykazały, że pył węglowy jest tem niebezpieczniejszy, im więcej zawiera części lotnych. Okazało się, że pył węglowy o zawartości 18% części lotnych nie wybucha, przy pyle o zawartości od 18% do 24% szybkość rozprzestrzeniania się ognia jest niewielka, a ugaszenie następuje dość prędko, pył z 24%—27% części lotnych łatwo zapala się i wybucha a przy 30% — 31% wybuch pyłu rozprzestrzenia się z największą szybkością i działa z największą siłą. Oczywiście jeżeli wybuch pyłu już nastąpił w pewnem środowisku, wówczas łatwo może on przenieść się i wywołać wybuch pyłu o mniejszej zawartości części lotnych.

Nie tylko jednak zawartość części lotnych wpływa na zwiększenie lub zmniejszenie się zdolności wybuchowych pyłu węglowego; szereg doświadczeń wykazał, że wśród czynników tych główne znaczenie mają: 1) drobność pyłu, 2) zawartość jego w metrze sześciennym powietrza, 3) wilgotność i 4) zawartość popiołu. Okazuje się, że pył węglowy, składający się z cząstek o 1 *mm* do 2 *mm* średnicy, w żadnym wypadku nie wybucha. Za niebezpieczny pył należy uważać taki, który przechodzi przez sito Nr. 200, t. j. przez sito, mające 4900 otworów na 1 cm^2. Jeżeli na sicie tem pozostaje 75% pyłu, wówczas taki pył nie jest niebezpieczny. W rzeczywistości pył w kopalniach, szczególnie na chodnikach odstawowych, bywa znacznie drobniejszy. Teoretycznie biorąc, już przy 112 *gr.* pyłu w 1 m^3 powietrza ilość tlenu jest dostateczna, aby reakcja była pełna. Przy wilgotności pyłu 50% wybuch nie może nastąpić i taki pył należy również uważać za bezpieczny.

Dla klasyfikacji pyłu węglowego na angielskiej stacji w Altofts zaczęli stosować badania węgli pod mikroskopem. Okazało się, że węgle z odciskami Equisitinae, Pteridosperms, Gymnosperms i Filicinae dają pył węglowy mniej niebezpieczny, niż węgle z Megaspores i Mierospores.

Środki walki z pyłem węglowym dzielą się na trzy grupy następujące: 1) zapobieganie formowaniu się pyłu, 2) usuwanie przyczyn, mogących wywołać zapalenie się pyłu i 3) usuwanie pyłu oraz umiejscowienie wybuchu.

W celu zapobieżenia formowaniu się pyłu należy: 1) usunąć drewniane wózki, 2) unikać pełnego ładowania ich, 3) zlewać wodą każdy wózek wchodzący i wychodzący z filaru, 4) dobrze utrzymywać drogi odstawowe oraz odpowiednio wybrać system odbudowy, szczególniej jeżeli węgiel urabia się maszynowo.

Wśród wielu sposobów, mających na celu zmniejszenie formowania się pyłu węglowego w czasie urabiania węgla, zwraca uwagę sposób Meissnera, stosowany w zagłębiu Saary i polegający na tem, że węgiel w przodku przez otwory głębokości 1 *m* nasyca się wodą pod ciśnieniem 25 — 40 atm. Sposób ten nie znalazł jednak większego zastosowania, tak dla znacznych kosztów, jak i niemożności stosowania go dla węgla twardego.

Wyżej wskazywaliśmy na metan i roboty strzelnicze, jako na główne przyczyny, wywołujące wybuch pyłu węglowego. Materjały wybuchowe zwykłe dają płomień bardzo długi i o wysokiej temperaturze, szczególniej, jak to często bywa, kiedy materjał nie wybucha a spala się. Nic dziwnego więc, że pył węglowy, znajdujący się w przodku, pozostając dłuższy czas pod wpływem wysokiej temperatury, zapala się i wybucha. Aby uchronić się od tego, należy: 1) zwilżać przodek przed strzałami,*) 2) zabijać otwory materjałami, pochłaniającymi ciepło (kreda, soda i t. p.), 3) bezpośrednio przed otworem umieszczać na desce łupek, starty na pro-

*) W kopalniach Dourge do tego celu używają hermetycznie zamknięte wiaderka o zawartości 12 litrów wody i ręczne pompki; w praktyce okazało się to bardzo dobre.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

szek; 5 *gr* tego pyłu zupełnie wystarcza dla ochłodzenia płomienia i zabezpiecza od wybuchu.

Najradykalniejszym jednak środkiem byłoby usunięcie pyłu z kopalni. Próby, robione w tym kierunku, nigdzie nie powiodły się i obecnie tylko niektóre angielskie kopalnie stosują u siebie bezpośrednie zmiatanie czy to ręczne czy mechaniczne zapomocą odkurzaczy. Z wielu sposobów zmiatania pyłu węglowego na uwagę zasługuje sposób Fowlera, polegający na tem, że chodniki brukuje się kostką a ściany i piętro dokładnie wyrównywa się a następnie bieli się mlekiem wapiennem. Z tak przygotowanego chodnika dosyć łatwo usuwa się pył węglowy 2 — 3 razy do roku. Jest to sposób i kosztowny i wymagający bardzo sumiennego wykonania, wobec czego tylko niektóre angielskie kopalnie stosują go i to tylko częściowo, stwarzając w ten sposób bezpieczne miejsca (zony).

Najdogodniejszym i najtańszym sposobem usuwania pyłu jest wysypywanie chodników pyłem, otrzymanym z gliny lub łupku. Chodniki, raz wysypane proszkiem z gliny, wykazywały po 8 miesiącach zawartość 40% popiołu w pyle węglowym, pomimo że dziennie odstawiało się około 1 000 *t* węgla. Fizjologicznie pył ten, jak wykazał szereg doświadczeń, nie jest szkodliwy dla zdrowia. Kopalnie angielskie stosują u siebie wysypywanie pyłem z gliny 3 — 4 razy do roku. Stosunek pyłu węglowego do pyłu z gliny w Anglji utrzymują 1 : 17, we Francji 1 : 9.

Drugim przez wszystkich uznanym środkiem jest zraszanie chodników i robót. Od r. 1900-go w Niemczech obowiązuje prawo, nakazujące, aby wszystkie chodniki odstawowe, komunikacyjne i powietrzne były zraszane chociażby raz na dobę, przodki zaś 4 — 5 razy na zmianę. Dla zraszania służą specjalne rurociągi wodne, składające się z rur o średnicy od 150 *mm* do 20 *mm*, zaopatrzone co 20 — 50 *m* w krany, do których łatwo dopiąć węża. Woda używa się tylko filtrowana. Ciśnienie wody w sieci dochodzi do 10 atm. a ilość zużytkowanej wody na 1 tonę wydobycia waha się od 15 do 120 litrów.

Wiadomo jednak, że woda dzięki powierzchniemu napięciu źle zwilża, dlatego też należy wogóle zwilżać bardzo obficie a do wody dodawać środki, podnoszące zdolność zwilżania, wśród których najlepsze są płynne szkło, mydło, kreozol, nafta i t. p. Ma się rozumieć, że ze względu na warunki ani nafta, ani kreozol, jako materjały łatwopalne, nie nadają się do górnictwa. Badania, prowadzone w tym kierunku, wykazały, że najlepszymi materjałami do zwilżania są mydło i płynne szkło. Mydło doskonale zwilża, płynne szkło zbryla.

Należy zwrócić uwagę, że główną rzeczą przy zwilżaniu kopalni jest podtrzymywanie tej wilgoci. Wiemy, że powietrze, przepływające przez kopalnię w suche dnie zimowe, kiedy względna wilgotność powietrza jest niewielka a temperatura jego niska, bardzo energicznie pochłania wilgoć kopalni. Doświadczenia, robione w Lievin, wykazały, że powietrze z wilgotności 80% — 90% jeszcze może pochłaniać wilgoć. Jeżeli wierzchnia warstwa pyłu ma wilgotność 50%, wówczas po 4 godzinach wilgotność jej będzie 40% a po 10 tylko 20%. Jeżeli badać statystykę wybuchów pyłu węglowego co do pór roku, wówczas okazuje się, że ilość katastrof od 1 listopada do 31 marca jest 2,5 razy większa, niż za ten sam okres czasu od 15 maja. Dla podtrzymania wilgotności kopalni stosują albo bezpośrednie rozsypywanie środków hydroskopijnych lub też zraszanie ich rozczynami. W Anglji i Ameryce najczęściej używają chlorku wapnia $CaCl_2$ lub sól morską. Środek ten jakkolwiek bardzo dobry, jest jednak kosztowny; dlatego też stosują go w najniebezpieczniejszych miejscach kopalni.

W celu umiejscowienia wybuchu znalazły szerokie zastosowanie szczególniej w Anglji tak zwane zony bezpieczne, o których wspominaliśmy wyżej. Usunięcie z chodników na długości 100 *m* pyłu węglowego daje zupełną rękojmię, że w razie wybuchu płomień nie przerzuci się poza odkurzoną przestrzeń. Najlepsze jednak wyniki dały tak zwane tamy zatrzymujące (azzet-bazzage). Urządzone one są w ten sposób, że wzdłuż lub wpoprzek chodnika stawia się półki z proszkiem gliny lub łupku. Półki podłużne mają 10 *m* długości i stawia się je po 4 z każdej strony chodnika. Na nich umieszcza się po 700 litrów proszku na 1 metr kwadratowy przekroju chodnika lub 200 *m* na 1 metr sześcienny przepływającego powietrza. Półki poprzeczne mają długość 1,6 *m*, szerokość 36 *cm* a ilość proszku łupku na 1 metr kwadratowy przekroju chodnika wynosi 400 litrów. Podobne tamy robią też z wodą, którą nalewa się do korytek głębokości 20 *cm* i długości około 1 *m*. Korytka te umieszczone są w ramie ruchomo; w razie wybuchu przewracają się one, a woda, wylewając się, nie przepuszcza ognia. To samo otrzymamy, budując tamy z rurek żelaznych. Tama taka, podobnie jak siatka lamp bezpieczeństwa, nie przepuszcza ognia.

Adam Michalski.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Materjały ogniotrwałe w odlewni.

Pod mianem materjału ogniotrwałego, używanego do wykładania wnętrza pieców metalurgicznych, rozumieć należy wogóle te materjały, które zależnie od celu pieca i od mającego w nim odbywać się procesu topienia mają wytrzymywać działanie płomienia stopionego metalu, żużla, lub wreszcie mają mieścić w sobie jakiś czas topiące się lub stopione już w wysokiej temperaturze masy. Jedne piece np kupolaki otacza się zewnętrz płaszczem żelaznym, płomienie otacza się dużemi płytami lanemi, wnętrze tych pieców wykłada się cegłami, zrobionemi z materjału, nie podlegającego wpływom operacji metalurgicznych.

Ponieważ wspólnym i najcharakterystyczniejszym czynnikiem dla wszystkich wogóle pieców jest ciepło, ogień i wysoka temperatura, przeto materjały, którymi wykłada się ich wnętrze a których prawdziwa zaleta opiera się na odporności, zyskały nazwę „materjałów ogniotrwałych".

Warunki odporności materjałów ogniotrwałych i wymagania, jakie stawia technika metalurgiczna co do ich jakości, są bardzo rozmaitej natury. Nie powinny one topić się w pewnej określonej temperaturze oraz nie powinny z ciałami, z któremi mają bezpośrednio stykać się, wschodzić w jakiekolwiek reakcje i związki chemiczne. Jestto żądanie zasadnicze, które w zamówieniach materjałów ogniotrwałych gra główną rolę. Taki materjał, jeżeli ma być dobry, powinien być odporny na działanie chemiczne żużli, gdyż we wszystkich procesach topienia wytwory utlenienia pierwotnego materjału i niezbędne w procesie dorzuty tworzą żużle, odporność zaś na ich działanie stanowi główną zaletę cegły, którą piec jest wyłożony.

Wiadomo, że żużle mają charakter kwaśny lub zasadowy. Ponieważ zaś kwasy i zasady działają wzajemnie na siebie, przeto tam, gdzie podczas procesu tworzy się żużel kwaśny, wykłada się piec takim materjałem, który odpowiada kwaśnemu charakterowi żużla, i na odwrót.

Stąd pochodzi najprostsza klasyfikacja cegieł ogniotrwałych na kwaśne i zasadowe. Jest jednak jeszcze jeden gatunek pośredni, mianowicie cegły z materjałów obojętnych, które znajdujemy w przyrodzie gotowe lub też przyrządzamy je drogą sztuczną.

Wiemy z metalurgji, że przy przygotowywaniu stopów metali otrzymuje się wytwór, którego temperatura topienia leży tem wyżej, im mniej jest składników. Tak samo rzecz ma się z materjałami ogniotrwałymi; topią się one tem trudniej, im mniej posiadają składników a więc czyste i najczystsze posiadają najwyższy punkt topliwości. Kwas krzemowy czysty ($Si O_2$), wapno (CaO), tlenek glinu (M_2O_3), te idealnie czyste materjały są, praktycznie rzecz biorąc, nietopliwe. Niestety te minerały, dostarczane nam przez przyrodę, są zawsze zanieczyszczone domieszkami, które naturalnie punkt ich topliwości znacznie zniżają. Związki alkaliczne, tlenek żelaza i magnezja zawsze punkt topliwości obniżają, natomiast wapno, kwas krzemowy i tlenek glinu działają pod tym względem wręcz przeciwnie.

Istnieje stosunek taki, że ogniotrwałość materjałów kwaśnych zmniejsza się skutkiem zawartości wapna i tlenku glinu, natomiast ogniotrwałość materjałów zasadowych obniża kwas krzemowy i tlenek glinu. Co się tyczy materjałów obojętnych zachowują się one co do ogniotrwałości bardzo rozmaicie.

Oprócz jednak trudnej topliwości żąda technika od materjałów ogniotrwałych jeszcze innych zalet, mianowicie wytrzymałości na działanie sił mechanicznych i odporności wobec nagłych zmian temperatury.

Należy przyznać, że wszystkie materjały ogniotrwałe posiadają jedną wspólną wadę, iż w temperaturze żaru powiększają swą objętość, albo też, co jest gorsze, paczą się. Nie należy jednak tych własności identyfikować z wydłużeniem przez ogrzanie lub skróceniem przy oziębieniu. Zdradzają one wprost podczas ogrzewanania dążność do przyjęcia pewnych słabych zmian formy i ta dążność ma to do siebie, że z góry obliczyć się nie da, lecz jest zawsze funkcją niewiadomą. Materjały gliniaste paczą się a o kwarcowych powiada hutnik, że „rosną". Dlatego najlepiej jest mieszać je wzajemnie w pewnych stosunkach, aby tej zmiany formy nie dopuścić lub przynajmniej sprowadzić ją do możliwego minimum. Zyskując jednak jedno, tracimy drugie, gdyż przez takie mieszanie zmniejsza się znowu stopień ogniotrwałości.

Z tego wnosić należy, że istnieje wiele zapatrywań na użyteczność danego materjału ogniotrwałego i, o ile różnemi mogą być te zapatrywania, dowodzi niezgodność zdań różnych zawodowców. Szczególniej mniemania są podzielone w sprawie wykładania kupolaków. Na tym punkcie zawiadowcy odlewni surowca najmniej zgadzają się. Trudno jest rzeczywiście rozstrzygnąć, który materjał jest najlepszy w danym wypadku. Decyduje o tem wiele rozmaitych warunków, jak jakość odlewu, siła ciśnienia wiatru, cena materjału budowlanego i t. d.; to też jeden zawiadowca odlewni bierze pewien określony gatunek cegły szamotowej, tem bardziej że przy pewnych więcej sprzyjających okolicznościach i warunkach otrzymać go może. Czy jednak tańsze i mniej trwałe wyłożenie pieca jest rzeczą korzystniejszą, niż droższe, lecz za to dłużej trwające, jest sprawa obliczenia każdego zawodowca. Dążenie do zbyt niskich cen nie jest jednak korzystne i należy dobrze zastanowić się i wyjaśnić

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

sobie sprawę procesów chemicznych w kupolaku lub piecu płomiennym, pojąć rolę, jaką grają żużle, aby dostatecznie osądzić najkorzystniejsze dla siebie wyłożenie pieca. Do tego nieodzowną jest znajomość bliższa z materjałami ogniotrwałymi, sposób przygotowania materjałów surowych oraz sposób przyrządzania z nich gotowych cegieł.

Materjały ogniotrwałe kwaśne. Kwarc i kwarcyt SiO_2 jestto prawie czysty kwas krzemowy z zawartością 95 do 99% SiO_2. Znajduje się on w przyrodzie bardzo obficie rozpostarty, są to materjały przeważnie czyste i zupełnie prawie nietopliwe. Do nich należą angielskie pudding-kamienie, bryły ogniotrwałe, z których po zmieleniu i związaniu podobnymi materjałami powstaje w Anglji „Ganistêr" i kamień „węglowo-piaskowy". Ten ostatni składa się przeważnie z ziarn piasku z małą ilością gliny i tlenku żelaza. Kwarc lub szyfer kwarcowy, znakomity materjał ogniotrwały, używany głównie w Niemczech i na Śląsku Górnym, zawiera 90 do 95% SiO_2 i jest bardzo małą ilością gliny zanieczyszczony.

We wszystkich tych materjałach kwas krzemowy stanowi główną część składową, znajduje on się prawie we wszystkich minerałach i rodzajach skał. W stanie zupełnie czystym krystalicznym znany jest pod nazwą „kryształu górskiego", minerału bezbarwnego lub dymnego, przezroczystego jak woda, który w pięknej formie krystalizuje się. Jest on twardszy od szkła i rysuje je jak djament. Do rzadszych lecz bardziej lubianych należą fijoletowy ametyst, żółty topaz i cytryn wreszcie - chalcedon, agat i jaspis, nie mówiąc już o bogatym w barwy opalu. Wszystkie te cenne minerały nie mają znaczenia technicznego i wymieniłem je tylko dlatego, żeby zachować całość w związku z kwarcem.

Z naturalnych a więc w przyrodzie znajdujących się kwarcytów robi się sztucznie materjał bardzo ogniotrwały, tak zwany dinas lub w handlu znajdowany kamień kwarcytowy. Przyrządza się go w ten sposób, że kwarcyt, zmielony w delikatny proszek, miesza się ze środkiem wiążącym, prasuje w pewne określone formy i wypala. Zdawałoby się, że do robienia takich kamieni dinasowych byłoby rzeczą najprostszą użyć piasku, żeby zaoszczędzić w ten sposób koszta mielenia, jednakże ze względów technicznych tego nie robi się, gdyż zmielony kwarcyt ma taką własność cenną, że po wypaleniu nabiera twardości i przy niskiej stosunkowo temperaturze wypalania ma stałą objętość w przeciwieństwie do kwarcu. Jako środek wiążący, służą przeważnie wapno lub glina. Zależnie od użytego środka wiążącego, jeżeli to była glina, wytwór nosi nazwę cegły dinasowej, jeśli zaś wapno, wówczas wytwór nazywa się cegłą kwarcową. Istnieje także miano angielskich lub niemieckich cegieł dinasowych.

Należy nadmienić, że wapno, jako środek wiążący, jest lepsze. Rzecz prosta, że taki dodatek środka wiążącego obniża znowu temperaturę topliwości. Najlepsze cegły kwarcytowe zawierają 98% SiO_2; zawartość ta w mniej dobrych gatunkach spada do 65—70% SiO_2. To też zależnie od zawartości kwasu krzemowego rozróżnia się w handlu cegły Nr. I, II, III i t. d. Właściwy i gruntowny brak polega na tem, że do gorszych gatunków używa się gorszych materjałów surowych, jak szypru krzemowego i wielu innych.

Materjałów ogniotrwałych kwaśnych używa się do wykładania pieców tam i w tych razach, gdy procesy topienia połączone są z wytwarzaniem żużlów kwaśnych, np. w procesie Bessemera i w kwaśnym piecu martenowskim. Kamienie dinasowe i kwarcytowe mają zastosowanie w technice piecowej szczególniej tam, gdzie silnie działa płomień i ogień. Takiemi cegłami wykłada się piece spawalne, dna i sklepienia pieców płomiennych a także wnętrza panwi odlewniczych.

W wyrobie cegieł kwarcytowych należy zwracać głównie uwagę na to, żeby wytwór podczas wypalania doznał zupełnej zmiany objętości, żeby wyrósłszy do ostatecznych granic, z chwilą użycia go do pieca nie doznawał z chwilą puszczenia go żadnych więcej zmian pod wpływem temperatury.

Ogólną wadą wszystkich kwaśnych materjałów ogniotrwałych jest niezdolność znoszenia nagłych zmian temperatury. Te nagłe zmiany wywołują łamliwość, łatwe tworzenie się rys i pęknięć. Rozumie się samo przez się, że należy je strzedz przed działaniem żużli zasadowych.

Materjały ogniotrwałe zasadowe. Jeżeli ściany pieca mają stykać się z żużlem zasadowym, wówczas trwałość tych ścian zapewnia cegła o charakterze zasadowym na tej samej podstawie, na jakiej cegła kwaśna jest odporna na działanie żużla kwaśnego.

Żużle zasadowe, a takie mamy w procesie Tomasa i zasadowym piecu martenowskim, zawierają obok dużej ilości wapna stosunkowo dużo tlenków metalicznych.

Materjały ogniotrwałe o charakterze zasadowym znajdujemy w przyrodzie, jako sole wapniowe kwasu węglowego a więc wapień $Ca\,CO_3$, magnezyt $MgCO_3$ albo też mieszanina tych dwóch tak zwany dolomit $(Ca\,Mg)\,CO_3$.

Materjały te po wydobyciu z pokładów wypala w piecach szachtowych, doprowadzając temperaturę do białego żaru, t. j. tak silnie, żeby następnie minerały te nie były już w stanie przyjąć z atmosfery ani kwasu węglowego ani też wilgoci. Po wypaleniu rozdrabnia się je przez zmielenie, miesza ze środkiem wiążącym, najczęściej ze smołą, prasuje pod wysokiem ciśnieniem w formę cegieł lub kamieni danych wymiarów i postaci stosownie do zamówienia i wypala w specjalnie do tego celu służących piecach.

Niektórzy zawiadowcy martenowni używają do wyłożenia dna pieca zasadowego zamiast cegły wprost przygotowanej masy, którą po zmieszaniu ze smołą sztampują a następnie masa ta podlega

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

wypaleniu wraz z momentem puszczenia pieca w ruch.

Praktyka pokazała, że takie materjały, jak dolomit i magnezyt, nie stapiają się ze sobą i wymagają koniecznie dodatku małej ilości kwasu krzemowego.

Podczas gdy dolomit i węglan wapniowo-magnowy o składzie chemicznym 54% $CaCO_3$ i 45% $MgCO_3$ znajduje się w przyrodzie w wielu miejscowościach w obfitych pokładach, magnezyt rozdzielony jest dość skąpo, gdyż znajduje się głównie w Styrji, chociaż nie brak go także w niektórych miejscowościach na Uralu. Najczystszy i najcenniejszy magnezyt, zawierający 99% $MgCO_3$, znajduje się w Grecji na wyspie Eubei.

Te zasadowe materjały ogniotrwałe mają dla odlewnika mniejsze znaczenie, interesują one więcej zawiadowcę martenowni, szczególnie gdy rozporządza piecami zasadowymi. W każdym razie dolomitowy lub magnezytowy wykład pieca jest rzeczą rzadszą i mniej ważną, aniżeli wykład materjałami obojętnymi, t. j. cegłami szamotowemi, zawierającemi glinę.

Materjały ogniotrwałe obojętne. O ile opisane dotąd materjały ogniotrwałe odznaczają się charakterystyczną własnością i dążeniem do wchodzenia w reakcję chemiczną z ciałami, topionemi w piecach, o tyle materjały obojętne nie podlegają żadnym wpływom chemicznym i zachowują się względem ciał w piecu topionych zupełnie lub prawie zupełnie obojętnie.

Materjały te zawierają w swym składzie głównie glinę a odznaczają się one tem, że na wpływ zasad są mniej wrażliwe, niż materjały, zawierające kwas krzemowy, a na wpływy kwasów także znacznie mniej czułe, niż materjały zasadowe, nadto co jest ważniejsze, że daleko łatwiej znoszą nagłe zmiany temperatury, niż materjały kwarcowe. Natomiast podczas ogrzewania okazują one w przeciwieństwie do cegieł kwarcowych silne dążenie do paczenia się i to jest złą ich stroną, która przy wyrobie wymaga ciągłej uwagi i baczności.

Zupełnie czysty tlenek glinu Al_2O_3 ma punkt topliwości około 2000; lecz w przyrodzie takiego czystego niema, znajduje się natomiast wodan tlenku glinu, tak zwany bouxit, mniej lub więcej zanieczyszczony kwasem krzemowym i tlenkiem żelaza. Minerał ten (zyskał nazwę od miejscowości Les Boux we Francji) zawiera 50 do 60% Al_2O_3 i 20 do 30% wody krystalicznej, oprócz tego zmienne ilości kwasu krzemowego i tlenku żelaza.

Do wyrobu cegieł bouxitowych używa się bardzo ostro wypalonego materjału, który następnie miele się, miesza z mniejszą lub większą ilością gliny ogniotrwałej, dodaje wody, formuje cegły i jeszcze raz je wypala. Takie cegły bouxitowe stanowią nadzwyczaj twardy i wytrzymały wytwór. Wskutek jednak bardzo niepożądanej własności paczenia się cegły te mało są w użyciu; najczęściej używają je do przygotowania szamoty i w tym wypadku bierze się bouxity, zawierające kwas krzemowy.

W ostatnich czasach bouxit znalazł daleko rozleglejsze zastosowanie w wyrobie glinu metalicznego w piecach elektrycznych.

Cegły szamotowe. Szamotą nazywa się glina ogniotrwała wypalona. Znajdująca się w przyrodzie glina jest wodnym krzemianem glinu o składzie następującym: $2\,SiO_2\,Al_2\,2\,H_2O$ i posiada 40% tlenku glinowego, 46% kwasu krzemowego i 14% wody; przez wypalenie traci tę ostatnią i taka wypalona masa nazywa się szamotą. W takim stanie glina ta zawiera 46% tlenku glinu i 54% kwasu krzemowego.

Najczystszą w przyrodzie znajdującą się gliną jest kaolina czyli ziemia porcelanowa. Jestto materjał bardzo cenny tem więcej, że znajduje się w stanie bardzo czystym. Wogóle gliny zawierają prawie zawsze związki potasu, sodu, wapna, magnezji i tlenku żelaza, często także substancje organiczne, bądź to resztki pochodzenia zwierzęcego, bądź też węgiel i t. p. ciała.

O ile skład gliny jest różny, o tyle też różny jest ich wygląd zewnętrzny, który zawsze zależy od składu.

Zabarwienie gliny jest bardzo rozmaite, gdyż zaczynając od śnieżno białej (kaolina) do brudno żółtej; często spotyka się gatunki brunatne, niebieskawe, zielonawe, żółte, ciemno czerwone aż do czarnej. To zabarwienie stoi w ścisłym związku z procesem jej tworzenia się. Jakkolwiek do dnia dzisiejszego niema zgodności w zapatrywaniach, dotyczących powstania i tworzenia się gliny i pokładów kaolinowych, to jednak jest rzeczą pewną, że glina nie jest minerałem pierwotnym, lecz wytworem rozkładu. Powstała ona z feldszpatów i skał feldszpatowych przez to, że takie składniki, jak sole potasowe, sodowe i wapniowe a także część kwasu krzemowego pod wpływem przesiąkających wód, zawierających kwas węglowy, zostały wyługowane, pozostał zaś tlenek glinu i kwas krzemowy obok wody, jako wodny krzemian glinu. Pierwszym produktem, powstałym przez taki rozkład, jest właśnie kaolina. Jeżeli jeszcze zważymy, że oprócz wpływu ługującego działania wód przeciekowych odbywał się w przyrodzie równocześnie proces odmącania lżejszych cząstek gliny od cięższych, to łatwo pojmiemy, że w różnych miejscach osiadały różnego składu gliny; cząstki najlżejsze, jak właśnie kaolinowe, znajdujemy oddzielone od glin drugorzędnych, daleko mniej cennych i pospolitszych.

Gliny piaszczyste, znane pod nazwą gliny zwykłej, zawierające stosunkowo dużo wapna, zowią się marglami.

W przemyśle technicznym główną rolę gra kaolina i najczystsze gatunki glin zwykłych, należących jednak jeszcze do rzędu ogniotrwałych. Im bowiem glina zawiera więcej piasku, tem jest mniej ogniotrwałą; to też dobra glina ogniotrwała powinna zawierać jaknajmniej kwasu krzemowego wol-

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

nego a normalną ilość związanego chemicznie z glinem, przyczem zawartość tlenku glinu jest miarodajną dobroci gliny.

Wskutek zawartości wody wszystkie gliny z wyjątkiem kaoliny odznaczają się pewnym stopniem plastyczności. Jeżeli ta własność jest bardzo wyraźna, wówczas glina nazywa się tłustą, w przeciwnym razie nosi miano chudej. Zdaje się, że domieszki pochodzenia organicznego wpływają do pewnego stopnia na plastyczność, gdyż zdarzało mi się spotykać gliny prawie zupełnie czarne nadzwyczaj plastyczne, po wypaleniu prawie zupełnie białe lub lekko zaróżowione od zawartych śladów tlenku żelaza. Takie gliny plastyczne tracą całkowicie plastyczność po wypaleniu i następne mieszanie z wodą nie przywraca więcej tej samej własności.

Najmniej pożądaną a nawet najgorszą stroną glin jest ich dążność do paczenia się tem silniejsza, im glina pierwotnie była tłustsza. To też w wyrobie cegieł szamotowych całe dążenie specjalisty wypalacza powinno być skierowane do przeciwdziałania temu paczeniu a osiąga się ten cel przez mieszanie gliny z ciałami, które paczeniu nie ulegają. Specjalista powiada, że glinie daje się środki na schudnięcie, a takim środkiem jest glina wypalona czyli szamota.

Wyrób cegieł szamotowych jest rzeczą dość łatwą. Wydobytą glinę ogniotrwałą układa się na dużych podłogach drewnianych do wyschnięcia. Tu leży ona jakiś czas na powietrzu a potem, gdy dostatecznie wyschnie, przenoszą ją do pieców lub też kamer pieca okrągłego, gdzie ją wypalają w temperaturze 1500°C. Tutaj ulatują nie tylko ostatnie ślady wody, mechanicznie zatrzymanej, lecz również woda chemicznie związana. Sposób budowania pieców jest bardzo różny; są one częściowo wprost węglem opalane, albo też posiadają paleniska gazowe. Jaki z tych systemów jest lepszy, o tem mówić nie będę, gdyż to do rzeczy nie należy i zaprowadziłoby zbyt daleko.

Wypalona glina straciła dążność do paczenia się; poddaje się ją teraz zmieleniu na młynach kołowych (kolergangach) na grubsze lub bardziej miałkie ziarno zależnie od jakości mających wykonać się cegieł. Zmieloną glinę miesza się z surową, tak że otrzymujemy dość plastyczną mieszaninę, z której w formach drewnianych wyciska się cegły odpowiedniego formatu, przyczem to formowanie odbywa się wyłącznie rękami. Gotowe cegły wilgotne kładzie się znowu na drewnianych podłogach a gdy przeschną, przenosi się je do powtórnego wypalania w odpowiednich piecach. Rozumie się, że wskutek domieszania gliny surowej cegły te ulegają także paczeniu, jednakże własność ta występuje teraz w stopniu daleko słabszym, niż poprzednio przy wypalaniu szamoty. Stąd pochodzi, że w wyrobie cegieł szamotowych, które muszą czynić zadość wyrażonym w zamówieniu wymiarom, największą uwagę i troskliwość należy poświęcić zapobieganiu paczenia się. Ponieważ jednak własność ta nie da się podporządkować pewnym stałym prawidłom, określonym dokładnie cyframi, przeto dla każdej wykonanej mieszaniny należy zdolność paczenia się określać doświadczalnie i wymiary cegły odpowiednio normować.

Zamiast środków, dodawanych do masy szamotowej w celu uczynienia gliny chudszą, można dodawać starych używanych już cegieł szamotowych lub innych materjałów, jak np. wypalonego bouxitu, kwarcu, kwarcytu, skorup tygli glinianych i t. p. Jasną jest rzeczą, że przez dodawanie mamaterjałów, zawierających kwas krzemowy, zmniejsza się ogniotrwałość, lecz równocześnie z tem zmniejsza się i miara paczenia. Od ilości i jakości dodanego środka zmienia się jakość cegły, koszt wyrobu i cena sprzedażna, dla której miarodajną jest ilość tlenku glinowego. Ta ostatnia wahać się musi od 20 do 45%. Im bogatszy jest materjał co do ilości tlenku glinu, tem jest cenniejszy.

Przemysł gliniany jest rozprzestrzeniony bardziej może niż każdy inny, gdyż glina należy do minerałów pospolitych we wszystkich prawie krajach i państwach. Znanemi są pokłady kaoliny w Meissen, Saaran, Sewr, dość zresztą wspomnieć Chiny i Japonję, które porcelaną swą zyskały sławę wszechświatową.

W Rosji południowej w pobliżu morza Azowskiego w okolicach stacji Połogi miałem sposobność widzieć olbrzymie obszary białej jak śnieg gliny, która po dokonanej analizie okazała się idealnie czystą kaoliną. Domki gospodarzy wiejskich, oblepione kaoliną, zwracają uwagę z powodu swej śnieżnej białości. Niegdyś fabryka carskiej porcelany w Petersburgu czerpała materjał surowy na południu Rosji. Wiem, że przed kilku laty zawiązała się spółka, zamyślająca włożyć wielki kapitał na zbudowanie fabryki porcelany i cegieł ogniotrwałych w okolicach Połogów. Niestety, wandalizm zabił najlepsze chęci i zamiary.

Należy zwrócić jeszcze uwagę na jedne szczególnie ogniotrwałe materjały, t.j. materjały techniczne, zawierające węgiel. Ten ostatni, jeżeli nie podlega utleniającemu działaniu gazów lub redukującemu wpływowi żużla, jest bezwzględnie nietopliwy. Delikatnie sproszkowany i jak najmniej popiołu pozostawiający koks lub grafit miesza się z małą ilością smoły i gliny, prasuje cegły z tej mieszaniny i wypala je. Z podobnej masy składają się tygle grafitowe, używane często w odlewniach a ogólnie używane w procesie otrzymywania stali tyglowej. Masa na tygle składa się z 60% grafitu i 40% gliny ogniotrwałej. Naturalnie, że ten skład jest mniej więcej przeciętny, gdyż każda odlewnia i każda większa fabryka stali tyglowej, która ma swojego wyrobu tygle, ma także swoją praktykę oraz zdobyte przepisy na masę tyglową i nimi posługuje się.

W nowszych czasach przyrządza się w piecach elektrycznych dwa rodzaje materjałów ogniotrwałych, o których zamilczeć niepodobna; jestto węglik krzemu CSi i karborundum C_2Si_2O tlenowęglik

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

krzemu. Dla odlewni nie mają one żadnego znaczenia.

W końcu należy wspomnieć o zaprawach, używanych do osadzania cegieł ogniotrwałych. Zaprawy te zależnie od tego, czy cegła jest kwaśna czy też zasadowa, muszą składem swoim odpowiadać składowi cegły. Podczas ogrzewania nie powinny one wchodzić w reakcje z cegłami; dlatego do przygotowania zapraw ogniotrwałych używa się najczęściej tej samej masy, z której zrobiona jest cegła. Cegły kwaśne i szamotowe osadza się zwykle na szamocie, rozrobionej z wodą albo też z gliniastym piaskiem lub kwarcytem, zawierającym 90% — 95% kwasu krzemowego i 5% — 10% tlenku glinowego. Cegły zasadowe najlepiej jest osadzać na mieszaninie dolomitu ze smołą lub takiejże mieszaninie z magnezytem, lub wreszcie na samej smole.

W pracy niniejszej przedstawiłem krótki obraz istoty materjałów ogniotrwałych, rozmaite rodzaje ich materjałów surowych, sposób wykonania i wreszcie zasady, stosowane w technice budowlanej pieców przy użyciu danego gatunku cegieł. Dzisiejszy stan odlewnictwa i jego strona naukowa powinny co prędzej chwytać każdą nastręczającą się korzyść a przecież korzyści, wypływające z racjonalnego wyboru materjału ogniotrwałego i dobrego wyłożenia kupolaka lub pieca płomiennego, nie należą do małych i zasługujących na lekceważenie.

Henryk Wdowiszewski.

Przyczynek do historji organizacji władz górniczych oraz administracji zakładów państwowych w Małopolsce.

Na początku stulecia XIX-go naczelną władzą kopalń rządowych, t. j. kopalń rudy żelaznej i hut oraz żup solnych w Małopolsce wschodniej była galicyjska administracja dóbr państwowych względnie administracja domen i salin we Lwowie, w skład której wchodzili „referenci montanistyczni". Dyrekcji tej podlegały bezpośrednio zarządy rządowych kopalń rudy żelaznej i hut w Pasiecznej, Mizuniu, Orowie, Maydanie i Smolnej oraz kameralne dymarki (Luppenfeuer) w Rudzie Rożanieckiej, Smolnej i Podmichalu, a żupy solne (koktury) pośrednio przez trzy intendentury z siedzibą w Kołomyji dla żup w Kosowie, Utoropach, Jabłonowie, Kniażdworze, Słobodzie, Mołodyatynie i Łańczynie, w Delatynie dla żup w Delatynie, Manaiwie, Mołotkowie, Rosulnej, Krasnej, Petrance i Kałuszu, w Samborze dla żup w Dolinie, Bolechowie, Lisowicach, Stebniku, Solcu, Modryczu, Drohobyczu, Starej Soli, Huczku, Lacku i Tyrnawie Solnej. Dla części zachodniej kraju, t. j. dla kopalń rządowych soli w Wieliczce i Bochni oraz kopalni siarki w Swoszowicach a od r. 1848-go również dla kopalni węgla w Jaworzniu i Niedzieliskach, władzą naczelną złączona administracja górnicza, salinarna i sprzedaży soli oraz „distruktualny" sąd górniczy (Vereinigte Berg-Salinen und Salzverschleiss-Administration und Distriktual Berggericht) do r. 1850-go, następnie administracja salin i sprzedaży soli oraz dyrekcja górnicza salinarna i leśna a wreszcie dyrekcja górnicza i salinarna w Wieliczce. Władze te były złączone a naczelnik był wspólny w osobie radcy gubernjalnego. Do r. 1817-go w Wieliczce i Bochni istniały prowizoryczne „distryktualne" sądy górnicze, poczem sąd górniczy w Bochni połączono z „distryktualnym" sędem górniczym w Wieliczce. Administracji w Wieliczce podlegały również „spedycje" soli oraz urząd sprzedaży soli w Bochni, składy soli w Niepołomicach, Podgórzu, Sierosławicach, „spedycja" soli w Wieliczce i urząd sprzedaży i „transportu" na Turówce w Wieliczce, a od r. 1861-go nowo założona państwowa szkoła górnicza w Wieliczce dla kształcenia dozorców kopalnianych. „Państwo Jaworznickie" z kopalniami węgla w Jaworzniu i Niedzieliskach objął Rząd w lipcu r. 1847-go od wolnego miasta Krakowa i podporządkował pod dyrekcję Wielicką, ustanawiając w Jaworzniu prowizoryczny rząd górniczy i hutniczy. W r. 1855-ym podporządkowano Jaworzno wprost Ministerjum Skarbu.

„Państwo Jaworznickie" stanowiło już w r. 1805-ym dobra kameralne a kopalnie podlegały dyrekcji górniczej w Kielcach oraz „substytucyjnemu" sądowi górniczemu w Olkuszu (który w r. 1808-ym przeniesiono do Chrzanowa) aż do r. 1815-go, t. j. do czasu objęcia przez wolne miasto Kraków.

Sąd distryktualny w Wieliczce istniał dla następujących okręgów: Wadowice, Bochnia, Sącz, Tarnów, Jasło, Rzeszów oraz dla części okręgów po lewym brzegu Sanu, t. j. Sanockiego i Przemyskiego.

W Galicji wschodniej istniały prowizoryczne distryktualne sądy górnicze w Samborze, Stanisławowie (przeniesiony w r. 1843-im do Kołomyji) i zastępczy sąd distryktualny w Kaczyce na Bukowinie. Sąd distryktualny górniczy w Kołomyji przeniesiono w r. 1857-ym do zarządu salin w Delatynie.

Sąd w Samborze istniał dla obwodów: Sambor, Stryj, Lwów, Żółkiew a na prawym brzegu Sanu dla części obwodów Sanockiego i Przemyskiego. Sąd distryktualny górniczy w Samborze przeniesiono w r. 1856-ym do zarządu salin w Stebniku.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Sąd w Stanisławowie istniał dla obwodów: Stanisławów, Kołomyja, Czortków, Tarnopol, Brzeżany, Złoczów i Czerniowce. Dla sądów w Galicji wschodniej wyższą instancją, o ile rozchodziło się o sprawy nadań górniczych i przedmiotów kameralnych zakładów górniczych państwowych, była ogólna „kamera nadworna mennictwa i górnictwa (do r. 1816-go). Wszystkie sprawy szły do naczelnika władzy krajowej; później naczelną władzą była administracja dochodów skarbowych (Kameral-Gefällen Verwaltung) we Lwowie do r. 1850-go, w której sprawy górnicze załatwiał osobny departament górniczy.

Do chwili wydania ogólnej ustawy górniczej w r. 1854-ym kierowano się zasadami Maksymiljańskiej ustawy górniczej dla Węgier z r. 1573-go (Patent Cesarski z r. 1804-go); jedynie żupy solne w Galicji nie podlegały ustawom górniczym lecz osobnej ordynacji „państwowej" albo solnej, co później zniesiono. Sól wogóle uważana była jako monopol, zastrzeżony panującemu. Od r. 1872-go ogólna ustawa górnicza zastosowana została również do soli.

Przy sądach górniczych distryktualnych w Galicji zachodniej i wschodniej istnieli komisarze szurfowi. Ruch szurfowy był tak ze strony Rządu jak i prywatnej nadzwyczaj ożywiony.

Ustawą z r. 1855-go ustanowiono prowizoryczne starostwa górnicze w Wieliczce dla okręgu administracyjnego Rządu krajowego w Krakowie a we Lwowie dla wschodniej części kraju i Bukowiny. Czynności starosty górniczego we Lwowie przekazano referentowi montanistycznemu departamentu salinarnego i montanistycznego Krajowej Dyrekcji Skarbu, dodając mu do pomocy komisarza górniczego oraz mierniczego górniczego.

Starostwu górniczemu we Lwowie podlegali komisarze w Kaczyce dla Bukowiny, w Samborze dla obwodów Sanok, Przemyśl, Sambor i Stryj, w Kołomyji dla obwodów Stanisławów, Kołomyja, Czortków i Tarnopol; reszta obwodów Lwów, Żółkiew, Złoczów i Brzeżany należały do starostwa górniczego we Lwowie. Starostwo w Wieliczce podlegało rządowi krajowemu w Krakowie a starostwo we Lwowie Namiestnictwu. W tym samym roku odłączono od Dyrekcji w Wieliczce sprawy leśnictwa i przydzielono je do ówczesnej krajowej dyrekcji Skarbu w Krakowie.

Władzą centralną dla wszystkich wspomnianych zekładów i władz była najpierw Kamera nadworna dla mennictwa i górnictwa, potem do r. 1848-go Ministerjum Robót Publicznych a w r. 1849-ym Ministerjum dla kultury kraju i górnictwa, poczem od r. 1853-go Ministerjum Skarbu objęło wszystkie sprawy górnicze.

W r. 1858-ym nastąpiła dalsza organizacja władz górniczych. Utworzono starostwa górnicze w Krakowie i we Lwowie, jako pierwszą instancję. Polityczna władza krajowa a więc Namiestnictwo we Lwowie oraz Rząd krajowy w Krakowie były drugą a Ministerjum Skarbu trzecią instancją.

Niedługo jednak trwał korzystny dla górnictwa stan zjednoczenia, gdyż już w r. 1863-im odłączono od Ministerjum Skarbu władze górnicze (starostwa górnicze) i podporządkowano je pod Ministerjum dla handlu i ekonomji społecznej (Handel und Volkswirtschaft) a w r. 1853-im odłączono zakład geologiczny i podporządkowano go Ministerjum Spraw Wewnętrznych a potem Oświaty.

Gdy w r. 1867-ym utworzono Ministerjum Rolnictwa, przydzielono władze górnicze do tegoż Ministerjum, lecz w r. 1872-im odłączono od Ministerjum Skarbu część górnictwa, t. j. kopalnię w Swoszowicach i kopalnię oraz hutę w Mizuniu, i podporządkowano również Ministerjum Rolnictwa. Część górnictwa przeszła pod najniewłaściwszą władzę.

Przy Ministerjum Skarbu pozostały tylko saliny i mennictwo. Rozdział ten nie przyczynił się bynajmniej do rozwoju przemysłu górniczego.

Co do władz górniczych należy nadmienić, że starostwom górniczym podlegały również urzędy wymiany złota i srebra (Pumziezungsämter) w Krakowie i we Lwowie do r. 1871-go. Urzędy te były czynne przez jakiś czas również jako kasy starostw górniczych. Do czasu organizacji górnictwa w r. 1871-ym w starostwach byli czynni miernicy górniczy; urzędnicy starostwa wykonywali również roboty miernicze.

W r. 1869-ym rozpoczęto reformę władz górniczych. W okresie 15-letnim, podczas którego władza polityczna krajowa była instancją drugą dla spraw górniczych, okazało się, że władze te nie odpowiadają zadaniu i że ze względu na istotę ustroju górnictwa trzy instancje nie są potrzebne; wystarczają dwie instancje, jeżeli będą miały taką organizację, że mogą ustawę objektywnie wykonywać. W tym celu należy już instancji I-szej nadać ustrój zbiorowy. Ponieważ jednak nie wszystkie sprawy wymagały traktowania zbiorowego, przeto powstała myśl, żeby tylko ważniejsze sprawy i to natury przeważnie prawniczej oddać starostwom a dla innych spraw, szczególnie dla spraw „szurfowania", dozoru nad kopalniami i t. p. ustanowić urzędy górnicze okręgowe z siedzibą w ogniskach przemysłowych. W r. 1872-im przyszła organizacja do skutku (ustawa z r. 1871-go). Utworzono urzędy górnicze we Lwowie i w Krakowie oraz starostwo górnicze w Krakowie na całą Małopolskę. W myśl tej organizacji starostwo górnicze jest instancją drugą dla spraw, które urząd górniczy załatwia w instancji pierwszej, a dla spraw, które starostwo załatwia w instancji pierwszej, instancją drugą jest Ministerjum. Dla załatwiania tych spraw istniał w Ministerjum Senat, składający się z fachowców.

Równocześnie z organizacją władz górniczych utworzono instytucję „rządowo autoryzowanych" inżynierów górniczych; instytucja ta była zanadto luźną i nie dająca tym inżynierom możności istnienia z przekazanych im czynności.

W r. 1873-im wypracowano ustawę co do mi-

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

nerałów żywicznych na podstawie ogólnej ustawy z r 1854-go. Sejm Galicyjski wypowiedział się przeciwko a Bukowiński za tą ustawą. Wobec tego przewlekła się cała sprawa aż do r. 1884-go, w którym to roku uchwalono ustawę naftową, ogłoszoną w r. 1886-ym wraz z przepisami górniczo-policyjnemi, jako ustawę krajową. Złączona z tem była dalsza organizacja władzy górniczej w Galicji. W r. 1886-ym utworzono urzędy górnicze okręgowe w Jaśle i Drohobyczu a urząd górniczy we Lwowie zwinięto i przeniesiono do Stanisławowa. Zwinięcie urzędu górniczego we Lwowie było wielkim błędem, ponieważ w ówczesnej stolicy kraju nie było żadnej władzy górniczej. Stan ten pozostał aż do rozpadnięcia się państwa austrjackiego w r. 1918-ym z tą zmianą, że w r. 1908-ym utworzono Ministerjum Robót Publicznych, któremu podporządkowano tak władze górnicze jak i administrację zakładów górniczych rządowych oprócz soli. W r. 1920-ym podporządkowano pod Starostwo górnicze w Krakowie także urząd górniczy okręgowy w Cieszynie.

Że nowa organizacja w r. 1872-im nie była lepszą od dawniejszej, świadczyło to, iż na zgromadzeniu inżynierów i architektów w Wiedniu w styczniu r. 1897-go wystąpił adwokat dr. R. Pfaffinger (były urzędnik rewirowy górniczy), domagając się złączenia urzędów górniczych okręgowych w Starostwa górnicze a więc powrotu do dawniejszej organizacji, która utrzymała się do dziś dnia na Węgrzech.

Zdaje mi się, że błędem było, iż przy ostatniej organizacji zniesiono mierniczych górniczych starostwa, ponieważ od czasu wyłączenia ich czynności ze starostwa ocena stosunków szczególnie w razie szkód, wyrządzonych przez kopalnie, opiera się na planach, sporządzonych przez dane przedsiębiorstwo, co z objektywnego punktu widzenia nie jest bez zarzutu.

Po zajęciu Małopolski przez Austrję wprowadzono zasadę nadawania kopalń prawem lennem. Do czasu wydania powszechnej ustawy górniczej kierowano się zasadami Maksymiljańskiej ustawy górniczej dla Węgier z r. 1573-go. Wszyscy posiadacze kopalń w Galicji zachodniej musieli zgłaszać swoje kopalnie w dyskryktualnym sądzie górniczym w Wieliczce a w Galicji wschodniej w sądzie dystryktualnym do „ulenienia". Po utworzeniu wolnego miasta Krakowa Senat rządzący wydał d. 27-go listopada r. 1830-go tymczasowe przepisy, ustanawiając nadzór rządowy nad kopalniami i wskazując prawidła, według których stosownie do ówczesnej organizacji władz owa zwierzchność lenna i nadzór administracyjno-policyjny miał być sprawowany i t. d. Według tego przepisu Senatu sprawował Senat rządzący zwierzchnią władzę lenniczą nad kopalniami; bezpośredni nadzór nad kopalniami należał do inspektoratu kopalń, przy którym pozostawała zarazem administracja kopalń skarbowych, pośredni zaś przy wydziale dochodów publicznych w Senacie. Udzielenie listów śledczych (Schurfbrief), zamówień (Muthung) i spoczynku (Fristen) należało do wydziału dochodów publicznych. Orzekanie względem wygaśnięcia prawa lennego należało do Senatu po wysłuchaniu opinji inspektoratu kopalń.

W Krakowskiem celem stanowczego uregulowania stosunków poszukiwania i wydobywania płodów kopalnych zgromadzenie reprezentantów miasta Krakowa uchwaliło ustawę, ogłoszoną przez Senat w r. 1844-ym. Ustawa ta obowiązywała aż do wejścia w życie obecnej ustawy górniczej austrjackiej z r. 1854-go do końca października tegoż roku.

Od d. 1-go sierpnia r. 1847-go jurysdykcja górnicza w okręgu górniczym Krakowskim przeszła do dyskryktualnego sądu górniczego w Wieliczce, który sprawował*) ją według krakowskiej ustawy górniczej aż do r. 1859-go.

W sprawie państwowych zakładów górniczych należy nadmienić, że w r. 1773-im było 106 żup solnych w Galicji wschodniej o wytwórczości 1 083 933 centn. wied. Żupy te z biegiem czasu stopniowo zwinięto, tak że wreszcie pozostały tylko na wstępie wymienione. W r. 1847-ym rozpoczęto dalsze zamykanie żup solnych, tak że w Galicji wschodniej pozostało ich tylko 9, podporządkowanych jak i poprzednio wraz z kopalniami rudy żelaznej w Maydanie i Mizuniu krajowej Dyrekcji skarbu we Lwowie (do r. 1850-go administracja dochodów skarbowych a po jej zwinięciu krajowa Dyrekcja skarbu). W r. 1868-ym ustał obowiązkowy wywóz soli z Wieliczki do Rosji, wobec czego zwinięto składy soli nad Wisłą, w Podgórzu, Niepołomicach i Sierosławicach. W r. 1867-ym zniesiono Dyrekcję górniczą i salinarną w Wieliczce i utworzono natomiast w 11 żupach solnych w Wieliczce, Bochni, Lacku, Drohobyczu, Stebniku, Bolechowie, Dolinie, Kałuszu, Kossowie, Delatynie i Łanczynie tyleż zarządów salinarnych i urzędów sprzedaży soli, jako urzędy samoistne, oraz podporządkowano także zachodnie kopalnie soli krajowej dyrekcji Skarbu we Lwowie. Kopalnie i warzelnie oraz uzyskanie soli potasowych w Kałuszu wydzierżawiono w r. 1867-ym prywatnemu przedsiębiorstwu. Dzierżawa ta trwała do r. 1875-go a w r. 1921-ym wydzierżawiono ponownie żupę w Kałuszu. W r. 1906-ym zwinięto osobne urzędy sprzedaży soli, łącząc je z zarządami salin. Inne kopalnie rządowe podporządkowano w r. 1872-im wprost pod Ministerjum Rolnictwa. Po zwinięciu kopalni i huty żelaznej w Mizuniu, która z kopalń i hut żelaznych Galicji wschodniej najdłużej utrzymała się (92 lat), t. j. do r. 1877, oraz kopalni i huty w Swoszowicach, zwiniętej w r. 1884, nie było oprócz salin innych kopalń rządowych w Małopolsce. Kopalnie bowiem węgla w Jaworzniu sprzedał Rząd jeszcze w r. 1871-ym spółce prywatnej za cenę niesłychanie niską, a urząd górniczy Jaworznicki zwinięto w r. 1873-im.

Co do kopalni w Swoszowicach należy nad-

*) I. M. Bocheński. Prawo górnicze wolnego miasta Krakowa i jego okręgu. Kraków 1898. (Księgarnia spółki wydawniczej polskiej).

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

mienić, że w r. 1807-ym kupił Rząd miary polne w Swoszowicach od gwarków Rochlitza, Schumanna i Helmkampfa a tego samego roku i kopalnie siarki od p. Ehrenfeldowej. Zamierzonemu zatrzymaniu ruchu w kopalni swoszowickiej przez Ministerjum rolnictwa sprzeciwiały się koła wojskowe jednak bezskutecznie. Kopalnię siarki „zielonej" obok Swoszowic zamknięto z powodu wielkiego przypływu wody w r. 1816-ym.

Przez zakupno państwa Nadwornańskiego w r. 1893-im przeszła huta żelazna w Pasiecznej napowrót do Rządu. Zarząd huty podporządkowano pod Ministerjum Rolnictwa. Następnie objęło Ministerjum Robót Publicznych od Ministerjum Kolei w 1910 r. t. zw. odbenzyniarnię w Drohobyczu, założoną głównie do uzyskania ropy dla potrzeb kolejowych, którą potem z powodu zmiany stosunków w przemyśle naftowym zamieniono na fabrykę olejów mineralnych. W r. 1913-ym zakupił Rząd kopalnię węgla kamiennego w Brzeszczach, tworząc tam dyrekcję, podporządkowaną pod Ministerjum Robót Publicznych. Ministerjum Robót Publicznych podlegały wtedy w Małopolsce trzy zakłady państwowe, t. j. w Pasiecznej, Brzeszczach i Drohobyczu. Niedługo jednak potem wydzierżawił Rząd hutę w Pasiecznej przedsiębiorstwu prywatnemu.

Zniesienie Dyrekcji górniczej w Wieliczce odbiło się niekorzystnie na razwoju kopalni. Widoczne są do dziś dnia zabiegi z tych czasów celem wprowadzenia systemu prawidłowej odbudowy i niezliczonych robót odkrywczych dla wyjaśnienia zawiłych stosunków uławicenia i przez odkrycia nowych łożysk solnych. Po zniesieniu Dyrekcji w Wieliczce i zrównaniu z innymi zarządami salin wschodnich ta celowa praca zaczęła chromać; widocznie nie było dobrze, że odłączono ją od reszty górnictwa, brakło jednolitego kierunku a przerzucanie wyszkolonych głównie przy żupach wschodnich pracowników do kopalni nie przyczyniło się również do jej rozwoju.

Nienaturalny rozdział zakładów górniczych między kilka władz odczuwały koła zawodowe. Niejednokrotnie też domagano się ponownego złączenia całego górnictwa pod jeden zarząd ale nadaremnie. Monopol solny (a może i sprawy natury osobistej) był zawsze płaszczykiem, zasłaniającym przed tymi zabiegami. Postęp jednak techniki, odmienne wymagania co do jakości i formy wytworów a więc ulepszenie zakładów i ekonomiczna gospodarka mogły być osiągnięte tylko przy większej jednolitości i większej sprężystości administracji, wskutek czego wreszcie przecież uznano potrzebę ustanowienia centralnego zarządu dla wszystkich przedsiębiorstw górniczych państwowych z szerokim zakresem działania. Rozkład państwa przeszkodził jednak urzeczywistnieniu tej myśli. Potrzebę takiego Zarządu uznawano już o wiele lat poprzednio. W r. 1843-im bowiem powstała Centralna Dyrekcja Górnicza, obejmująca całe państwo, z powodu jednak zbyt szczupłego zakresu działania instytucja ta odpowiadać nie mogła i po kilku latach zwiniętą została. W r. 1867-ym ustanowiono Generalnego inspektora dla górnictwa, hutnictwa i salin. Instytucję te po kilku latach zwinięto.

Po objęciu Małopolski przez Państwo Polskie powstała w Krakowie Polska Komisja Likwidacyjna z wydziałem górniczym. Wydział ten sprawował wszystkie czynności górnictwa małopolskiego i zarządzał kopalniami soli w Wieliczce i Bochni. Zarząd salin wschodnich pozostał przy Dyrekcji Skarbu we Lwowie. Wskutek najścia ukraińskiego przeniósł się z końcem r 1918-go Departament salinarny Krajowej Dyrekcji Skarbu do Krakowa i przyłączył się do Wydziału górniczego. Wydział górniczy reprezentował więc całe górnictwo w Małopolsce i był również władzą górniczą, obejmującą czynności Starostwa górniczego. Wydział górniczy podlegał Sekcji Górniczo-Hutniczej Ministerjum Przemysłu i Handlu pod kierownictwem zawodowem. Rozłam w tej całości spowodował oddzielenie się salin od Wydziału górniczego i utworzenie dla nich Dyrekcji państwowych zakładów salinarnych w Krakowie, podlegającej z początku wprost Ministerjum Przemysłu i Handlu. W r. 1819-ym utworzono w Warszawie drugą Dyrekcję, mianowicie Dyrekcję państwowych zakładów górniczych i hutniczych, i podporządkowano pod nią Dyrekcję salin w Krakowie, Dyrekcję w Brzeszczach i odjęto od wydziału krajowego kopalnię w Spytkowicach a Starostwo górnicze podjęło z powrotem swoje dawne czynności.

Myśl utworzenia jednej Dyrekcji dla wszystkich państwowych zakładów górniczych i hutniczych ma ze względów powyżej już przytoczonych swoje dobre strony, utrzymanie jednak dwóch dyrekcji obecnie jest nietylko kosztowne ale zupełnie zbyteczne. Warszawa z powodu położenia geograficznego nie była dobrze dobranem miejscem dla takiej Dyrekcji, gdyż jeżeli Dyrekcja ma być łącznikiem zakładów z Ministerjum, musi ona być w ciągłej styczności z zakładami a więc w pobliżu tychże. U nas sprawa ta jest łatwa do rozwiązania, ponieważ główny przemysł górniczy ześrodkowany jest w zachodniej części Galicji, w południowo zachodniej części byłego Królestwa Kongresowego a więc tuż na granicy Małopolski, a w razie przyłączenia części Górnego Śląska w sąsiedztwie Małopolski, b. Królestwa Kongresowego i Śląska.

Na miejsce Dyrekcji nadaje się więc najlepiej większe miasto, leżące w pobliżu tych ośrodków. Na razie odpowiada temu celowi najlepiej Kraków, z którego wszystkie kopalnie państwowe są łatwo dostępne. Wobec tego należałoby przenieść główną Dyrekcję z Warszawy do Krakowa a Dyrekcję zakładów salinarnych w Krakowie zwinąć.

Rozwiązanie takie nie uważam jednak i tak za zupełne, ponieważ nie ześrodkowywuje ono wszystkich czynności górnictwa w jednym zespole. Może w tem ześrodkowaniu można byłoby jeszcze dalej pójść i utworzyć jedną wspólną instancję dla placówek górniczych, co zapewne tak ze względów

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

oszczędnościowych jak i rzeczowych odpowiadałoby celowi. Skoro złączenie tych czynności jest możebne w Ministerjum, byłoby możliwe i w instancji podległej. Wypadałoby więc zastanowić się nad tem, czy w tym celu nie należałoby przy władzy górniczej a więc przy Starostwie górniczem w Krakowie utworzyć dwa oddziały, jeden dla spraw górniczo-prawnych, policji górniczej, gospodarczych, niższych szkół górniczych i osobowych dla wszystkich pracowników, drugi dla spraw górniczo-administracyjnych i technicznych wraz z miernictwem górniczem, potrzebnem tak dla oddziału jednego, jak i drugiego. Instytucja tą podlegałaby kierownictwu jednego naczelnika. Urzędy górnicze, potrzebne w ośrodkach przemysłowych, mogłyby pozostać w ustroju obecnym, albo jako podległe Starostwu, albo jako komisarjaty górnicze.

Sądzę, że ześrodkowanie takie oddziaływałoby bardzo korzystnie na pracowników i na rzecz samą. Już to, że zebrany byłby zespół ludzi ze znajomością ustawodawstwa oraz o różnorodnem doświadczeniu zawodowem i administracyjnem, które rozstrzygałoby w sprawach ważnych czy to co do zmian w ustroju podporządkowanych urzędów, czy to co do zakładania nowych zakładów i rozszerzania obecnych, czy to w sprawie nowych urządzeń a wreszcie i w sprawach osobowych wszystkich pracowników; dałoby to rękojmię bezstronnego oceniania spraw i przyczyniłoby się do rozwoju zakładów państwowych i ich gospodarki racjonalnej.

Sądzę, że niniejszy pobieżny szkic historyczny ustroju władz górniczych i administracyjnych w Małopolsce nie będzie bez interesu dla właściwej organizacji ustroju administracji państwowych zakładów górniczych i hutniczych w Polsce.

Edward Windakiewicz.

Sprawa ustroju władz górniczych w Polsce oraz ścisłe i prawidłowe wytknięcie zakresu ich działania jest rzeczą wagi pierwszorzędnej przedewszystkiem dlatego, że Polska po przyłączeniu części Śląska Górnego staje się krajem, w którym przemysł górniczy będzie odgrywał wybitną rolę gospodarczą, jeżeli dodać do węgla złoża ropy naftowej, wosku ziemnego i kainitu w b. Galicji, rozsiane po znacznej przestrzeni b. Królestwa Kongresowego złoża rud żelaznych, dalej sól, galman oraz wiele innych pożytecznych ciał kopalnych. Kiełkuje nawet myśl utworzenia w Polsce oddzielnego Ministerjum Górnictwa.

W trzech b. zaborach (z wyjątkiem kresów wschodnich, położonych poza granicami b. Królestwa Kongresowego), prawo własności ciał kopalnych było w zarysach ogólnych jednakowe (zasada woli górniczej) i różniło się jedynie w szczegółach stosowania prawa powyższego, lecz ustrój władz górniczych oraz zarządzanie kopalniami i zakładami górniczymi i hutniczymi, należącymi do Rządu, wykazuje znaczne różnice.

Przy ustalaniu ustroju władz górniczych w Polsce należałoby korzystać z doświadczenia państw obcych,*) lecz stosować to wzorowanie się z wielką ostrożnością, ponieważ nawet w tak wzorowo urządzonej administracji górniczej, jaką jest niemiecka, istnieją przepisy i zasady, budzące poważne wątpliwości i niedogodności. Te niedogodności i wątpliwości należałoby usunąć i wybrać z wprowadzonych w innych krajach ustrojów władz górniczych to, co nie wywołuje żadnych wątpliwości i jest dla Polski w zastosowaniu praktycznem najdogodniejsze.

P. Roman Brzeski*) proponuje ustrój władz górniczych, posiadający trzy następujące instancje górnicze: 1) inżynier górniczy okręgowy, 2) starostwo górnicze lub zarząd górniczy i 3) ministerjum. Inżynier górniczy okręgowy powinien mieć ciągłą i bezpośrednią styczność z przemysłem, czuwać nad wykonywaniem przepisów i rozporządzeń, zatwierdzać plany robót, przeprowadzać dochodzenia wstępne w sprawie nadań górniczych oraz dochodzenia w sprawie szkód, spowodowanych robotami górniczemi, dochodzenia w sprawie wypadków nieszczęśliwych, pośrednictwo w załatwianiu nieporozumień pomiędzy pracodawcami i robotnikami i t. p. Do zakresu działania starostwa lub zarządu górniczego powinno należeć zatwierdzanie nadań górniczych oraz wszelkie sprawy, dotyczące własności górniczej i stosunków pomiędzy właścicielami nadań górniczych i właścicieli gruntów, wydawanie przepisów górniczo-policyjnych, zatwierdzanie planów urządzeń kopalnianych, orzekanie w sprawach szkód, spowodowanych robotami górniczemi, prowadzenie statystyki górniczej, czuwanie nad sprawami, dotyczącemi ubezpieczenia robotników górniczych, i t. p. Ministerjum Przemysłu i Górnictwa powinno być władzą najwyższą, czuwającą nad wykonaniem ustaw i ześrodkowywującą wszystkie sprawy, dotyczące górnictwa i hutnictwa; w sprawach, należących do zakresu działania innych władz lecz mających związek z górnictwem (sprawy celne, taryfowe, podatkowe, szkolnictwa górniczo-hutniczego i t. p.), misterja właściwe powinny działać w porozumieniu z Ministerjum Przemysłu i Górnictwa.

Wychodząc z założenia, że tylko możliwie najszersze uwzględnienie potrzeb i właściwości odrębnych górnictwa może zapewnić mu stały rozwój, należałoby wszelkie sprawy, bezpośrednio z niem związane, oddać władzom górniczym, a jednocześnie nie pomijać tych władz we wszelkich innych sprawach, wpływających na rozwój górnictwa. Z wyjątkiem powszechnej ustawy górniczej austrjackiej wszystkie ustawodawstwa państw obcych stoją na tem stanowisku zasadniczem, iż do stosowania ustawy górniczej powołaną jest jedynie władza górnicza a inne władze jedynie do współdziałania w razie wynikłej potrzeby; stosowanie ustawy specjalnej powinno bowiem należeć do władz specjalnych. Utworzenie w Polsce Ministerjum Pracy i Opieki Społecznej oraz władz miejscowych tego Ministerjum wprowadziło zamęt w stosunkach robotniczych w kopalniach i należałoby bezwarunkowo w drodze ustawodawczej określić ściśle i dokładnie zakres działania władz Ministerjum Pracy i Opieki Społecznej w stosunku do kopalń i hut bez uszczerbku dla władz górniczych, jako jedynie fachowych w dziedzinie warunków pracy kopalnianej. *K. S.*

---

*) Stanisław Świętochowski. Ustrój władz górniczych w Królestwie Polskiem, Rosji, Niemczech, Austrji, Francji i innych państwach. Warszawa 1918.

*) Roman Brzeski. Myśli do ustawy górniczej. Kraków 1919.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Wytwórczość węgla w zagłębiu Dąbrowskiem podług kopalń.

I. Węgiel kamienny.

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	r. 1915	r. 1916	r. 1917	r. 1918	r. 1919	r. 1920
		Tonny					
Jerzy	Tow. Sosnowieckie	146 020	317 961	279 017	253 465	238 310	215 671
Modrzejów	„ „	—	—	—	—	—	14 032
Władysław	„ „	120 540	214 266	189 799	173 884	166 413	152 367
Jadwiga I	„ „	—	—	—	—	2 723	6 212
Ignacy	„ „	114 839	237 720	258 786	229 129	148 292	141 579
Wiktor	„ „	148 827	459 087	426 820	388 783	369 457	388 718
Saturn	„ Saturn	340 635	519 966	428 321	391 205	391 258	401 425
Jowisz	„ „	22 779	31 518	90 200	151 617	210 971	277 228
Mars	„ „	—	—	—	—	—	—
Kazimierz	„ Warszawskie	553 335	765 302	674 662	598 621	519 174	609 634
Juljusz	„ „						
Feliks	„ „						
Hr. Renard	„ Hrabia Renard	240 034	520 518	510 692	439 496	502 681	544 485
Andrzej II	„ „ „	13 344	31 923	28 934	32 215	31 206	18 125
Paryż	„ Francusko-Włoskie	236 124	371 533	373 755	340 640	374 887	423 608
Koszelew	„ „ „						
Czeladź	„ Czeladzkie	188 561	535 623	429 994	396 647	349 785	378 323
Grodziec II	„ Grodzieckie	153 594	436 266	413 711	319 737	279 556	299 921
Flora	„ Flora	230 833	316 418	273 388	234 633	213 508	214 295
Reden	„ Francusko-Rosyjskie	152 739	186 695	222 684	220 810	204 224	220 387
Antoni	„ Łagisza	18 917	68 552	73 967	60 268	65 075	40 647
Grodziec I	St. Ciechanowski (w ekspl. Towarzystwa Solvay w Brukseli	26 834	36 854	30 989	23 485	35 163	41 768
Orion	Dzierż. M. Mejtlis	9 688	20 737	26 021	43 682	46 473	45 097
Stanisław	Dzierż. Myszkowski i S-ka	6 076	25 470	41 251	44 466	30 367	35 976
Helena	„ S. Szonert i J. Trepka	23 817	37 442	32 594	20 784	23 972	35 668
Wańczyków	„ Jaworski i Ska	2 804	5 245	3 591	4 651	4 506	1 474
Lilit	„ Załęski i S-ka	10 021	14 927	3 296	4 833	12 016	27 810
Józef II	„ Knothe i Przedpełski	—	1 250	1 243	8 817	15 542	24 714
Irena	„ „ „	—	—	—	—	39 194	42 147
Aleksandra	„ „ „	—	—	—	—	43 681	22 644
Staszyc	„ „ „	—	—	—	—	19 902	24 608
Mikołaj	„ L. i J. Wartakowie	966	1 262	—	—	2 438	3 008
Lech	„ Piwowar i S-ka	—	—	—	—	4 992	10 758
Hieronim	„ J. Winnicki	—	143	2 599	—	11 404	7 901

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	r. 1915	r. 1916	r. 1917	r. 1918	r. 1919	r. 1920
			T	o	n	y	
Halina	Dzierż. Modzelewski i S-ka	—	—	11 015	15 616	34 877	48 326
Wilhelmina II	Tow. Hrabia Renard	—	—	18 269	15 352	21 878	1 271
Kuźnica		—	—	1 311	20 749	32 951	4 039
Fryderyka		—	—	10 627	19 866	25 142	1 321
Józef I	Dzierż. krakowska spółka węglowa	595	5 722	14 758	15 965	17 940	20 102
Porąbka	„ Stanisław Pawłowski	2 304	7 962	9 566	9 024	7 566	9 877
Karol	„ Rechnič	5 303	6 925	17 863	11 916	5 637	12 870
Jarosław	„ Tow. Praca	—	—	—	—	9 994	2 818
Jadwiga II	„ W. Modzelewski	—	—	—	—	48 352	41 683
Alwina I	„ St. Krodkiewski	227	—	—	—	10 914	16 780
Alwina II	„ Jakób Czapelski	314	7 238	4 323	2 653	13 161	10 130
Barbara	„ Z. Zwoliński	—	—	—	—	6 714	2 741
Bory	„ J. Szperling	—	—	861	4 446	8 104	7 565
Adela	„ Łaznowski i S-ka	—	—	—	—	5 050	956
Szyb Nr. 34	„ P. St. Urbańczykowie	—	—	—	—	920	6 017
Zdzisław	„ L. Rusinowicz	—	—	—	—	184	4 361
Kołłątaj	„ Niczewski i S-ka	—	—	—	—	—	3 764
Psary	„ T-wo Psary w Krakowie	—	—	—	—	—	1 693
Wanda	„ T-wo kopalni Wanda	—	—	—	—	—	6 022
Tadeusz	„ A. Szczypiński	—	—	—	—	2 008	2 903
Joanna	„ S. Karch i S-ka	—	—	—	—	—	869
Leszek	„ A. Ostrowski	—	—	—	—	—	—
Katarzyna	„ J. Kasprzyk i S-ka	—	—	—	—	—	—
Batory	„ Spółka węglowa Kilof	—	—	—	—	—	—
Wojciech	„ Knothe i Przedpełski	—	—	—	—	—	—
Franciszek	„ Świerzewski i S-ka	1 368	2 031	1 706	1 224	1 672	—
Andrzej III	Tow. Ostrowieckie	19 907	25 753	4 834	—	—	—
	Razem	2 791 345	5 212 309	4 911 447	4 498 679	4 610 234	4 876 338

II. Węgiel brunatny.

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	r. 1915	r. 1916	r. 1917	r. 1918	r. 1919	r. 1920
			T	o	n	y	
Zygmunt Jan Karol	T-wo Poręba	23 236	40 826	82 360	67 669	68 524	73 325
Ludwika	J. Meyer i S-ka	—	—	—	—	30 592	26 706
Kamilla	Jan Zawadzki	26 116	45 598	43 314	44 324	40 720	41 809
Teodor	B-cia Holenderski i S-ka	—	—	—	—	9 121	19 669
Gustaw	T-wo Sosnow. fabr. rur i żelaza	—	—	1 143	11 527	14 020	11 195
Wysoka	„ Wysoka	—	—	4 922	13 507	12 446	17 650
Nierada	Cederbaum i Oppenheim	—	—	789	17 002	13 582	17 177
Łośnice	Makiela i S-ka	—	—	—	—	8 266	11 859
Niwa	M. Weitzen	—	—	—	—	3 107	3 869
Łazy	F. Orman	—	—	—	—	5 722	8 619
Julek	Meyer i S-ka	—	—	—	—	—	6 450
Elka	K. Modzelewski	4 541	596	19 700	26 778	—	—
Izabella	Jüngster i S-ka	—	—	—	—	1 318	—
Hanna	B-cia Bauerertz	—	—	—	—	984	—
	Razem	53 893	87 020	152 228	180 807	208 402	238 328

R. P.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Przemysł węglowy w Polsce
we wrześniu r. 1921-go.

Węgiel kamienny. **Zagłębie Dąbrowskie.**

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	Rok 1920		Rok 1921		W r. 1921 wydobyto węgla więcej (+) albo mniej (—), niż w r. 1920			
		Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień		Od początku roku do 30-go września	
		Tonny				Tonny	%	Tonny	%
Jerzy	Tow. Sosnowieckie	18 340	165 278	27 487	226 185	+ 9 147	+ 50	+60 907	+ 37
Modrzejów	„ „	1 752	10 258	4 472	26 531	+ 2 720	+ 155	+16 273	+ 158
Władysław	„ „	12 760	118 288	15 482	127 202	+ 2 722	+ 21	+ 8 914	+ 7
Jadwiga I	„ „	1 090	2 862	1 204	9 673	+ 114	+ 10	+ 6 811	+ 238
Ignacy	„ „	11 153	106 776	19 653	147 068	+ 8 500	+ 76	+40 292	+ 38
Wiktor	„ „	36 094	289 198	38 008	321 094	+ 1 914	+ 5	+31 896	+ 11
Saturn	„ Saturn	32 509	299 761	41 178	323 731	+ 8 669	+ 27	+23 970	+ 8
Jowisz	„ „	22 677	216 764	21 925	191 123	— 752	— 3	—25 641	— 12
Mars	„ „	—	—	1 277	6 416	+ 1 277	+ —	+ 6 416	+ —
Kazimierz	„ Warszawskie			25 840	242 370				
Juljusz	„ „	52 990	466 334	25 000	217 800	— 980	— 2	+ 2 638	+ 1
Feliks	„ „			1 170	8 802				
Hr. Renard	„ Hrabia Renard	48 190	402 031	56 228	452 227	+ 8 038	+ 17	+50 196	+ 13
Andrzej II	„ „ „	1 210	14 449	1 360	9 964	+ 150	+ 12	— 4 485	— 31
Paryż	„ Francusko-Włoskie	36 396	314 052	46 372	343 490	+ 9 976	+ 27	+29 438	+ 9
Koszelew	„ „ „								
Czeladź	„ Czeladzkie	25 087	291 577	41 896	369 836	+16 809	+ 67	+78 259	+ 27
Grodziec II	„ Grodzieckie	25 030	227 863	29 200	240 204	+ 4 170	+ 17	+12 341	+ 5
Flora	„ Flora	18 766	163 498	23 295	188 891	+ 4 529	+ 24	+25 393	+ 15
Reden	„ Francusko-Rosyjskie	18 769	164 492	20 666	172 384	+ 1 897	+ 10	+ 7 892	+ 5
Antoni	„ Łagisza	2 603	31 634	5 491	31 417	+ 2 888	+ 111	— 217	— 1
Grodziec I	St. Ciechanowski (w ekspl. Towarzystwa Solvay w Brukseli	3 851	26 773	5 641	43 890	+ 1 790	+ 46	+17 117	+ 64
Orion	Dzierż. M. Mejtlis	3 678	34 380	5 087	38 966	+ 1 409	+ 38	+ 4 586	+ 13
Stanisław	Dzierż. Myszkowski i S-ka	2 857	25 072	2 940	28 380	+ 83	+ 3	+ 3 308	+ 13
Helena	„ S. Szonert i J. Trepka	2 361	26 990	1 692	20 173	— 669	— 28	— 6 817	— 25
Wańczyków	„ Jaworski i Ska	152	818	1 725	11 594	+ 1 573	+ 1 035	+10 776	+ 1 317
Lilit	„ Załęski i S-ka	2 064	18 811	4 126	30 280	+ 2 062	+ 100	+11 469	+ 61
Józef II	„ Knothe i Przedpełski	2 109	18 617	2 647	19 265	+ 538	+ 25	+ 648	+ 3
Irena	„ „ „	2 617	32 884	2 589	26 761	— 28	— 1	— 6 123	— 19
Aleksandra	„ „ „	1 849	19 015	5 536	27 276	+ 3 687	+ 199	+ 8 261	+ 43
Staszyc	„ „ „	660	20 912	2 706	26 395	+ 2 046	+ 310	+ 5 483	+ 26
Wojciech	„ Knothe i Przedpełski	—	—	790	1 043	+ 790	+ —	+ 1 043	+ —
Mikołaj	„ L. i J. Wartakowie	248	2 445	154	2 923	— 94	— 38	+ 478	+ 19
Lech	„ Piwowar i S-ka	754	7 567	2 317	13 132	+ 1 563	+ 207	+ 5 565	+ 73
Hieronim	„ J. Winnicki	766	5 504	678	9 205	— 88	— 11	+ 3 701	+ 67

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	Rok 1920		Rok 1921		W r. 1921 wydobyto węgla więcej (+) albo mniej (—), niż w r. 1920			
		Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień		Od początku roku do 30-go września	
		Tonny				Tonny	%	Tonny	%
Halina	Dzierż. Modzelewski i S-ka	4 309	33 278	4 369	43 126	+ 60	+ 1	+ 9 848	+ 30
Wilhelmina II	Tow. Hrabia Renard	—	1 271	—	—	—	—	— 1 271	— 100
Kuźnica	Tow. Hrabia Renard	—	4 039	—	—	—	—	— 4 039	— 100
Fryderyka	Tow. Hrabia Renard	—	1 321	—	—	—	—	— 1 321	— 100
Józef I	Dzierż. krakowską spółka węglowa	1 309	14 400	2 502	19 197	+ 1 193	+ 91	+ 4 797	+ 33
Porąbka	„ Stanisław Pawłowski	799	7 095	1 191	10 103	+ 392	+ 49	+ 3 008	+ 42
Karol	„ Rechnic	1 800	7 959	1 542	15 495	— 258	— 14	+ 7 536	+ 95
Jarosław	„ Tow. Praca	160	2 754	—	748	— 160	— 100	— 2 006	— 73
Jadwiga II	„ W. Modzelewski	2 807	32 010	3 613	35 840	+ 806	+ 29	+ 3 830	+ 12
Alwina I	„ St. Krodkiewski	1 262	12 486	1 798	13 901	+ 536	+ 42	+ 1 415	+ 11
Alwina II	„ Jakób Czapelski	439	8 334	832	9 260	+ 393	+ 89	+ 926	+ 11
Barbara	„ Z. Zwoliński	242	1 964	281	2 636	+ 39	+ 16	+ 672	+ 34
Bory	„ J. Szperling	484	5 274	1 027	7 034	+ 543	+ 112	+ 1 760	+ 33
Adela	„ Łaznowski i S-ka	—	956	—	—	—	—	— 956	— 100
Szyb Nr. 34	„ P. St. Urbańczykowie	494	3 514	930	8 486	+ 436	+ 88	+ 4 972	+ 141
Zdzisław	„ L. Rusinowicz	382	2 986	582	3 863	+ 200	+ 52	+ 877	+ 29
Kołłątaj	„ Niczewski i S-ka	398	2 305	685	5 344	+ 287	+ 72	+ 3 039	+ 132
Psary	„ T-wo Psary w Krakowie	202	927	249	3 162	+ 47	+ 23	+ 2 235	+ 241
Wanda	„ T-wo kopalni Wanda	727	2 910	792	7 683	+ 65	+ 9	+ 4 773	+ 164
Tadeusz	„ A. Szczypiński	214	972	674	4 778	+ 460	+ 215	+ 3 806	+ 391
Joanna	„ S. Karch i S-ka	192	192	1 460	6 262	+ 1 268	+ 660	+ 6 070	+ 3 161
Leszek	„ A. Ostrowski	—	—	90	180	+ 90	+ —	+ 180	+ —
Katarzyna	„ J. Kasprzyk i S-ka	—	—	480	814	+ 480	+ —	+ 814	+ —
Batory	„ Spółka węglowa Kilof	—	—	74	158	+ 74	+ —	+ 158	+ —
Franciszek	„ Świerzewski i S-ka	—	—	445*)	445	+ 445	+ —	+ 445	+ —
				174	174	+ 174	+ —	+ 174	+ —
	Razem	405 602	3 671 850	509 622	4154 380	+ 104020	+ 26	+ 482 530	+ 13

Podług gatunków wydobycie węgla kamiennego wynosiło:

Gatunki węgla	Wrzesień r. 1921-go		Od początku roku do 30-go września r. 1921-go.	
	Tonny	%	Tonny	%
Gruby	110 166	21,62	878 788	21,15
kostka I	97 938	19,22	783 948	18,87
kostka II	18 124	3,66	159 775	3,85
orzech I	41 836	8,21	339 205	8,16
orzech II	34 919	6,85	271 582	6,54
orzech III	34 541	6,78	286 035	6,89
pospółka	65 844	12,92	578 709	13,93
miał	97 667	19,16	789 411	19,—
niesortowany	8 587	1,58	66 927	1,61
Razem	509 622	100,00	4 154 380	100,00

Wysypano na zwał kamienia, łupku i węgla nieużytecznego 26 099 tonn.
Przypada na jedną tonnę węgla wydobytego 0,05 tonn kamienia

*) Wykazano wydobycie [illegible] tonn, a [illegible] tonn przypisano ilości, [illegible] ilości 191 tonn.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl

Podług właścicieli lub dzierżawców wydobycie węgla kamiennego w zagłębiu Dąbrowskiem wynosiło:

Właściciel lub dzierżawca	Rok 1920		Rok 1921		W r. 1921 wydobyto węgla więcej (+) albo mniej (—) niż w r. 1920			
	Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień		Od początku roku do 30-go września	
	Tonny				Tonny	%	Tonny	%
Towarzystwo Sosnowieckie	81 189	692 660	106 306	857 753	+ 25 117	+ 31	+ 165 093	+ 24
„ Saturn	55 186	516 525	64 380	521 270	+ 9 194	+ 17	+ 4 745	+ 1
„ Warszawskie	52 990	466 334	52 010	468 972	— 980	— 2	+ 2 638	+ 1
„ Hrabia Renard	49 400	423 111	57 588	462 191	+ 8 188	+ 17	+ 39 080	+ 9
„ Francusko-Włoskie	36 396	314 052	46 372	343 490	+ 9 976	+ 27	+ 29 438	+ 9
„ Czeladzkie	25 087	291 577	41 896	369 836	+ 16 809	+ 67	+ 78 259	+ 27
„ Grodzieckie	25 030	227 863	29 200	240 204	+ 4 170	+ 17	+ 12 341	+ 5
„ Flora	18 766	163 498	23 295	188 891	+ 4 529	+ 24	+ 25 393	+ 15
„ Francusko-Rosyjskie	18 769	164 492	20 666	172 384	+ 1 897	+ 10	+ 7 892	+ 5
„ Łagisza	2 603	31 634	5 491	31 417	+ 2 888	+ 111	— 217	— 1
„ Solvay	3 851	26 773	5 641	43 890	+ 1 790	+ 46	+ 17 117	+ 64
Dzierżawca M. Mejtlis	3 678	34 380	5 087	38 966	+ 1 409	+ 38	+ 4 586	+ 13
„ Myszkowski i S-ka	2 857	25 072	2 940	28 380	+ 83	+ 3	+ 3 308	+ 13
„ S. Szonert i J. Trepka	2 361	26 990	1 692	20 173	— 669	— 28	— 6 817	— 25
„ Jaworski i S-ka	152	818	1 725	11 594	+ 1 573	+ 1 035	+ 10 776	+ 1 317
„ Zaleski i S-ka	2 064	18 811	4 126	30 280	+ 2 062	+ 100	+ 11 469	+ 61
„ Knothe i Przedpełski	7 235	91 428	14 268	100 740	+ 7 033	+ 97	+ 9 312	+ 10
„ L. i J. Wartakowie	248	2 445	154	2 923	— 94	— 38	+ 478	+ 19
„ Piwowar i S-ka	754	7 567	2 317	13 132	+ 1 563	+ 207	+ 5 565	+ 73
„ J. Winnicki	766	5 504	678	9 205	— 88	— 11	+ 3 701	+ 67
„ Modzelewski i S-ka	4 309	33 278	4 369	43 126	+ 60	+ 1	+ 9 848	+ 30
„ Krakowska spółka węgl.	1 309	14 400	2 502	19 197	+ 1 193	+ 91	+ 4 797	+ 33
„ Stanisław Pawłowski	799	7 095	1 191	10 103	+ 392	+ 49	+ 3 008	+ 42
„ Rechnic	1 800	7 959	1 542	15 495	— 258	— 14	+ 7 536	+ 95
„ Tow. Praca	160	2 754	—	748	— 160	— 100	— 2 006	— 73
„ W. Modzelewski	2 807	32 010	3 613	35 840	+ 806	+ 29	+ 3 830	+ 12
„ St. Krodkiewski	1 262	12 486	1 798	13 901	+ 536	+ 42	+ 1 415	+ 11
„ Jakób Czapelski	439	8 334	832	9 260	+ 393	+ 89	+ 926	+ 11
„ Z. Zwoliński	242	1 964	281	2 636	+ 39	+ 16	+ 672	+ 34
„ J. Szperling	484	5 274	1 027	7 034	+ 543	+ 112	+ 1 760	+ 33
„ P. St. Urbańczykowie	494	3 514	930	8 486	+ 436	+ 88	+ 4 972	+ 141
„ L. Rusinowicz	382	2 986	582	3 863	+ 200	+ 52	+ 877	+ 29
„ Niczewski i S-ka	398	2 305	685	5 344	+ 287	+ 72	+ 3 039	+ 132
„ T-wo Psary w Krakowie	202	927	249	3 162	+ 47	+ 23	+ 2 235	+ 241
„ A. Szczypiński	214	972	674	4 778	+ 460	+ 215	+ 3 806	+ 391
„ S. Karch i S-ka	192	192	1 460	6 262	+ 1 268	+ 660	+ 6 070	+ 3 161
„ A. Ostrowski	—	—	90	180	+ 90	+ —	+ 180	+ —
„ J. Kasprzyk i S-ka	—	—	480	814	+ 480	+ —	+ 814	+ —
„ Łaznowski i S-ka	727	3 866	792	7 683	+ 65	+ 9	+ 3 817	+ 99
„ Spółka węglowa Kilof	—	—	74	158	+ 74	+ —	+ 158	+ —
„ Świerzewski i S-ka	—	—	445*	445	+ 445	+ —	+ 445	+ —
			174	174	+ 174	+ —	+ 174	+ —

*) Wydobycie za miesiąc lipiec i sierpień r. b.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

W dniu 1-ym września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla kamiennego na kopalniach wynosiła . . . . . 63 448*) tonn

W przeciągu września r. 1921-go złożono na zapas węgla kamiennego . . . . . 21 179 „

„ „ „ wzięto z zapasu „ „ . . . . . 15 267 „

W końcu września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla kamiennego na kopalniach wynosiła . . . . . 69 360 tonn

Węgiel kamienny. **Zagłębie Krakowskie.**

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	Rok 1920		Rok 1921		W r. 1921 wydobyto węgla więcej (+) albo mniej (—), niż w r. 1920			
		Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień		Od początku roku do 30-go września	
		Tonny				Tonny	%	Tonny	%
Kościuszko	Jaworznickie gwarectwo węglowe	12 627	125 489	16 274	151 917	+ 3 647	+ 29	+ 26 428	+ 21
Piłsudski		25 879	271 380	32 801	304 302	+ 6 922	+ 27	+ 32 922	+ 12
Jan Kanty		1 137	1 137	5 141	34 867	+ 4 004	+ 352	+ 33 730	+ 2966
Fortuna	Dzierż. B. Frischer i P. Hecht	—	—	3 009	16 484	+ 3 009	+ —	+ 16 484	+ —
Artur	Galicyjskie zakłady górnicze w Sierszy	16 505	156 545	20 976	173 762	+ 4 471	+ 27	+ 17 217	+ 11
Krystyna		3 590	42 393	5 647	46 482	+ 2 057	+ 57	+ 4 089	+ 10
Mieszko	Galicyjskie zakł. górnicze w Sierszy	—	—	238	238	+ 238	+ —	+ 238	+ —
Wanda	Dzierż. F. Stempel	—	—	2 261	25 580	+ 2 261	+ —	+ 25 580	+ —
Andrzej	Gwarectwo węglowe Brzeszcze	17 800	184 485	22 307	195 558	+ 4 507	+ 25	+ 11 073	+ 6
Sobieski	Tow. górnicze i przemysł. w Borach	12 987	145 835	12 113	142 056	— 874	— 7	— 3 779	— 3
Janina	„ Galicyjskie w Libiążu	10 051	76 978	14 259	108 397	+ 4 208	+ 42	+ 31 419	+ 41
Kmita	Józef Hromek	1 940	24 859	2 158	20 923	+ 218	+ 11	— 3 936	— 16
Spytkowice	Dyrekcja krajowych kopalń węgla	—	—	—	—	—	—	—	—
	Razem	102 516	1 029 101	137 184	1 220 566	+ 34 668	+ 34	+ 191 465	+ 19

Podług gatunków wydobycie węgla kamiennego wynosiło:

Gatunki węgla	Wrzesień r. 1921-go		Od początku roku do 30-go września r. 1921-go	
	Tonny	%	Tonny	%
gruby	31 074	22,65	264 832	21,70
kostka I	10 098	7,36	89 903	7,37
kostka II	18 375	13,39	166 933	13,68
orzech I	16 554	12,07	152 474	12,49
orzech II	13 453	9,81	124 775	10,22
orzech III	3 779	2,75	32 070	2,63
pospółka	21 690	15,81	185 809	15,22
miał	18 226	13,29	167 817	13,74
niesortowany	3 935	2,87	35 953	2,95
Razem	137 184	100,00	1 220 566	100,00

Wysypano na zwał kamienia, łupku i węgla nieużytecznego 18 902 tonn.

Przypada na jedną tonnę węgla wydobytego 0,14 tonn kamienia.

*) Różnica pomiędzy zapasem w końcu sierpnia i na początku września r. b. w ilości 586 tonn, powstała wskutek wykazanych zapasów nowopowstałej kopalni Franciszek za sierpień i wrzesień r. b.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

W dniu 1-ym września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla kamiennego na kopalniach wynosiła . . . . . 17 537*) tonn

W przeciągu września r. 1921-go złożono na zapas węgla kamiennego . . . . . 5 816 „

„ „ „ wzięto z zapasu „ „ . . . . . 4 709 „

W dniu 30-ym września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla kamiennego na kopalniach wynosiła . . . . . 18 644 tonn

Węgiel kamienny. **Śląsk Cieszyński.**

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	Rok 1920		Rok 1921		W r. 1921 wydobyto węgla więcej (+) albo mniej (—), niż w r. 1920			
		Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień		Od początku roku do 30-go września	
		Tonny				Tonny	%	Tonny	%
Silesia . . .	Towarzystwo Silesia	13 698	109 415	12 468	106 791	— 1 230	— 9	— 2 624	— 2
	Razem . .	13 698	109 415	12 468	106 791	— 1 230	— 9	— 2 624	— 2

Podług gatunków wydobycie węgla kamiennego wynosiło:

Gatunki węgla	Wrzesień r. 1921-go		Od początku roku do 30-go września r. 1921-go	
	Tonny	%	Tonny	%
gruby	796	6,39	7 673	7,18
kostka I	675	5,41	6 516	6,10
kostka II	—	—	—	—
orzech I	1 764	14,15	13 981	13,09
orzech II	191	1,53	934	0,88
orzech III.	197	1,58	1 091	1,02
pospółka	7 208	57,81	69 389	64,98
miał	1 357	10,88	5 571	5,22
niesortowany . . .	280	2,25	1 636	1,53
Razem . .	12 468	100,00	106 791	100,00

Wysypano na zwał kamienia, łupku i węgla nieużytecznego 793 tonn

Przypada na jedną tonnę węgla wydobytego 0,06 tonn kamienia.

W dniu 1-ym września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla kamiennego na kopalniach wynosiła . . . . . 600 tonn

W przeciągu września roku 1921-go złożono na zapas węgla kamiennego . . . . . 300 „

„ „ „ „ wzięto z zapasu „ „ . . . . . 220 „

W końcu września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla kamiennego na kopalniach wynosiła . . . . . 680 tonn.

*) Zapas na początku miesiąca września został o 1 088 tonn powiększony z powodu wykazania zapasu przez nowopowstałą kopalnię Mieszko.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Węgiel brunatny. **Zagłębie Dąbrowskie.**

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	Rok 1920		Rok 1921		W r. 1921 wydobyto węgla więcej (+) albo mniej (—), niż w r. 1920			
		Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień		Od początku roku do 30-go września	
		Tonny				Tonny	%	Tonny	%
Zygmunt Jan Karol	T-wo Poręba	4 431	55 523	7 354	51 718	+ 2 923	+ 66	— 3 805	— 7
Ludwika	J. Mejer i S-ka.	2 197	20 313	2 991	17 695	+ 794	+ 36	— 2 618	— 13
Kamilla	Jan Zawadzki	3 441	31 167	3 880	26 681	+ 439	+ 13	— 4 486	— 14
Teodor	B-cia Holenderski i S-ka	1 343	13 801	1 786	11 376	+ 443	+ 33	— 2 425	— 18
Gustaw	T-wo Sosn. fabr. rur i żel.	965	8 293	1 535	10 366	+ 540	+ 54	+ 2 073	+ 25
Wysoka	„ Wysoka	1 867	10 237	1 840	18 157	— 27	— 1	+ 7 920	+ 77
Nierada	Cederbaum i Oppenheim	1 809	13 826	—	3 944	— 1 809	— 100	— 9 882	— 71
Łośnice	Makiela i S-ka	293	8 989	1 192	8 480	+ 899	+ 307	— 509	— 6
Niwa	M. Weitzen	484	2 266	1 221	7 150	+ 737	+ 152	+ 4 884	+ 215
Łazy	F. Orman	446	6 726	825	6 952	+ 379	+ 85	+ 226	+ 3
Julek	Meyer i S-ka	600	4 883	—	3 741	— 600	— 100	— 1 142	— 23
Tymoteusz	Polsko Ameryk. Kompanja Węglowa	—	—	167[1])	167	+ 167	+ —	+ 167	+ —
				168	168	+ 168	+ —	+ 168	+ —
	Razem	17 906	176 024	22 959	166 595	+ 5 053	+ 28	— 9 429	— 5

Podług gatunków wydobycie węgla brunatnego wynosiło:

Gatunki węgla	Wrzesień r. 1921-go		Od początku roku do 30-go września r. 1921-go	
	Tonny	%	Tonny	%
gruby	123	0,54	3 002	1,80
kostka I	—	—	—	—
kostka II	—	—	—	—
orzech I	—	—	—	—
orzech II	—	—	—	—
orzech III	—	—	—	—
pospółka	8 610	37,50	57 461	34,49
miał	—	—	1	0,00
niesortowany	14 226	61,96	106 131	63,71
Razem	22 959	100,00	166 595	100,00

Wysypano na zwał kamienia, łupku i węgla nieużytecznego 3 139 tonn.

Przypada na jedną tonnę węgla wydobytego 0,14 tonn kamienia.

W dniu 1-ym września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla brunatnego na kopalniach wynosiła . . . . . 4 290[2]) tonn

W przeciągu września roku 1921-go złożono na zapas węgla brunatnego . . . . . 383 „

„ „ „ „ wzięto z zapasu „ „ . . . . . 1 184 „

W dniu 30-ym września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla brunatnego na kopalniach wynosiła . . . . . 3 489 tonn

[1]) Podano wydobycie za maj w ilości 33 tonn, za czerwiec w ilości 40 tonn i za sierpień r. b. w ilości 94 tonn.

[2]) Różnica pomiędzy zapasem w końcu sierpnia i na początku września r. b. w ilości 53 tonn, powstała wskutek wykazanych zapasów nowopowstałej kopalni Tymoteusz za czerwiec i sierpień r. b.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Węgiel brunatny. **Małopolska wschodnia.**

Nazwa kopalni	Właściciel lub dzierżawca	Rok 1920		Rok 1921		W r. 1921 wydobyto węgla więcej (+) albo mniej (—) niż w r. 1920.			
		Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień	Od początku roku do 30 września	Wrzesień		Od początku roku do 30 września	
		Tonny				Tonny	%	Tonny	%
Alfred i Edward	Spółka „Rudy żelazne" we Lwowie	—	—	354	3 018	+ 354	+ —	+ 3 018	+ —
Roman II	Alfred hr. Potocki	—	—	280	2 846	+ 280	+ —	+ 2 846	+ —
	Razem	—	—	634	5 864	+ 634	+ —	+ 5 864	+ —

Podług gatunków wydobycie węgla brunatnego wynosiło:

Gatunki węgla	Wrzesień r 1921-go		Od początku roku do 30-go września r. 1921-go	
	Tonny	%	Tonny	%
Gruby	—	—	—	—
kostka I	—	—	—	—
kostka II	—	—	—	—
orzech I	—	—	—	—
orzech II	—	—	—	—
orzech III	—	—	—	—
pospółka	634	100,00	5 864	100,00
miał	—	—	—	—
niesortowany	—	—	—	—
Razem	634	100,00	5 864	100,00

Wysypano na zwał kamienia, łupku i węgla nieużytecznego — tonn.

Przypada na jedną tonnę węgla wydobytego — tonn kamienia.

W dniu 1-ym września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla brunatnego na kopalniach wynosiła . . . . . — tonn.

W przeciągu września r. 1921-go złożono na zapas węgla brunatnego . . . . . — „

„ „ „ wzięto z zapasu „ „ . . . . . — „

W dniu 30-ym września roku 1921-go pozostałość wydobytego węgla brunatnego na kopalniach wynosiła . . . . . — tonn.

Ogólne wydobycie węgla w Polsce we wrześniu r. 1921-go wynosiło:

Miesiąc	Węgiel kamienny				Węgiel brunatny			Wogóle
	Zagłębie Dąbrowskie	Zagłębie Krakowskie	Śląsk Cieszyński	Razem	Zagłębie Dąbrowskie	Małopolska wschodnia	Razem	
	Tonny							
Wrzesień	509 622	137 184	12 468	659 274	22 959	634	23 593	682 867
Od początku roku do 30 września	4 154 380	1 220 566	106 791	5 481 737	166 595	5 864	172 459	5 654 196

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Ruch zapasów węgla we wrześniu r. 1921-go podług gatunków był następujący:

	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Dnia 1-go września										
Węgiel kamienny										
Zagłębie Dąbrowskie . .	5 655	3 873	815	1 734	3 458	3 861	9 582	13 339	21 731	63 448
Zagłębie Krakowskie . .	839	30	196	354	668	—	2 061	1 839	11 550	17 537
Śląsk Cieszyński . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	600	600
Razem . .	5 894	3 903	1 011	2 088	4 126	3 861	11 643	15 178	33 881	81 585
Węgiel brunatny										
Zagłębie Dąbrowskie . .	—	—	—	—	—	—	2 147	—	2 143	4 290
Małopolska wschodnia .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem . .	—	—	—	—	—	—	2 147	—	2 143	4 290
Wogóle . .	5 894	3 903	1 011	2 088	4 126	3 861	13 790	15 178	36 024	85 875
Dnia 30-go września										
Węgiel kamienny										
Zagłębie Dąbrowskie . .	3 596	4 375	878	1 677	3 483	3 694	12 343	14 325	24 989	69 360
Zagłębie Krakowskie . .	727	6	160	364	753	8	2 041	2 369	12 216	18 644
Śląsk Cieszyński . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	680	680
Razem . .	4 323	4 381	1 038	2 041	4 236	3 702	14 384	16 694	37 885	88 684
Węgiel brunatny										
Zagłębie Dąbrowskie . .	—	—	—	—	—	—	1 506	—	1 983	3 489
Małopolska wschodnia .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem . .	—	—	—	—	—	—	1 506	—	1 983	3 489
Wogóle . .	4 323	4 381	1 038	2 041	4 236	3 702	15 890	16 694	39 868	92 173

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Rozchód węgla kamiennego w zagłębiu Dąbrowskiem we wrześniu r. 1921-ym był następujący:

a) Wysyłka węgla.

Rodzaj wysyłki	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wysłano kolejami żelaznemi	103 270	85 175	11 515	25 223	31 536	27 968	58 554	55 538	1 935	400 714
Wysłano drogą wodną	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	103 270	85 175	11 515	25 223	31 536	27 968	58 554	55 538	1 935	400 714
Z ilości powyższej wywieziono za granicę	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 836
Wysyłka w kraju	—	—	—	—	—	—	—	—	—	383 878

b) Sprzedaż węgla na kopalniach.

Rodzaj sprzedaży	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wydano w sprzedaży drobnej	4 731	8 738	2 185	3 708	1 911	3 872	3 029	2 749	500	31 423
Odstawiono wózkami, furmankami do zakładów własnych	34	504	1 033	2 737	852	775	123	1 412	120	7 590
Razem	4 765	9 242	3 218	6 445	2 763	4 647	3 152	4 161	620	39 013

c) Zużycie własne węgla.

Rodzaj zużycia	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Cele techniczne kopalni (kotły par., kuźnia i t. p.)	317	1 170	484	746	534	1 926	3 871	36 796	120	45 964
Ogrzewanie zabudowań kopalnianych	33	88	59	189	74	—	48	1 172	—	1 663
Deputat dla wszystkich zatrudnionych na kopalni	1 781	2 263	2 848	9 233	12	—	219	—	—	16 356
Razem	2 131	3 521	3 391	10 168	620	1 926	4 138	37 968	120	63 983

d) Rozchód ogólny.

Rodzaj rozchodu	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wysyłka	103 270	85 175	11 515	25 223	31 536	27 968	58 554	55 538	1 935	400 714
Sprzedaż na kopalniach	4 765	9 242	3 218	6 445	2 763	4 647	3 152	4 161	620	39 013
Zużycie własne	2 131	3 521	3 391	10 168	620	1 926	4 138	37 968	120	63 983
Razem	110 166	97 938	18 124	41 836	34 919	34 541	65 844	97 667	2 675	503 710

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Rozchód węgla kamiennego w zagłębiu Krakowskiem we wrześniu r. 1921-ym był następujący:

a) Wysyłka węgla.

Rodzaj wysyłki	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tony									
Wysłano kolejami żelaznemi	24 936	7 886	11 864	14 129	11 249	3 749	14 222	2 490	2 609	93 134
Wysłano drogą wodną	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	24 936	7 886	11 864	14 129	11 249	3 749	14 222	2 490	2 609	93 134
Z ilości powyższej wywieziono za granicę	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 653
Wysyłka w kraju	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81 481

b) Sprzedaż węgla na kopalniach.

Rodzaj sprzedaży	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tony									
Wydano w sprzedaży drobnej	4 986	1 631	1 965	596	538	30	1 811	4 414	—	15 971
Odstawiono wózkami, furmankami do zakładów własnych	21	10	—	96	251	—	97	223	—	698
Razem	5 007	1 641	1 965	692	789	30	1 908	4 637	—	16 669

c) Zużycie własne węgla.

Rodzaj zużycia	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tony									
Cele techniczne kopalni (kotły par., kuźnia i t. p.)	307	236	262	1 604	1 415	—	5 466	11 099	115	20 504
Ogrzewanie zabudowań kopalnianych	90	8	1	—	—	—	12	—	—	111
Deputat dla wszystkich zatrudnionych na kopalni	734	327	4 283	129	—	—	82	—	104	5 659
Razem	1 131	571	4 546	1 733	1 415	—	5 560	11 099	219	26 274

d) Rozchód ogólny.

Rodzaj rozchodu	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tony									
Wysyłka	24 936	7 886	11 864	14 129	11 249	3 749	14 222	2 490	2 609	93 134
Sprzedaż na kopalniach	5 007	1 641	1 965	692	789	30	1 908	4 637	—	16 669
Zużycie własne	1 131	571	4 546	1 733	1 415	—	5 560	11 099	219	26 274
Razem	31 074	10 098	18 375	16 554	13 453	3 779	21 690	18 226	2 828	136 077

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Rozchód węgla kamiennego na Śląsku Cieszyńskiem we wrześniu r. 1921-ym był następujący:

a) Wysyłka węgla.

Rodzaj wysyłki	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wysłano kolejami żelaznemi	796	294	—	1 399	191	197	4 499	1 357	200	8 933
Wysłano drogą wodną	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	796	294	—	1 399	191	197	4 449	1 357	200	8 933
Z ilości powyższej wywieziono za granicę	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 009
Wysyłka w kraju	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 924

b) Sprzedaż węgla na kopalniach.

Rodzaj sprzedaży	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wydano w sprzedaży drobnej	—	209	—	116	—	—	—	—	—	325
Odstawiono wózkami, furmankami do zakładów własnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	—	209	—	116	—	—	—	—	—	325

c) Zużycie własne węgla.

Rodzaj zużycia	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Cele techniczne kopalni (kotły par., kuźnia i t. p.)	—	—	—	—	—	—	2 709	—	—	2 709
Ogrzewanie zabudowań kopalnianych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Deputat dla wszystkich zatrudnionych na kopalni	—	172	—	249	—	—	—	—	—	421
Razem	—	172	—	249	—	—	2 709	—	—	3 130

d) Rozchód ogólny.

Rodzaj rozchodu	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wysyłka	796	294	—	1 399	191	197	4 499	1 357	200	8 933
Sprzedaż na kopalniach	—	209	—	116	—	—	—	—	—	325
Zużycie własne	—	172	—	249	—	—	2 709	—	—	3 130
Razem	796	675	—	1 764	191	197	7 208	1 357	200	12 388

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Rozchód węgla brunatnego w zagłębiu Dąbrowskiem we wrześniu r. 1921-ym był następujący:

a) Wysyłka węgla.

Rodzaj wysyłki	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wysłano kolejami żelaznemi	43	—	—	—	—	—	4 655	—	6 990	11 688
Wysłano drogą wodną	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	43	—	—	—	—	—	4 655	—	6 990	11 688
Z ilości powyższej wywieziono za granicę	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wysyłka w kraju	43	—	—	—	—	—	4 655	—	6 990	11 688

b) Sprzedaż węgla na kopalniach.

Rodzaj sprzedaży	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wydano w sprzedaży drobnej	32	—	—	—	—	—	2 422	—	2 576	5 030
Odstawiono wózkami, furmankami do zakładów własnych	—	—	—	—	—	—	—	—	4 109	4 109
Razem	32	—	—	—	—	—	2 422	—	6 685	9 139

c) Zużycie własne węgla.

Rodzaj zużycia	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Cele techniczne kopalni (kotły par., kuźnia i t. p.)	—	—	—	—	—	—	1 089	—	955	2 044
Ogrzewanie zabudowań kopalnianych	—	—	—	—	—	—	9	—	1	10
Deputat dla wszystkich zatrudnionych na kopalni	48	—	—	—	—	—	435	—	396	879
Razem	48	—	—	—	—	—	1 533	—	1 352	2 933

d) Rozchód ogólny.

Rodzaj rozchodu	Gatunki węgla									
	Gruby	Kostka		Orzech			Pospółka	Miał	Niesortowany	Razem
		I	II	I	II	III				
	Tonny									
Wysyłka	43	—	—	—	—	—	4 655	—	6 990	11 688
Sprzedaż na kopalniach	32	—	—	—	—	—	2 422	—	6 685	9 139
Zużycie własne	48	—	—	—	—	—	1 533	—	1 352	2 933
Razem	123	—	—	—	—	—	8 610	—	15 027	23 760

Rozchod węgla brunatnego w Małopolsce wschodniej we wrześniu r. 1921 wynosił 634 tonn, które były wysłane kolejami żelaznemi w granicach Polski.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Wydobycie węgla w miesiącu wrześniu w latach ubiegłych w porównaniu z wydobyciem za miesiąc wrzesień r. 1921-go wynosiło:

Węgiel kamienny.

Rok	Zagłębie Dąbrowskie						Zagłębie Krakowskie					
	Wydobycie		Wydobyto więcej (+) albo mniej (—)				Wydobycie		Wydobyto więcej (+) albo mniej (—)			
	Wrzesień	Od początku roku do 30-go września	Wrzesień r. 1921 w porównaniu z latami poprzednimi		Od początku roku do 30-go września		Wrzesień	Od początku roku do 30-go września	Wrzesień r. 1921 w porównaniu z latami poprzednimi		Od początku roku do 30-go września	
	Tonny			%	Tonny	%	Tonny			%	Tonny	%
1911	483 531	4 262 156	+ 26 091	+ 5	— 107 776	— 2	—	—	—		—	
1912	518 963	4 545 026	— 9 341	— 2	— 390 646	— 9	—	—	—		—	
1913	549 507	5 125 682	— 39 885	— 7	— 971 302	— 19	—	—	—		—	
1914	89 457	4 337 003	+ 420 165	+470	— 182 623	— 4	—	—	—		—	
1915	302 478	1 714 411	+ 207 144	+ 68	+2439 969	+142	—	—	—		—	
1916	415 755	3 924 867	+ 93 867	+ 23	+ 229 513	+ 6	—	—	—		—	
1917	437 865	3 577 091	+ 71 757	+ 16	+ 577 289	+ 16	—	—	—		—	
1918	433 283	3 762 688	+ 76 339	+ 18	+ 391 692	+ 10	—	—	—		—	
1919	453 243	3 253 998	+ 56 379	+ 12	+ 900 382	+ 28	—	—	—		—	
1920	405 602	3 671 850	+ 104 020	+ 26	+ 482 530	+ 13	102 516	1 029 101	+ 34 668	+34	+ 191 465	+ 19

Węgiel kamienny. **Węgiel brunatny.**

Rok	Śląsk Cieszyński						Zagłębie Dąbrowskie					
	Wydobycie		Wydobyto więcej (+) albo mniej (—)				Wydobycie		Wydobyto więcej (+) albo mniej (—)			
	Wrzesień	Od początku roku do 30-go września	Wrzesień r. 1921 w porównaniu z latami poprzednimi		Od początku roku do 30-go września		Wrzesień	Od początku roku do 30-go września	Wrzesień r. 1921 w porównaniu z latami poprzednimi		Od początku roku do 30-go września	
	Tonny			%	Tonny	%	Tonny			%	Tonny	%
1911	—	—	—		—		11 307	96 487	+ 11 652	+ 103	+ 70 108	+ 73
1912	—	—	—		—		12 096	111 461	+ 10 863	+ 90	+ 55 134	+ 49
1913	—	—	—		—		11 684	114 125	+ 11 275	+ 96	+ 52 470	+ 46
1914	—	—	—		—		1 908	92 250	+ 21 051	+1103	+ 74 345	+ 81
1915	—	—	—		—		3 058	47 658	+ 19 901	+ 651	+118 937	+250
1916	—	—	—		—		6 872	60 337	+ 16 087	+ 234	+106 258	+176
1917	—	—	—		—		14 431	111 636	+ 8 528	+ 59	+ 54 959	+ 49
1918	—	—	—		—		15 227	137 472	+ 7 732	+ 51	+ 29 123	+ 21
1919	—	—	—		—		20 417	145 519	+ 2 542	+ 12	+ 21 076	+ 14
1920	13 698	109 415	— 1 230	— 9	— 2 624	— 2	17 906	176 024	+ 5 053	+ 28	— 9 429	— 5

R. P.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Średni zarobek i wydajność pracy jednego robotnika na dniówkę w większych kopalniach węgla kamiennego w zagłębiu Dąbrowskiem w sierpniu roku 1921-go według kategorji.

Kategorje robotników	Liczba odrobionych dniówek	Przypada czystego zarobku	Średni zarobek	Wydobycie węgla na jedną dniówkę
	Marek			Tonn
	Na dole			
Górnicy na filarach	38 648	21 643 563	560	11,61
Górnicy na chodnikach	42 843	20 663 024	482	10,47
Górnicy na robotach w kamieniu	12 577	5 987 414	476	35,68
Cieśle i pomocnicy ciesielscy wykwalifikowani	27 645	13 582 334	491	16,23
Ładowacze na filarach	36 320	13 874 710	382	12,36
Ładowacze na chodnikach	23 671	8 545 571	361	18,96
Pozostała pomoc ponad 17 lat (odpychacze, hamowacze, ciskacze i t. p.)	139 225	32 423 079	233	3,22
Maszyniści i pomocnicy wykwalifikowani	15 885	5 413 265	341	28,25
Robotnicy, zatrudnieni przy różnych robotach pod ziemią, ponad 17 lat	112 677	35 038 018	311	3,98
Chłopcy	6 783	1 269 145	187	66,16
Ogółem robotnicy pod ziemią	456 274	158 440 123	347	0,98
Dozorcy na dole	7 595	5 782 610	761	59,09
	Na powierzchni			
Maszyniści	20 221	7 308 682	361	22,19
Palacze	9 948	3 361 387	338	45,11
Ślusarze, kowale i tokarze	48 079	18 420 652	383	9,33
Cieśle, stolarze i murarze	25 114	9 865 296	393	17,87
Elektrotechnicy	6 430	2 583 251	402	69,79
Niewykwalifikowani robotnicy, zatrudnieni na powierzchni przy różnych robotach	174 884	43 943 092	252	2,57
Robotnicy, zatrudnieni na powierzchni przy podsadzce	25 057	6 772 088	270	17,91
Chłopcy, zatrudnieni na powierzchni, od 15 do 17 lat	13 630	2 164 233	159	32,92
Kobiety ponad 17 lat	82 725	13 709 041	166	5,42
Ogółem robotnicy na powierzchni	406 088	108 127 722	266	1,11
Dozorcy na powierzchni	6 320	3 782 451	598	71,01
Ogółem pod ziemią i na powierzchni	876 277	276 132 906	315	0,51

R. P.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Dane o liczbie robotników

w miesiącu październiku r. 1921-go.

Węgiel kamienny. **Zagłębie Dąbrowskie.**

Dzień	Liczba robotników													RAZEM						
	Na dole							Na powierzchni												
	Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu					Ogółem	Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu					Ogółem	Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu					Ogółem
		choroby	urlopu	strejku	innego	razem			choroby	urlopu	strejku	innego	razem			choroby	urlopu	strejku	innego	razem	
1	21222	1414	650	—	1576	3640	24862	17006	810	450	—	777	2037	19043	38228	2224	1100	—	2353	5677	43905
2	2238	1335	457	—	20883	22675	24913	4628	769	333	—	13250	14352	18980	6866	2104	790	—	34133	37027	43893
3	20259	1458	772	—	2235	4465	24724	16761	804	534	—	941	2279	19040	37020	2262	1306	—	3176	6744	43764
4	20829	1425	811	—	1715	3951	24780	16844	802	533	—	908	2243	19087	37673	2227	1344	—	2623	6194	43867
5	21225	1396	766	—	1464	3626	24851	17079	756	536	—	750	2042	19121	38304	2152	1302	—	2214	5668	43972
6	21593	1365	754	—	1275	3394	24987	17130	729	520	—	753	2002	19132	38723	2094	1274	—	2028	5396	44119
7	21584	1355	755	—	1252	3362	24946	17200	712	527	—	712	1951	19151	38784	2067	1282	—	1964	5313	44097
8	21585	1335	727	354	1062	3478	25063	17317	754	509	—	584	1847	19164	38902	2089	1236	354	1646	5325	44227
9	2433	1210	497	—	21020	22727	25160	4732	697	376	—	13198	14271	19003	7165	1907	873	—	34218	36998	44163
10	21495	1269	729	—	1492	3490	24985	17255	746	525	—	711	1982	19237	38750	2015	1254	—	2203	5472	44222
11	21764	1301	725	—	1310	3336	25100	17175	731	514	—	668	1913	19088	38939	2032	1239	—	1978	5249	44188
12	21435	1249	694	582	1102	3627	25062	17285	708	499	92	697	1996	19281	38720	1957	1193	674	1799	5623	44343
13	22148	1207	703	—	1118	3028	25176	17442	703	492	—	634	1829	19271	39590	1910	1195	—	1752	4857	44447
14	21983	1206	648	309	1227	3390	25373	17526	703	491	44	444	1682	19208	39509	1909	1139	353	1671	5072	44581
15	20050	1182	509	—	3673	5364	25414	16462	688	440	—	1544	2672	19134	36512	1870	949	—	5217	8036	44548
16	2712	1106	421	—	21257	22784	25496	4311	667	425	—	13640	14732	19043	7023	1773	846	—	34897	37516	44539
17	3148	1131	429	19321	1525	22406	25554	6357	645	355	10572	992	12564	18921	9505	1776	784	29893	2517	34970	44475
18	22080	1185	639	—	1507	3331	25411	17347	678	460	—	603	1741	19088	39427	1863	1099	—	2110	5072	44499
19	22544	1134	618	—	1209	2961	25505	17509	677	461	—	634	1772	19281	40053	1811	1079	—	1843	4733	44786
20	22711	1115	604	—	1144	2863	25574	17678	670	465	—	486	1621	19299	40389	1785	1069	—	1630	4484	44873
21	22769	1118	611	—	1093	2822	25591	17677	662	468	—	584	1714	19391	40446	1780	1079	—	1677	4536	44982
22	22961	1094	577	—	975	2646	25607	17602	650	444	—	647	1741	19343	40563	1744	1021	—	1622	4387	44950
23	2649	980	371	—	21661	23012	25661	4869	607	316	—	13427	14350	19219	7518	1587	687	—	35088	37362	44880
24	22629	1079	558	—	1341	2978	25607	17557	653	433	—	725	1811	19368	40186	1732	991	—	2066	4789	44975
25	23041	1056	559	—	1066	2681	25722	17676	641	418	—	684	1743	19419	40717	1697	977	—	1750	4424	45141
26	23062	1022	578	—	1016	2616	25678	17657	645	432	—	615	1692	19349	40719	1667	1010	—	1631	4308	45027
27	23167	972	594	—	1038	2604	25771	17681	642	421	—	680	1743	19424	40848	1614	1015	—	1718	4347	45195
28	23299	1010	593	—	945	2548	25847	17683	666	426	—	631	1723	19406	40982	1676	1019	—	1576	4271	45253
29	23508	971	489	—	953	2413	25921	17818	650	353	—	624	1627	19445	41326	1621	842	—	1577	4040	45366
30	2484	881	301	—	22358	23540	26024	4793	576	217	—	13727	14520	19313	7277	1457	518	—	36085	38060	45337
31	22836	1017	393	—	1642	3052	25888	17563	680	313	—	761	1754	19317	40399	1697	706	—	2403	4806	45205

N.S.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Węgiel kamienny.

Zagłębie Krakowskie.

Dzień	Liczba robotników: Na dole: Przybyłych do pracy	Na dole: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na dole: Ogółem	Na powierzchni: Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na powierzchni: Ogółem	RAZEM: Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	RAZEM: Ogółem
1	4 148	601	303	2 395	466	3 765	7 913	4 406	203	120	695	65	1 083	5 489	8 554	804	423	3 090	531	4 848	13 402
2	412	594	210	—	6 692	7 496	7 908	1 224	202	73	—	3 993	4 268	5 492	1 636	796	283	—	10 685	11 764	13 400
3	6 035	610	276	—	971	1 857	7 892	4 861	189	156	—	150	495	5 356	10 896	799	432	—	1 121	2 352	13 248
4	6 444	563	276	—	647	1 486	7 930	4 896	198	136	—	197	531	5 427	11 340	761	412	—	844	2 017	13 357
5	6 574	572	279	—	514	1 365	7 939	4 937	186	114	—	191	491	5 428	11 511	758	393	—	705	1 856	13 367
6	6 547	573	275	—	590	1 438	7 985	5 019	190	107	—	120	417	5 436	11 566	763	382	—	710	1 855	13 421
7	6 655	566	289	—	499	1 354	8 009	5 059	199	123	—	76	398	5 457	11 714	765	412	—	575	1 752	13 466
8	6 591	561	294	—	568	1 423	8 014	5 051	209	110	—	100	419	5 470	11 642	770	404	—	668	1 842	13 484
9	448	539	198	—	6 829	7 566	8 014	1 238	209	73	—	3 952	4 234	5 472	1 686	748	271	—	10 781	11 800	13 486
10	5 412	520	267	1 413	434	2 634	8 046	4 819	177	103	158	153	591	5 410	10 231	697	370	1 571	587	3 225	13 456
11	6 492	535	263	—	770	1 568	8 060	5 060	169	103	—	119	391	5 451	11 552	704	366	—	889	1 959	13 511
12	6 799	514	258	—	501	1 273	8 072	5 046	179	102	—	128	409	5 455	11 845	693	360	—	629	1 682	13 527
13	6 830	514	259	—	470	1 243	8 073	5 074	165	97	—	105	367	5 441	11 904	679	356	—	575	1 610	13 514
14	6 902	482	243	81	278	1 084	7 986	5 056	171	87	68	83	409	5 465	11 958	653	330	149	361	1 493	13 451
15	6 740	495	232	243	277	1 247	7 987	4 907	170	91	160	86	507	5 414	11 647	665	323	403	363	1 754	13 401
16	389	496	158	143	6 798	7 595	7 984	1 181	170	53	145	3 867	4 235	5 416	1 570	666	211	288	10 665	11 830	13 400
17	397	478	220	6 893	—	7 591	7 988	1 623	172	74	3 533	—	3 779	5 402	2 020	650	294	10426	—	11 370	13 390
18	6 694	439	222	253	385	1 299	7 993	4 856	158	93	179	105	535	5 391	11 550	597	315	432	490	1 834	13 384
19	6 810	425	224	241	297	1 187	7 997	4 967	164	92	162	72	490	5 457	11 777	589	316	403	369	1 677	13 454
20	5 837	373	171	354	233	1 131	6 968	4 401	144	67	253	50	514	4 915	10 238	517	238	607	283	1 645	11 883[1]
21	5 917	367	163	326	204	1 060	6 977	4 390	134	58	258	50	500	4 890	10 307	501	221	584	254	1 560	11 867[1]
22	5 939	328	159	311	248	1 046	6 985	4 374	139	61	252	70	522	4 896	10 313	467	220	563	318	1 568	11 881[1]
23	246	327	64	143	6 197	6 731	6 977	935	137	12	149	3 659	3 957	4 892	1 181	464	76	292	9 856	10 688	11 869[1]
24	5 815	307	190	143	547	1 187	7 002	4 355	137	53	149	145	484	4 839	10 170	444	243	292	692	1 671	11 841[1]
25	6 077	295	186	142	301	924	7 001	4 459	144	55	148	87	434	4 893	10 536	439	241	290	388	1 358	11 894[1]
26	6 099	300	187	142	285	914	7 013	4 453	140	49	149	65	403	4 856	10 552	440	236	291	350	1 317	11 869[1]
27	6 176	310	175	142	240	867	7 043	4 469	135	46	148	72	401	4 870	10 645	445	221	290	312	1 268	11 913[1]
28	6 306	309	170	—	267	746	7 052	4 564	139	74	—	121	334	4 898	10 870	448	244	—	388	1 080	11 950[1]
29	6 516	311	181	—	226	718	7 234	4 407	136	63	—	84	283	4 690	10 923	447	244	—	310	1 001	11 924[1]
30	320	311	63	—	6 524	6 898	7 218	888	128	9	—	3 681	3 818	4 706	1 208	439	72	—	10 205	10 716	11 924[1]
31	5 943	309	179	—	795	1 283	7 226	4 306	136	74	—	176	386	4 692	10 249	445	253	—	971	1 669	11 918[1]

[1]) Bez kopalni Janina Towarzystwa Galicyjskiego w Libiążu, od którego nie otrzymano w swoim czasie potrzebnych danych.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Węgiel kamienny.

Śląsk Cieszyński.

Dzień	Liczba robotników: Na dole: Przybyłych do pracy	Na dole: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na dole: Ogółem	Na powierzchni: Przybyłych do pracy	Na powierzchni: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na powierzchni: Ogółem	RAZEM: Przybyłych do pracy	RAZEM: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	RAZEM: Ogółem
1	771	103	23	—	30	156	927	306	26	8	—	8	42	348	1 077	129	31	—	38	198	1 275
2	52	103	23	—	749	875	927	158	26	8	—	156	190	348	210	129	31	—	905	1 065	1 275
3	715	86	19	—	109	214	929	299	28	10	—	11	49	348	1 014	114	29	—	120	263	1 277
4	758	92	20	—	61	173	931	304	26	10	—	9	45	349	1 062	118	30	—	70	218	1 280
5	777	99	16	—	44	159	936	311	25	10	—	5	40	351	1 088	124	26	—	49	199	1 287
6	779	108	15	—	35	158	937	315	26	6	—	5	37	352	1 094	134	21	—	40	195	1 289
7	789	106	16	—	27	149	938	316	24	7	—	5	36	352	1 105	130	23	—	32	185	1 290
8	784	110	—	—	44	154	938	316	19	—	—	16	35	351	1 100	129	—	—	60	189	1 289
9	52	110	—	—	776	886	938	158	19	—	—	174	193	351	210	129	—	—	950	1 079	1 289
10	778	92	13	—	55	160	938	318	21	7	—	6	34	352	1 096	113	20	—	61	194	1 290
11	798	93	13	—	30	136	934	313	24	9	—	6	39	352	1 111	117	22	—	36	175	1 286
12	796	89	15	—	32	136	932	315	20	9	—	8	37	352	1 111	109	24	—	40	173	1 284
13	810	90	12	—	20	122	932	317	19	9	—	6	34	351	1 127	109	21	—	26	156	1 283
14	804	91	12	—	24	127	931	317	22	6	—	5	33	350	1 121	113	18	—	29	160	1 281
15	29	91	12	—	799	902	931	171	22	6	—	151	179	350	200	113	18	—	950	1 081	1 281
16	44	91	12	—	784	887	931	134	22	6	—	188	216	350	178	113	18	—	972	1 103	1 281
17	25	62	12	832	—	906	931	138	21	8	184	—	213	351	163	83	20	1 016	—	1 119	1 282
18	754	64	11	—	102	177	931	316	20	8	—	5	33	349	1 070	84	19	—	107	210	1 280
19	812	60	11	—	51	122	934	317	20	4	—	2	26	343	1 129	80	15	—	53	148	1 277
20	822	61	10	—	39	110	932	314	24	7	—	4	35	349	1 136	85	17	—	43	145	1 281
21	844	61	10	—	15	86	930	329	19	2	—	—	21	350	1 173	80	12	—	15	107	1 280
22	838	61	12	—	19	92	930	326	18	5	—	—	23	349	1 164	79	17	—	19	115	1 279
23	41	61	12	—	816	889	930	164	18	5	—	162	185	349	205	79	17	—	978	1 074	1 279
24	819	55	9	—	49	113	932	325	19	4	—	3	26	351	1 144	74	13	—	52	139	1 283
25	821	50	17	—	44	111	932	324	21	5	—	1	27	351	1 145	71	22	—	45	138	1 283
26	847	47	9	—	30	86	933	331	16	2	—	—	18	349	1 178	63	11	—	30	104	1 282
27	873	39	7	—	15	61	934	325	20	5	—	1	26	351	1 198	59	12	—	16	87	1 285
28	877	40	5	—	11	56	933	336	15	2	—	—	17	353	1 213	55	7	—	11	73	1 286
29	861	48	6	—	18	72	933	333	12	1	—	2	15	348	1 194	60	7	—	20	87	1 281
30	33	48	6	—	846	900	933	156	12	1	—	179	192	348	189	60	7	—	1 025	1 092	1 281
31	744	50	11	—	135	196	940	310	16	4	—	21	41	351	1 054	66	15	—	156	237	1 291

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Węgiel kamienny.

Wszystkie zagłębia.

Dzień	Liczba robotników: Na dole: Przybyłych do pracy	Na dole: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na dole: Ogółem	Na powierzchni: Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Ogółem	RAZEM: Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Ogółem
1	26 141	2 118	976	2 395	2 072	7 561	33 702	21 718	1 039	578	695	850	3 162	24 880	47 859	3 157	1 554	3 090	2 922	10 723	58 582
2	2 702	2 032	690	—	28 324	31 046	33 748	6 010	997	414	—	17 399	18 810	24 820	8 712	3 029	1 104	—	45 723	49 856	58 568
3	27 009	2 154	1 067	—	3 315	6 536	33 545	21 921	1 021	700	—	1 102	2 823	24 744	48 930	3 175	1 767	—	4 417	9 359	58 289
4	28 031	2 080	1 107	—	2 423	5 610	33 641	22 044	1 026	679	—	1 114	2 819	24 863	50 075	3 106	1 786	—	3 537	8 429	58 504
5	28 576	2 067	1 061	—	2 022	5 150	33 726	22 327	967	660	—	946	2 573	24 900	50 903	3 034	1 721	—	2 968	7 723	58 626
6	28 919	2 046	1 044	—	1 900	4 990	33 909	22 464	945	633	—	878	2 456	24 920	51 383	2 991	1 677	—	2 778	7 446	58 829
7	29 028	2 027	1 060	—	1 778	4 865	33 893	22 575	935	657	—	793	2 385	24 960	51 603	2 962	1 717	—	2 571	7 250	58 853
8	28 960	2 006	1 021	354	1 674	5 055	34 015	22 684	982	619	—	700	2 301	24 985	51 644	2 988	1 640	354	2 374	7 356	59 000
9	2 933	1 859	695	—	28 625	31 179	34 112	6 128	925	449	—	17 324	18 698	24 826	9 061	2 784	1 144	—	45 949	49 877	58 938
10	27 685	1 881	1 009	1 413	1 981	6 284	33 969	22 392	944	635	158	870	2 607	24 999	50 077	2 825	1 644	1 571	2 851	8 891	58 968
11	29 054	1 929	1 001	—	2 110	5 040	34 094	22 548	924	626	—	793	2 343	24 891	51 602	2 853	1 627	—	2 903	7 383	58 985
12	29 030	1 852	967	582	1 635	5 036	34 066	22 646	907	610	92	833	2 442	25 088	51 676	2 759	1 577	674	2 468	7 478	59 154
13	29 788	1 811	974	—	1 608	4 393	34 181	22 833	887	598	—	745	2 230	25 063	52 621	2 698	1 572	—	2 353	6 623	59 244
14	29 689	1 779	903	390	1 529	4 601	34 290	22 899	896	584	112	532	2 124	25 023	52 588	2 675	1 487	502	2 061	6 725	59 313
15	26 819	1 768	753	243	4 749	7 513	34 332	21 540	880	537	160	1 781	3 358	24 898	48 359	2 648	1 290	403	6 530	10 871	59 230
16	3 145	1 693	591	143	28 839	31 266	34 411	5 626	859	484	145	17 695	19 183	24 809	8 771	2 552	1 075	288	46 534	50 449	59 220
17	3 570	1 671	661	27046	1 525	30 903	34 473	8 118	838	437	14289	992	16 556	24 674	11 688	2 509	1 098	41 335	2 517	47 459	59 147
18	29 528	1 688	872	253	1 994	4 807	34 336	22 519	856	561	179	713	2 309	24 828	52 047	2 544	1 433	432	2 707	7 116	59 163
19	30 166	1 619	853	241	1 557	4 270	34 436	22 793	861	557	162	708	2 288	25 081	52 959	2 480	1 410	403	2 265	6 558	59 517
20	29 370	1 549	785	354	1 416	4 104	33 474	22 393	838	539	253	540	2 170	24 563	51 763	2 387	1 324	607	1 956	6 274	58 037[1]
21	29 530	1 546	784	326	1 312	3 968	33 498	22 396	815	528	258	634	2 235	24 631	51 926	2 361	1 312	584	1 946	6 203	58 129[1]
22	29 738	1 483	748	311	1 242	3 784	33 522	22 302	807	510	252	717	2 286	24 588	52 040	2 290	1 258	563	1 959	6 070	58 110[1]
23	2 936	1 368	447	143	28 674	30 632	33 568	5 968	762	333	149	17 248	18 492	24 460	8 904	2 130	780	292	45 922	49 124	58 028[1]
24	29 263	1 441	757	143	1 937	4 278	33 541	22 237	809	490	149	873	2 321	24 558	51 500	2 250	1 247	292	2 810	6 599	58 099[1]
25	29 939	1 401	762	142	1 411	3 716	33 655	22 459	806	478	148	772	2 204	24 663	52 398	2 207	1 240	290	2 183	5 920	58 318[1]
26	30 008	1 369	774	142	1 331	3 616	33 624	22 441	801	483	149	680	2 113	24 554	52 449	2 170	1 257	291	2 011	5 729	58 178[1]
27	30 216	1 321	776	142	1 293	3 532	33 748	22 475	797	472	148	753	2 170	24 645	52 691	2 118	1 248	290	2 046	5 702	58 393[1]
28	30 482	1 359	768	—	1 223	3 350	33 832	22 583	820	502	—	752	2 074	24 657	53 065	2 179	1 270	—	1 975	5 424	58 489[1]
29	30 885	1 330	676	—	1 197	3 203	34 088	22 558	798	417	—	710	1 925	24 483	53 443	2 128	1 093	—	1 907	5 128	58 571[1]
30	2 837	1 240	370	—	29 728	31 338	34 175	5 837	716	227	—	17 587	18 530	24 367	8 674	1 956	597	—	47 315	49 868	58 542[1]
31	29 523	1 376	583	—	2 572	4 531	34 054	22 179	832	391	—	958	2 181	24 360	51 702	2 208	974	—	3 530	6 712	58 414[1]

[1]) Bez kopalni Janina Towarzystwa Galicyjskiego w Libiążu, od którego nie otrzymano w swoim czasie potrzebnych danych.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Węgiel brunatny.

Zagłębie Dąbrowskie.

Dzień	Liczba robotników: Na dole: Przybyłych do pracy	Na dole: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na dole: Ogółem	Na powierzchni: Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na powierzchni: Ogółem	RAZEM: Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	RAZEM: Ogółem
1	874	34	25	—	33	92	966	1 197	35	18	—	16	69	1 266	2 071	69	43	—	49	161	2 232
2	16	34	25	—	893	952	968	230	34	18	—	988	1 040	1 270	246	68	43	—	1 881	1 992	2 238
3	867	37	27	—	34	98	965	1 172	28	26	—	29	83	1 255	2 039	65	53	—	63	181	2 220
4	864	43	28	—	35	106	970	1 190	35	25	—	31	91	1 281	2 054	78	53	—	66	197	2 251
5	853	41	24	—	35	100	953	1 207	33	32	—	20	85	1 292	2 060	74	56	—	55	185	2 245
6	867	41	27	—	42	110	977	1 202	30	32	—	18	80	1 282	2 069	71	59	—	60	190	2 259
7	856	31	30	—	42	103	959	1 221	32	36	—	15	83	1 304	2 077	63	66	—	57	186	2 263
8	866	42	25	—	47	114	980	1 216	30	29	—	17	76	1 292	2 082	72	54	—	64	190	2 272
9	7	42	25	—	917	984	991	237	30	29	—	985	1 044	1 281	244	72	54	—	1 902	2 028	2 272
10	892	39	26	—	38	103	995	1 214	38	24	—	32	94	1 308	2 106	77	50	—	70	197	2 303
11	874	41	21	—	35	97	971	1 233	42	29	—	34	105	1 338	2 107	83	50	—	69	202	2 309
12	878	39	27	—	32	98	976	1 249	32	24	—	29	85	1 334	2 127	71	51	—	61	183	2 310
13	883	39	28	—	32	99	982	1 236	30	22	—	35	87	1 323	2 119	69	50	—	67	186	2 305
14	868	40	37	—	24	101	969	1 271	28	15	—	40	83	1 354	2 139	68	52	—	64	184	2 323
15	875	35	25	—	51	111	986	1 258	36	19	—	46	101	1 359	2 133	71	44	—	97	212	2 345
16	9	34	25	—	928	987	996	237	36	19	—	1 057	1 112	1 349	246	70	44	—	1 985	2 099	2 345
17	763	37	26	72	45	180	943	1 153	38	17	133	40	228	1 381	1 916	75	43	205	85	408	2 324
18	866	36	33	—	44	113	979	1 263	34	20	—	41	95	1 358	2 129	70	53	—	85	208	2 337
19	877	39	30	—	39	108	985	1 260	38	20	—	48	106	1 366	2 137	77	50	—	87	214	2 351
20	884	32	23	—	52	107	991	1 244	36	20	—	52	108	1 352	2 128	68	43	—	104	215	2 343
21	902	34	33	—	38	105	1 007	1 227	29	17	—	70	116	1 343	2 129	63	50	—	108	221	2 350
22	894	38	24	—	57	119	1 013	1 242	29	17	—	62	108	1 350	2 136	67	41	—	119	227	2 363
23	13	38	24	—	938	1 000	1 013	239	29	17	—	1 065	1 111	1 350	252	67	41	—	2 003	2 111	2 363
24	916	36	30	—	30	96	1 012	1 247	35	22	—	50	107	1 354	2 163	71	52	—	80	203	2 366
25	896	41	33	—	45	119	1 015	1 250	34	13	—	65	112	1 362	2 146	75	46	—	110	231	2 377
26	915	41	32	—	36	109	1 024	1 266	31	14	—	63	108	1 374	2 181	72	46	—	99	217	2 398
27	901	38	26	—	62	126	1 027	1 260	33	17	—	64	114	1 374	2 161	71	43	—	126	240	2 401
28	929	37	28	—	50	115	1 044	1 272	31	16	—	63	110	1 382	2 201	68	44	—	113	225	2 426
29	874	41	25	—	83	149	1 023	1 244	31	16	—	84	131	1 375	2 118	72	41	—	167	280	2 398
30	12	36	24	—	951	1 011	1 023	202	25	15	—	1 133	1 173	1 375	214	61	39	—	2 084	2 184	2 398
31	808	38	26	—	152	216	1 024	1 196	34	14	—	134	182	1 378	2 004	72	40	—	286	398	2 402

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Małopolska wschodnia.

Węgiel brunatny.

Dzień	Liczba robotników — Na dole — Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Ogółem	Na powierzchni — Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Ogółem	RAZEM — Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Ogółem
1	2	—	—	—	6	6	8	—	—	—	—	8	8	8	2	—	—	—	14	14	16
2	—	—	—	—	8	8	8	—	—	—	—	8	8	8	—	—	—	—	16	16	16
3	2	—	—	—	6	6	8	—	—	—	—	8	8	8	2	—	—	—	14	14	16
4	2	—	—	—	6	6	8	—	—	—	—	8	8	8	2	—	—	—	14	14	16
5	2	—	—	—	6	6	8	—	—	—	—	8	8	8	2	—	—	—	14	14	16
6	2	—	—	—	6	6	8	—	—	—	—	8	8	8	2	—	—	—	14	14	16
7	2	—	—	—	6	6	8	—	—	—	—	8	8	8	2	—	—	—	14	14	16
8	2	—	—	—	6	6	8	—	—	—	—	8	8	8	2	—	—	—	14	14	16
9	—	—	—	—	8	8	8	—	—	—	—	8	8	8	—	—	—	—	16	16	16
10	12	—	—	—	—	—	12	8	—	—	—	—	—	8	20	—	—	—	—	—	20
11	14	—	—	—	—	—	14	10	—	—	—	—	—	10	24	—	—	—	—	—	24
12	14	—	—	—	—	—	14	10	—	—	—	—	—	10	24	—	—	—	—	—	24
13	16	—	—	—	—	—	16	10	—	—	—	—	—	10	26	—	—	—	—	—	26
14	16	—	—	—	—	—	16	11	—	—	—	—	—	11	27	—	—	—	—	—	27
15	14	—	—	—	—	—	14	11	—	—	—	—	—	11	25	—	—	—	—	—	25
16	—	—	—	—	14	14	14	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	—	25	25	25
17	14	—	—	—	—	—	14	11	—	—	—	—	—	11	25	—	—	—	—	—	25
18	14	—	—	—	—	—	14	11	—	—	—	—	—	11	25	—	—	—	—	—	25
19	14	—	—	—	—	—	14	5	—	—	—	6	6	11	19	—	—	—	6	6	25
20	14	—	—	—	—	—	14	10	—	—	—	1	1	11	24	—	—	—	1	1	25
21	14	—	—	—	—	—	14	10	—	—	—	1	1	11	24	—	—	—	1	1	25
22	—	—	—	—	14	14	14	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	—	25	25	25
23	8	—	—	—	6	6	14	6	—	—	—	5	5	11	14	—	—	—	11	11	25
24	14	—	—	—	—	—	14	10	—	—	—	1	1	11	24	—	—	—	1	1	25
25	10	—	—	—	4	4	14	6	—	—	—	5	5	11	16	—	—	—	9	9	25
26	10	—	—	—	4	4	14	6	—	—	—	5	5	11	16	—	—	—	9	9	25
27	10	—	—	—	4	4	14	6	—	—	—	5	5	11	16	—	—	—	9	9	25
28	10	—	—	—	4	4	14	6	—	—	—	5	5	11	16	—	—	—	9	9	25
29	12	—	—	—	2	2	14	10	—	—	—	1	1	11	22	—	—	—	3	3	25
30	—	—	—	—	14	14	14	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	—	25	25	25
31	—	—	—	—	14	14	14	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	—	25	25	25

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Węgiel brunatny.

Wszystkie zagłębia.

Dzień	Liczba robotników: Na dole: Przybyłych do pracy	Na dole: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na dole: Ogółem	Na powierzchni: Przybyłych do pracy	Na powierzchni: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na powierzchni: Ogółem	RAZEM: Przybyłych do pracy	RAZEM: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	RAZEM: Ogółem
1	876	34	25	—	39	98	974	1 197	35	18	—	24	77	1 274	2 073	69	43	—	63	175	2 248
2	16	34	25	—	901	960	976	230	34	18	—	996	1 048	1 278	246	68	43	—	1 897	2 008	2 254
3	869	37	27	—	40	104	973	1 172	28	26	—	37	91	1 263	2 041	65	53	—	77	195	2 236
4	866	43	28	—	41	112	978	1 190	35	25	—	39	99	1 289	2 056	78	53	—	80	211	2 267
5	855	41	24	—	41	106	961	1 207	33	32	—	28	93	1 300	2 062	74	56	—	69	199	2 261
6	869	41	27	—	48	116	985	1 202	30	32	—	26	88	1 290	2 071	71	59	—	74	204	2 275
7	858	31	30	—	48	109	967	1 221	32	36	—	23	91	1 312	2 079	63	66	—	71	200	2 279
8	868	42	25	—	53	120	988	1 216	30	29	—	25	84	1 300	2 084	72	54	—	78	204	2 288
9	7	42	25	—	925	992	999	237	30	29	—	993	1 052	1 289	244	72	54	—	1 918	2 044	2 288
10	904	39	26	—	38	103	1 007	1 222	38	24	—	32	94	1 316	2 126	77	50	—	70	197	2 323
11	888	41	21	—	35	97	985	1 243	42	29	—	34	105	1 348	2 131	83	50	—	69	202	2 333
12	892	39	27	—	32	98	990	1 259	32	24	—	29	85	1 344	2 151	71	51	—	61	183	2 334
13	899	39	28	—	32	99	998	1 246	30	22	—	35	87	1 333	2 145	69	50	—	67	186	2 331
14	884	40	37	—	24	101	985	1 282	28	15	—	40	83	1 365	2 166	68	52	—	64	184	2 350
15	889	35	25	—	51	111	1 000	1 269	36	19	—	46	101	1 370	2 158	71	44	—	97	212	2 370
16	9	34	25	—	942	1 001	1 010	237	36	19	—	1 068	1 123	1 360	246	70	44	—	2 010	2 124	2 370
17	777	37	26	72	45	180	957	1 164	38	17	133	40	228	1 392	1 941	75	43	205	85	408	2 349
18	880	36	33	—	44	113	993	1 274	34	20	—	41	95	1 369	2 154	70	53	—	85	208	2 362
19	891	39	30	—	39	108	999	1 265	38	20	—	54	112	1 377	2 156	77	50	—	93	220	2 376
20	898	32	23	—	52	107	1 005	1 254	36	20	—	53	109	1 363	2 152	68	43	—	105	216	2 368
21	916	34	33	—	38	105	1 021	1 237	29	17	—	71	117	1 354	2 153	63	50	—	109	222	2 375
22	894	38	24	—	71	133	1 027	1 242	29	17	—	73	119	1 361	2 136	67	41	—	144	252	2 388
23	21	38	24	—	944	1 006	1 027	245	29	17	—	1 070	1 116	1 361	266	67	41	—	2 014	2 122	2 388
24	930	36	30	—	30	96	1 026	1 257	35	22	—	51	108	1 365	2 187	71	52	—	81	204	2 391
25	906	41	33	—	49	123	1 029	1 256	34	13	—	70	117	1 373	2 162	75	46	—	119	240	2 402
26	925	41	32	—	40	113	1 038	1 272	31	14	—	68	113	1 385	2 197	72	46	—	108	226	2 423
27	911	38	26	—	66	130	1 041	1 266	33	17	—	69	119	1 385	2 177	71	43	—	135	249	2 426
28	939	37	28	—	54	119	1 058	1 278	31	16	—	68	115	1 393	2 217	68	44	—	122	234	2 451
29	886	41	25	—	85	151	1 037	1 254	31	16	—	85	132	1 386	2 140	72	41	—	170	283	2 423
30	12	36	24	—	965	1 025	1 037	202	25	15	—	1 144	1 184	1 386	214	61	39	—	2 109	2 209	2 423
31	808	38	26	—	166	230	1 038	1 196	34	14	—	145	193	1 389	2 004	72	40	—	311	423	2 427

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Węgiel kamienny i brunatny.

Wszystkie zagłębia.

Dzień	Liczba robotników: Na dole: Przybyłych do pracy	Na dole: Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na dole: Ogółem	Na powierzchni: Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	Na powierzchni: Ogółem	RAZEM: Przybyłych do pracy	Nieprzybyłych do pracy z powodu: choroby	urlopu	strejku	innego	razem	RAZEM: Ogółem
1	27 017	2 152	1001	2 395	2 111	7659	34676	22 915	1 074	596	695	874	3239	26154	49 932	3 226	1597	3 090	2985	10898	60 830
2	2 718	2 066	715	—	29 225	32006	34724	6 240	1 031	432	—	18395	19858	26098	8 958	3 097	1147	—	47620	51864	60 822
3	27 878	2 191	1094	—	3 355	6640	34518	23 093	1 049	726	—	1139	2914	26007	50 971	3 240	1820	—	4494	9554	60 525
4	28 897	2 123	1135	—	2 464	5722	34619	23 234	1 061	704	—	1153	2918	26152	52 131	3 184	1839	—	3617	8640	60 771
5	29 431	2 108	1085	—	2 063	5256	34687	23 534	1 000	692	—	974	2666	26200	52 965	3 108	1777	—	3037	7922	60 887
6	29 788	2 087	1071	—	1 948	5106	34894	23 666	975	665	—	904	2544	26210	53 454	3 062	1736	—	2852	7650	61 104
7	29 886	2 058	1090	—	1 826	4974	34860	23 796	967	693	—	816	2476	26272	53 682	3 025	1783	—	2642	7450	61 132
8	29 828	2 048	1046	354	1 727	5175	35003	23 900	1 012	648	—	725	2385	26285	53 728	3 060	1694	354	2452	7560	61 288
9	2 940	1 901	720	—	29 550	32171	35141	6 365	955	478	—	18317	19750	26115	9 305	2 856	1198	—	47867	51921	61 226
10	28 589	1 920	1035	1 413	2 019	6387	34976	23 614	982	659	158	902	2701	26315	52 203	2 902	1694	1 571	2921	9088	61 291
11	29 942	1 970	1022	—	2 146	5137	35079	23 791	966	655	—	826	2448	26239	53 733	2 936	1677	—	2972	7585	61 318
12	29 922	1 891	994	582	1 667	5134	35056	23 905	939	634	92	862	2527	26432	53 827	2 830	1628	674	2529	7661	61 488
13	30 687	1 850	1002	—	1 640	4492	35179	24 079	917	620	—	780	2317	26396	54 766	2 767	1622	—	2420	6809	61 575
14	30 573	1 819	940	390	1 553	4702	35275	24 181	924	599	112	572	2207	26388	54 754	2 743	1539	502	2125	6909	61 663
15	27 708	1 803	778	243	4 800	7624	35332	22 809	916	556	160	1827	3559	26268	50 517	2 719	1334	403	6627	11083	61 600
16	3 154	1 727	616	143	29 781	32267	35421	5 863	895	503	145	18763	20306	26169	9 017	2 622	1119	288	48544	52573	61 590
17	4 347	1 708	687	27118	1 570	31083	35430	9 282	876	454	14422	1032	16784	26066	13 629	2 584	1141	41 540	2602	47867	61 496
18	30 408	1 724	905	253	2 038	4920	35328	23 793	890	581	179	754	2404	26197	54 201	2 614	1486	432	2792	7324	61 525
19	31 057	1 658	883	241	1 596	4378	35435	24 058	899	577	162	762	2400	26458	55 115	2 557	1460	403	2358	6778	61 893
20	30 268	1 581	808	354	1 468	4211	34479	23 647	874	559	253	593	2279	25926	53 915	2 455	1367	607	2061	6490	60 405[1]
21	30 446	1 580	817	326	1 350	4073	34519	23 633	844	545	258	705	2352	25985	54 079	2 424	1362	584	2055	6425	60 504[1]
22	30 632	1 521	772	311	1 313	3917	34549	23 544	836	527	252	790	2405	25949	54 176	2 357	1299	563	2103	6322	60 498[1]
23	2 957	1 406	471	143	29 618	31638	34595	6 213	791	350	149	18318	19608	25821	9 170	2 197	821	292	47936	51246	60 416[1]
24	30 193	1 477	787	143	1 967	4374	34567	23 494	844	512	149	924	2429	25923	53 687	2 321	1299	292	2891	6803	60 490[1]
25	30 845	1 442	795	142	1 460	3839	34684	23 715	840	491	148	842	2321	26036	54 560	2 282	1286	290	2302	6160	60 720[1]
26	30 933	1 410	806	142	1 371	3729	34662	23 712	832	497	149	748	2226	25939	54 646	2 242	1303	291	2119	5955	60 601[1]
27	31 127	1 359	802	142	1 359	3662	34789	23 741	830	489	148	822	2289	26030	54 868	2 189	1291	290	2181	5951	60 819[1]
28	31 421	1 396	796	—	1 277	3469	34890	23 861	851	518	—	820	2189	26050	55 282	2 247	1314	—	2097	5658	60 940[1]
29	31 771	1 371	701	—	1 282	3354	35125	23 812	829	433	—	795	2057	25869	55 583	2 200	1134	—	2077	5411	60 994[1]
30	2 849	1 276	394	—	30 693	32363	35212	6 039	741	242	—	18731	19714	25753	8 888	2 017	636	—	49424	52077	60 965[1]
31	30 331	1 414	609	—	2 738	4761	35092	23 375	866	405	—	1103	2374	25749	53 706	2 280	1014	—	3841	7135	60 841[1]

[1]) Bez kopalni Janina Towarzystwa Galicyjskiego w Libiążu, od którego nie otrzymano w swoim czasie potrzebnych danych.

N. S.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Wyniki podstawiania wagonów przez koleje żelazne na poszczególne kopalnie w Polsce w miesiącu październiku r. 1921-go.

Nazwa kopalni	Liczba dni roboczych	Przypadało z podziału	Odwołano	Należało podstawić	Kolej żelazna podstawiła	Zwrócono uszkodzonych i nieodpowiednich	Kolej żelazna podstawiła zdatnych		W porównaniu z tem, co należało, kolej żelazna podstawiła				Wysłano kolejami żelaznemi w Polsce	Wysłano kolejami żelaznemi do Austrji
							Wogóle	Na dzień roboczy	Więcej		Mniej			
		W a g o n ó w								%	wagonów	%	wagonów	wagon.
Węgiel kamienny.														
Zagłębie Dąbrowskie.														
Jerzy / Modrzejów	25	1 485	215	1 270	1 150	—	1 150	46	—	—	120	9	1 151	46
Władysław / Jadwiga	25	814	54	760	735	—	735	29	—	—	25	3	735	—
Ignacy	25	755	267	488	499	—	499	20	11	2	—	—	472	—
Wiktor	24	2 475	246	2 229	1 905	—	1 905	79	—	—	324	15	1 880	—
Saturn	25	2 215	90	2 125	2 381	4	2 377	95	252	12	—	—	2 334	—
Jowisz	25	1 480	108	1 372	1 241	1	1 240	50	—	—	132	10	1 282	—
Mars	25	78	33	45	45	—	45	2	—	—	—	—	42	—
Kazimierz / Juljusz	25	3 335	498	2 837	2 342	—	2 342	94	—	—	495	17	2 342	177
Feliks	25	78	9	69	63	—	63	2	—	—	6	9	63	—
Hrabia Renard	25	3 205	303	2 902	2 532	—	2 532	101	—	—	370	13	2 532	—
Andrzej II	25	52	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paryż i / Koszelew	24 / 24	2 500	295	2 205	2 038	—	2 038	85	—	—	168	8	2 038	—
Czeladź	25	2 475	205	2 270	2 114	1	2 113	84	—	—	157	7	2 038	—
Grodziec II	24	1 850	141	1 709	1 439	—	1 439	60	—	—	270	16	1 364	—
Flora	25	1 355	55	1 300	1 186	2	1 184	47	—	—	116	9	1 180	—
Reden	25	740	136	604	561	—	561	22	—	—	43	7	561	35
Antoni	25	255	53	202	198	—	198	8	—	—	4	2	198	—
Halina	25	365	104	261	245	—	245	10	—	—	16	6	245	—
Orion	25	276	16	260	317	—	317	12	57	—	—	—	317	—
Grodziec I	25	234	13	221	245	—	245	10	24	11	—	—	235	23
Stanisław (Dąbrowa)	25	255	12	243	198	—	198	8	—	—	45	19	198	—
Józef I (w Burkach)	25	151	31	120	135	—	135	5	15	12	—	—	122	—
Wańczyków	25	115	40	75	74	—	74	3	—	—	1	1	74	—
Helena	25	224	109	115	97	—	97	4	—	—	18	16	97	—
Porąbka	25	99	29	70	55	—	55	2	—	—	15	21	55	—
Karol	25	156	35	121	131	—	131	5	10	8	—	—	131	—
Mikołaj	25	52	26	26	21	—	21	—	—	—	5	19	19	—

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Nazwa kopalni	Liczba dni roboczych	Przypadało z podziału	Odwołano	Należało podstawić	Kolej żelazna podstawiła	Zwrócono uszkodzonych i nieodpowiednich	Kolej żelazna podstawiła zdatnych		W porównaniu z tem, co należało, kolej żelazna podstawiła				Wysłano kolejami żelaznemi w Polsce	Wysłano kolejami żelaznemi do Austrji
							Wogóle	Na dzień roboczy	Więcej		Mniej			
		W a g o n ó w								%	wagonów	%	wagonów	wagonów
Alwina I	25	172	11	161	147	—	147	5	—	—	14	9	147	—
Zdzisław	25	52	30	22	22	—	22	—	—	—	—	—	22	—
Lilit	25	260	4	256	225	—	225	9	—	—	31	12	225	—
Hieronim	25	52	8	44	42	—	42	2	—	—	2	5	42	—
Alwina II	25	104	9	95	103	—	103	4	8	8	—	—	103	—
Bory	25	52	—	52	66	—	66	2	14	27	—	—	66	—
Lech	25	182	69	113	116	—	116	4	3	3	—	—	116	—
Irena	25	250	106	144	158	—	158	6	14	10	—	—	158	—
Aleksandra	25	271	67	204	219	—	219	8	15	7	—	—	219	—
Staszyc	25	380	78	302	296	—	296	12	—	—	6	2	296	—
Józef II	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jadwiga II	25	245	58	187	212	—	212	8	25	13	—	—	212	—
Barbara	25	26	2	24	43	—	43	2	19	79	—	—	43	—
Jarosław	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szyb Nr. 34	25	120	50	70	66	—	66	2	—	—	4	6	66	—
Tadeusz	25	52	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kołłątaj	25	73	17	56	45	—	45	2	—	—	11	20	45	—
Psary	25	52	34	18	14	—	14	—	—	—	4	22	14	—
Wanda	25	78	22	56	58	—	58	2	2	4	—	—	58	—
Joanna	25	104	55	49	45	—	45	2	—	—	4	8	45	—
Katarzyna	25	26	9	17	27	—	27	1	10	59	—	—	27	—
Franciszek	25	—	—	—	24	—	24	1	—	—	—	—	24	—
Leszek	25	—	—	—	10	—	10	—	—	—	—	—	10	—
Batory	25	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—
Razem	—	29 625	3 856	25 769	23 887	8	23 879	955	479	2	2 406	9	23 645	281

N. S.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Nazwa kopalni	Liczba dni roboczych	Przypadało z podziału	Odwołano	Należało podstawić	Kolej żelazna podstawiła	Zwrócono uszkodzonych i nieodpowiednich	Kolej żelazna podstawiła zdatnych: Wogóle	Na dzień roboczy	W porównaniu z tem, co należało, kolej żelazna podstawiła: Więcej	%	Mniej	%	Wysłano kolejami żelaznemi w Polsce
		W a g o n ó w									wagonów		wagonów
Zagłębie Krakowskie.													
Kościuszko, Piłsudski, Jan Kanty	24 / 24 / 24	3 435	450	2 985	2 606	—	2 606	109	—	—	379	—	2 584
Fortuna	25	182	8	174	67	—	67	3	—	—	107	—	67
Sobieski	24	990	125	865	580	—	580	24	—	—	285	—	571
Andrzej	25	1 355	345	1 010	1 024	—	1 024	41	14	—	—	—	1 020
Artur	24	990	110	880	953	—	953	40	73	—	—	—	966
Krystyna	24	260	75	185	189	—	189	8	4	—	—	—	189
Wanda	10	182	140	42	31	—	31	3	—	—	11	—	31
Kmita	16	73	45	28	30	—	30	2	2	—	—	—	30
Janina	19	730	385	345	336	—	336	17	—	—	9	—	336
Mieszko	24	—	—	—	24	—	24	1	—	—	—	—	24
Razem	—	8 197	1 683	6 514	5 840	—	5 840	248	93	1	791	12	5 819
Śląsk Cieszyński.													
Silesia	24	718	131	587	613	1	612	26	26	4	—	—	611
Razem	—	718	131	587	613	1	612	26	26	4	—	—	611
Wogóle węgiel kamienny	—	38 540	5 670	32 870	30 340	9	30 331	1 229	598	2	3 197	10	30 075
Węgiel brunatny.													
Zagłębie Dąbrowskie.													
Zygmunt, Jan Karol, Hugo	26	156	3	153	182	—	182	7	29	19	—	—	178
Ludwika	26	130	48	82	84	—	84	3	2	2	—	—	84
Kamilla	26	156	34	122	150	—	150	6	28	23	—	—	150
Teodor	26	104	21	83	83	—	83	3	—	—	—	—	83
Wysoka	25	78	65	13	13	—	13	1	—	—	—	—	13
Nierada		151	151	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Łośnice	26				42	—	42	2					42
Niwa	26	99	14	85	34	—	34	1	23	27	—	—	34
Łazy	26				32	—	32	1					32
Razem	—	874	336	538	620	—	620	24	82	15	—	—	616
Małopolska Wschodnia.													
Alfred — Edward	18	47	30	17	17	—	17	1	—	—	—	—	17
Razem	—	47	30	17	17	—	17	1	—	—	—	—	17
Wogóle węgiel brunatny	—	921	366	555	637	—	637	25	82	13	—	—	633
Wogóle wszystek węgiel	—	39 461	6 036	33 425	30 977	9	30 968	1 254	680	10	3 197	10	30 708

N. S.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Wyniki podstawiania wagonów przez koleje żelazne na wszystkie kopalnie węgla w miesiącu październiku r. 1921-go.

Zagłębie Dąbrowskie.

Dzień	Przypadało z podziału	Kopalnie odwołały		Należało podstawić	Koleje żelazne podstawiły	W porównaniu z tem, co należało, koleje żelazne podstawiły				Wysłano kolejami żelaznemi w Polsce	Wysłano kolejami żelaznemi do Austrji
						więcej		mniej			
	wagonów		%	wagonów			%	wagonów	%	wagonów	
1	938	150	16	788	747	—	—	29	4	718	—
2	—	—	—	—	12	—	—	—	—	12	—
3	1 229	297	24	932	934	2	—	—	—	915	—
4	1 229	134	11	1 095	1 080	—	—	15	1	1 045	46
5	1 229	208	17	1 021	988	—	—	33	3	1 063	—
6	1 229	134	11	1 095	1 060	—	—	35	3	1 064	—
7	1 229	104	9	1 125	1 011	—	—	114	10	1 070	—
8	938	166	18	772	739	—	—	33	4	748	—
9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	1 229	126	10	1 103	1 141	38	3	—	—	1 065	—
11	1 229	128	10	1 101	1 076	—	—	25	2	1 060	—
12	1 229	194	16	1 035	959	—	—	76	7	956	—
13	1 229	126	10	1 103	1 030	—	—	73	7	1 011	—
14	1 229	167	13	1 062	1 016	—	—	46	4	972	—
15	938	195	21	743	696	—	—	37	5	753	—
16	—	—	—	—	10	—	—	—	—	10	—
17	1 229	1 007	82	222	376	154	69	—	—	184	—
18	1 229	152	12	1 077	1 055	—	—	22	2	1 105	—
19	1 229	124	10	1 105	1 038	—	—	67	6	1 075	3
20	1 229	86	7	1 143	958	—	—	185	16	940	9
21	1 229	113	9	1 116	976	—	—	140	12	1 039	6
22	938	69	7	869	848	—	—	9	1	845	5
23	—	—	—	—	12	—	—	—	—	12	—
24	1 229	62	5	1 167	1 176	9	—	—	—	1 174	—
25	1 229	58	5	1 171	956	—	—	215	18	919	54
26	1 229	64	5	1 165	935	—	—	230	19	872	90
27	1 229	84	7	1 145	910	—	—	235	20	942	—
28	1 229	75	6	1 154	884	—	—	270	23	874	53
29	938	63	7	875	616	—	—	202	23	647	—
30	—	—	—	—	57	—	—	—	—	57	—
31	1 229	106	9	1 123	1 203	80	—	—	—	1 174	15
Razem	30 499	4 192	14	26 307	24 499	283	2	2 091	8	24 261	281

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Zagłębie Krakowskie.

Dzień	Przypadało z podziału	Kopalnie odwołały		Należało podstawić	Kóleje żelazne podstawiły	W porownaniu z tem, co należało, koleje żelazne podstawiły				Wysłano kolejami żelaznemi
						Więcej		Mniej		
	wagonów		%	wagonów			%	wagonów	%	wagonów
1	266	220	83	46	53	7	15	—	—	67
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	327	209	64	118	170	52	44	—	—	217
4	327	165	50	162	144	—	—	18	11	247
5	327	73	22	254	214	—	—	40	16	240
6	327	40	12	287	293	6	2	—	—	248
7	327	31	9	296	256	—	—	40	14	256
8	266	47	17	219	181	—	—	28	17	186
9	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—
10	327	31	9	296	225	—	—	71	21	185
11	327	33	10	294	282	—	—	12	4	272
12	327	91	28	236	302	66	28	—	—	314
13	327	21	6	306	271	—	—	35	11	287
14	327	8	2	319	241	—	—	78	24	305
15	266	24	9	242	232	—	—	10	4	189
16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	327	185	57	142	163	21	15	—	—	3
18	327	44	13	283	197	—	—	86	30	286
19	327	23	7	304	214	—	—	90	30	292
20	327	45	14	282	340	58	21	—	—	255*)
21	327	46	14	281	160	—	—	121	43	223
22	266	29	11	237	188	—	—	49	20	160
23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	327	81	25	246	292	46	19	—	—	246
25	327	56	17	271	235	—	—	36	13	261
26	327	49	15	278	198	—	—	80	29	154
27	327	39	12	288	278	—	—	10	4	251
28	327	32	10	295	219	—	—	76	26	236
29	266	22	8	244	180	—	—	64	26	191
30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	327	39	12	288	302	14	5	—	—	248
Razem	8 197	1 683	21	6 514	5 840	270	4	944	14	5 819

*) Przyjęto, że kopalnia Janina od dnia 20 października r. b. do końca miesiąca odwołała wszystkie wagony, ponieważ Towarzystwo Galicyjskie w Libiążu nie przysłało w swoim czasie potrzebnych danych.

N. S.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Podział zasadniczy wagonów

pomiędzy kopalnie węgla w Polsce na miesiąc grudzień r. 1921-go.

Stacja	Nazwa kopalni	Liczba wagonów na dzień roboczy: każdy z wyjątkiem soboty	Liczba wagonów na dzień roboczy: w sobotę	Stacja	Nazwa kopalni	Liczba wagonów na dzień roboczy: każdy z wyjątkiem soboty	Liczba wagonów na dzień roboczy: w sobotę
Zawiercie	Łośnice	1	1	Granica	Joanna	4	4
„	Niwa	1	1	„	Feliks	3	3
„	Łazy	1	1	Sosnowiec R.	Alwina I	10	8
„	Poręba	10	8	„	Alwina II	8	8
„	Ludwika	4	3	„	Jadwiga II	15	12
„	Teodor	5	4	„	Irena	10	8
„	Nierada	2	1	„	Hrabia Renard	25	20
„	Tymoteusz	1	1	Sosnowiec W.	Orion	15	12
Łazy	Kamilla	5	5	„	Barbara	3	2
„	Wysoka	4	4	Kazimierz	Kazimierz / Juljusz	110	85
Ząbkowice	Antoni	12	10	„			
„	Tadeusz	5	4	Zagórze	Ignacy	25	15
„	Wanda	2	2	„	Halina	14	10
Grodziec	Grodziec I	17	17	„	Staszyc	4	3
„	Grodziec II	80	65	„	Stanisław	12	10
„	Jowisz	65	45	„	Porąbka	5	3
„	Aleksandra	10	9	„	Władysław	45	30
„	Mars	3	2	„	Karol	8	6
Dąbrowa Górnicza	Paryż / Koszelew	100	80	„	Helena	9	7
„				„	Jerzy	65	50
„	Flora	62	45	„	Zdzisław	3	3
„	Reden	30	22	„	Kołłątaj	5	4
„	Hieronim	3	3	„	Józef II	4	2
„	Tymoteusz	3	1	Sławków	Józef I	10	8
„	Wańczyków	5	3	Jaworzno	Kościuszko	45	30
„	Mikołaj	2	2	„	Piłsudski	88	68
„	Szyb Nr. 34	8	6	„	Jan Kanty	15	10
„	Katarzyna	5	3	„	Fryderyk August	—	—
„	Franciszek	3	3	Bory	Sobieski	40	35
„	Batory	3	2	Krzeszowice	Krystyna	10	8
„	Leszek	2	1	„	Mieszko	2	2
Będzin	Hrabia Renard	120	80	Tenczynek	Kmita	3	2
„	Bory	4	4	Brzeszcze	Andrzej	56	48
„	Lech	7	5	Siersza Wodna	Artur	45	30
„	Psary	1	1	„	Wanda	2	2
„	Andrzej II	3	2	Libiąż	Janina	40	25
Pogoń	Saturn	110	75	Dąbrowa	Fortuna	6	4
„	Czeladź	120	80	Dziedzice	Silesia	28	16
„	Wiktor	95	60	Rawa-Ruska	Alfred / Edward	1	1
Granica	Lilit	16	13	„			
					Razem	1 723	1 268

N. S.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

Szkoła górnicza w Dąbrowie Górniczej.

Komitet organizacyjny szkoły górniczej w Dąbrowie Górniczej opracował i złożył władzom właściwym do zatwierdzenia projekt statutu szkoły górniczej w Dąbrowie Górniczej.*) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego poczynił w projekcie powyższym pewne zmiany i zatwierdził go dnia 10-go września r. 1921-go w postaci następującej:

Statut państwowej szkoły górniczej i hutniczej imienia Staszica w Dąbrowie Górniczej.

I. Zadanie szkoły.

§ 1. Państwowa szkoła górnicza i hutnicza imienia Staszica w Dąbrowie Górniczej jest szkołą techniczną średnią i ma na celu wykształcenie: a) dozorców i sztygarów kopalnianych, pomocników mierniczych i mierniczych kopalnianych, b) dozorców i techników hutniczych, c) dozorców i techników w dziedzinie mechaniki i elektrotechniki górniczej i hutniczej. Szkoła podzieloną jest na wydziały, odpowiadające przytoczonym powyżej gałęziom techniki górniczej i hutniczej.

§ 2. Do osiągnięcia zadań, wymienionych w § 1-ym, szkoła dąży przez: a) wykłady ogólne i specjalne, b) zajęcia praktyczne w pracowniach i warsztatach szkolnych, c) praktykę pozaszkolną w kopalniach, hutach i zakładach przemysłowych.

§ 3. Szkoła ma wyrobić w wychowańcach swoich pracowitość, dokładność, sumienność i świadomość obowiązków obywatelskich.

II. Pieczęć szkoły.

§ 4. Szkoła posiada pieczęć z godłem Państwa Polskiego i godłem górniczem oraz napisem: „Państwowa szkoła górnicza i hutnicza imienia Staszica w Dąbrowie Górniczej.

III. Władze szkolne.

§ 5. Władzą naczelną państwowej szkoły górniczej i hutniczej w Dąbrowie Górniczej jest minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który mianuje i zwalnia personel nauczycielski oraz wykonywa kierownictwo i nadzór nad tą szkołą przez władze, ustanowione dla zarządzania szkolnictwem zawodowem.

§ 6. Bezpośrednie zawiadywanie szkołą należy do dyrektora, którego powołuje minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinji Rady Opiekuńczej szkoły.

§ 7. Do pomocy dyrektorowi dodani są kierownicy wydziałów szkoły. Zadaniem kierowników jest organizowanie i prowadzenie strony naukowej wydziałów. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powołuje kierowników wydziałów w porozumieniu z dyrektorem i Radą Opiekuńczą szkoły. Kierownicy wydziałów w porozumieniu z dyrektorem szkoły i właściwymi nauczycielami wyznaczają czas i miejsce praktyki zawodowej uczniów i rozpatrują sprawozdania z tej praktyki.

§ 8. Dyrektor i kierownicy wydziałów powinni być jednocześnie nauczycielami szkoły.

§ 9. Do składu Rady Pedagogicznej szkoły należą: 1) dyrektor, 2) kierownicy wydziałów, 3) nauczyciele szkoły, 4) lekarz szkolny.

§ 10. Obowiązki i prawa Rady Pedagogicznej są następujące: 1) przyjmowanie nowowstępujących uczniów, 2) ocena postępów uczniów i promowanie na kurs następny, 3) przyznawanie stopni dozorców tym uczniom, którzy ukończą z postępem dostatecznym zasadniczy kurs szkoły, 4) ocena sprawowania uczniów, rozważanie ważniejszych przewinień i wyznaczanie kar, 5) przedstawianie ministrowi za pośrednictwem dyrektora kandydatów do zupełnego lub częściowego uwolnienia od czesnego, 6) opracowywanie projektów planów i programów nauczania oraz projektów zmian i uzupełnień w tych planach i programach na żądanie Ministerjum i z własnej inicjatywy oraz składanie ich Ministerjum z dołączeniem opinji Rady Opiekuńczej szkoły o tych sprawach.

§ 11. W wewnętrznych czynnościach swoich Rada Pedagogiczna rządzi się regulaminem, zatwierdzonym przez Ministerjum Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 12. Do czynności przyjmowania uczniów i innych spraw Rada Pedagogiczna może wyłaniać ze swego grona ściślejsze komisje stałe i czasowe zgodnie z regulaminem.

§ 13. Przewodniczącym Rady Pedagogicznej jest dyrektor szkoły. Protokół posiedzeń Rady prowadzi jeden z kierowników wydziałów, wyznaczony do tego przez dyrektora.

§ 14. Do składu Rady Opiekuńczej szkoły należą: 1) jeden przedstawiciel Ministerjum Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i 2) jeden przedstawiciel Ministerjum Przemysłu i Handlu, powoływani przez właściwych ministrów na okres trzechletni; 3) dyrektor szkoły oraz następujący przedstawiciele instytucji i związków: 4) jeden przedstawiciel Sejmiku Powiatowego w powiecie Będzińskim, wybrany przez wydział rzeczonego Sejmiku, 5) jeden przedstawiciel Rady Miejskiej miasta Dąbrowy, wybrany przez tę Radę, 6) jeden przedstawiciel Rady Miejskiej miasta Sosnowca,

*) Przegląd Górniczo-Hutniczy, r. 1920, Nr. 2, str. 48-50.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

wybrany przez tę Radę, 7) jeden przedstawiciel Związku polskiego przemysłu, górnictwa, handlu i finansów, wybrany przez Radę tego Związku, 8) jeden przedstawiciel Rady Zjazdu przemysłowców górniczych, wybrany przez tę Radę, 9) jeden przedstawiciel Towarzystwa przemysłowców w zagłębiu Dąbrowskiem, wybrany przez zarząd rzeczonego Towarzystwa, 10) jeden przedstawiciel Związku górników i hutników polskich, wybrany przez zarząd rzeczonego Związku, 11) jeden przedstawiciel Koła w Dąbrowie Górniczej Związku górników i hutników polskich, wybrany przez zarząd rzeczonego Koła, 12) jeden przedstawiciel Stowarzyszenia techników w zagłębiu Dąbrowskiem, wybrany przez zarząd rzeczonego Stowarzyszenia, 13) jeden przedstawiciel Stowarzyszenia techników górniczych i hutniczych w zagłębiu Dąbrowskiem, powoływany przez zebranie członków rzeczonego Stowarzyszenia.

Rada Opiekuńcza wybiera przewodniczącego Rady ze swego grona na trzy lata. Wybór podlega zatwierdzeniu przez ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 15. Członkami Rady Opiekuńczej mogą być tylko obywatele Państwa Polskiego.

§ 16. W początkach istnienia Rady po upływie jednego roku z liczby przedstawicieli instytucji i związków wychodzi z Rady przez losowanie trzech członków, po upływie drugiego roku przez losowanie dalszych trzech a po upływie trzeciego roku pozostali członkowie. Wylosowani mogą być powołani powtórnie lub wchodzą zamiast wylosowanych nowi przedstawiciele. Kadencja nowopowołanych trwa trzy lata. W razie opuszczenia stanowiska przez członka Rady Opiekuńczej przed upływem trzech lat właściwa władza wyznacza innego przedstawiciela do końca danego trzechlecia.

§ 17. Zadaniem Rady Opiekuńczej jest dbanie o należyte prowadzenie i rozwój szkoły oraz o potrzeby uczniów. Wobec tego obowiązki i prawa Rady Opiekuńczej są następujące: 1) wglądanie w porozumieniu z dyrektorem szkoły w sposób nauczania w szkole za pośrednictwem upoważnionych do tego delegatów ze swego grona lub zaproszonych rzeczoznawców, przyczem zwiedzający szkołę mają prawo być obecnymi na wykładach, egzaminach i w pracowniach, nie mają jednak prawa czynienia uwag nauczycielom ani wydawania zarządzeń, lecz komunikują spostrzeżenia swe poufnie dyrektorowi szkoły; 2) wydawanie opinji co do projektów, planów i programów nauczania, opracowanych przez Radę Pedagogiczną szkoły lub przedstawionych przez Ministerjum, oraz składanie do Ministerjum z własnej inicjatywy projektów zmian w programach szkoły; 3) wydawanie opinji co do regulaminów szkolnych; 4) wglądanie w porozumieniu z dyrektorem szkoły w sprawy administracyjne szkoły za pośrednictwem upoważnionych do tego delegatów ze swego grona; 5) składanie corocznie ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego opinji o czynności szkoły i wniosków, zmierzających do takiego postawienia nauczania w szkole, aby nauczanie to odpowiadało potrzebom przemysłu górniczego i hutniczego w Polsce i sprzyjało jak największemu rozwojowi tego przemysłu; 6) wydawanie opinji o projektach budżetu szkoły, składanych Ministerjum przez dyrektora szkoły; 7) podejmowanie starań o znalezienie środków, potrzebnych na pokrycie wydatków szkoły, mających na celu jej zaopatrzenie w urządzenia, mogące postawić naukę na jak najwyższym poziomie; 8) wyjednywanie praktyki przedszkolnej dla kandydatów, którzy chcą wstąpić do szkoły górniczej; 9) wyjednywanie praktyki dla uczniów szkoły; 10) podejmowanie starań o zapewnienie pomocy materjalnej niezamożnym uczniom szkoły; 11) zakładanie burs i opieka nad niemi; 12) przedstawianie ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego kandydatów na stanowisko dyrektora szkoły, i 13) składanie ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego opinji o kandydatach na kierowników wydziałów szkoły.

§ 18. Przy wykonywaniu czynności swoich Rada Opiekuńcza powołuje ze swego grona do poszczególnych zadań komisje stałe i czasowe, składające się z odpowiednich rzeczoznawców, i ma prawo zapraszać rzeczoznawców z poza swego grona.

§ 19. Rada Opiekuńcza rządzi się w czynnościach swoich regulaminem, który zatwierdza minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

IV. Warunki przyjęcia do szkoły.

§ 20. Od kandydatów, przyjmowanych na semestr I szkoły, wymagane jest: 1) ukończenie przynajmniej 15 lat życia, 2) świadectwo z ukończenia czterech klas szkoły średniej albo siedmiu oddziałów szkoły powszechnej, 3) złożenie egzaminu wstępnego z języka polskiego i matematyki oraz wykazanie zdolności do rysunków ręcznych, 4) udowodnienie odpowiedniego do zawodu górniczego i hutniczego stanu zdrowia przez świadectwo jednego z lekarzy kasy chorych w zagłębiu Dąbrowskiem, 5) odbycie przynajmniej trzymiesięcznej nieprzerwanej praktyki w kopalni lub zakładach przemysłowych. Kandydaci ze szkół powszechnych, którzy ukończyli tylko sześć oddziałów, mogą być przyjmowani na zasadzie odpowiednio rozszerzonego egzaminu wstępnego z języka polskiego, historji, geografji, przyrody, matematyki i rysunków.

§ 21. Kandydat powinien złożyć metrykę-świadectwo przynależności do Państwa Polskiego oraz życiorys i podanie o przyjęcie, napisane własnoręcznie.

§ 22. Wyjątki od wymienionych wymagań w wypadkach usprawiedliwionych podlegają zatwierdzeniu ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 23. Uczniowie mogą być przyjmowani tylko na semestr I-szy, wyjątkowo na wyższe za ze-

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

zwoleniem ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

V. Rozkład i czas trwania nauki w szkole.

§ 24. Nauka w szkole trwa od 3 do 4 lat zależnie od wydziału i programu, który zatwierdza Mininisterjum Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 25. Nauka każdego roku szkolnego trwa od dnia 15-go września do dnia 15-go czerwca i dzieli się na dwa semestry.

§ 26. Czas od d. 1-go lipca do d. 1-go września przeznaczony jest na zajęcia praktyczne z pomiarów naziemnych i podziemnych, wycieczki geologiczne, ćwiczenia w ratownictwie górniczem oraz praktykę zawodową w kopalniach, hutach i fabrykach według regulaminu dla każdego wydziału i według wskazówek kierowników wydziałów i nauczycieli, którym powierzono czuwanie nad praktyką zawodową uczniów. Uczeń obowiązany jest składać pisemne sprawozdanie z praktyki i prac, wykonanych w tym czasie.

VI. Ukończenie szkoły i świedectwa szkolne.

§ 27. Po odbyciu przez ucznia przepisanej praktyki międzysemestralnej i ukończeniu przepisanej dla danego wydziału liczby semestrów Rada Pedagogiczna przyznaje mu stopień dozorcy górniczego, pomocnika mierniczego, dozorcy hutniczego, mechanicznego, elektrotechnicznego, a dyrekcja wydaje mu odpowiednie świadectwo.

§ 28. Pomocnik mierniczego lub dozorcy wymienionych wyżej specjalności, jeżeli chcą ubiegać się o stopień sztygara, mierniczego kopalnianego, technika hutniczego, technika mechanika, technika elektryka, powinni: 1) odbyć przynajmniej dwuletnią nieprzerwaną pracę w danej dziedzinie techniki, 2) opracować samodzielnie sprawozdanie pisemne z tej pracy. Wyniki tej pracy i sprawozdanie z niej ocenia komisja egzaminacyjna i jeżeli uzna je za dostateczne, wówczas egzaminuje kandydata w zakresie obranej przez niego gałęzi techniki, przyjmując przy egzaminie tym za podstawę złożone sprawozdanie. Oprócz tego kandydat składa egzamin z zakresu przepisów prawnych, dotyczących wykonywania obranego zawodu. W razie uznania wiadomości i wyrobienia kandydata za dostateczne komisja egzaminacyjna przyznaje mu stopień sztygara, mierniczego kopalnianego, technika hutniczego, technika mechanika, technika elektryka. Dyrekcja szkoły wymienia wydane świadectwo dozorcy na świadectwo jednego z przytoczonych powyżej stopni. Na świadectwie tem kładą swe podpisy dyrektor szkoły oraz wszyscy członkowie komisji egzaminacyjnej.

§ 29. Komisja egzaminacyjna, wymieniona w § 28-ym, składa się z kierownika właściwego wydziału, dwóch nauczycieli szkoły, wyznaczonych przez dyrektora szkoły, jednego delegata Rady Opiekuńczej szkoły i jednego delegata Ministerjum Przemysłu i Handlu.

§ 30. Dozorca lub pomocnik mierniczego może ubiegać się o stopień sztygara, mierniczego lub technika najwyżej dwa razy, przyczem pomiędzy jednem a drugiem ubieganiem się musi upłynąć najmniej rok czasu.

VII. Obowiązki uczniów szkoły.

§ 31. Uczniowie w szkole i poza szkołą obowiązani są przestrzegać regulamin szkoły, zatwierdzony na wniosek Rady Pedagogicznej przez ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 32. W razie pogwałcenia przez ucznia regulaminu, wymienionego w § 31-ym, dyrektor szkoły udziela winnemu nagany w sposób, zależny od jego uznania, a w razie wykroczenia poważniejszego lab powtórzenia się wykroczenia Rada Pedagogiczna może usunąć winnego ze szkoły. Uchwałę Rady Pedagogicznej o wykluczeniu ucznia ze szkoły zatwierdza Ministerjum Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

VIII. Opłaty szkolne.

§ 33. Rodzaj i wysokość opłat szkolnych ustala minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego drogą rozporządzeń.

IX. Postanowienie końcowe.

§ 34. Statut powyższy obowiązuje od dnia 1-go lipca r. 1921-go.

Rada Opiekuńcza szkoły górniczej i hutniczej w Dąbrowie Górniczej ustaliła się w składzie następującym: 1) przedstawiciel Ministerjum Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego p. Hieronim Kondratowicz, 2) przedstawiciel Ministerjum Przemysłu i Handlu p. Marjan Stecki, 3) dyrektor szkoły p. Zygmunt Rajdecki, 4) przedstawiciel Sejmiku Powiatowego w powiecie Będzińskim p. Jan Brzostowski, 5) przedstawiciel Rady Miejskiej miasta Dąbrowy Górniczej p. Adam Piwowar, 6) przedstawiciel Rady Miejskiej miasta Sosnowca p. Władysław Grabiański, 7) przedstawiciel Związku polskiego przemysłu, górnictwa, handlu i finansów p. Mieczysław Grabiński, 8) przedstawiciel Rady Zjazdu przemysłowców górniczych p. Kazimierz Srokowski, 9) przedstawiciel Towarzystwa przemysłowców w zagłębiu Dąbrowskiem p. Szymon Rudowski, 10) przedstawiciel Związku górników i hutników polskich p. Juljan Sykała, 11) przedstawiciel Koła w Dąbrowie Górniczej Związku górników i hutników polskich p. Stanisław Strzeszewski, 12) przedstawiciel Stowarzyszenia techników w zagłębiu Dąbrowskiem p. Adam Stadnicki i 13) przedstawiciel Stowarzyszenia techników górniczych i hutniczych w zagłębiu Dąbrowskiem p. Ludwik Berbecki.

Rada na pierwszem swojem zebraniu w dniu 11-ym listopada r. 1921-go wybrała na przewodniczącego p. Hieronima Kondratowicza a na zastępcę przewodniczącego p. Mieczysława Grabińskiego.

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

KRONIKA BIEŻĄCA.

Plan przewozu węgla na grudzień r. 1921-go Na grudzień r. 1921-go przewidywaną ogólną pracę wagonów określono na 9 607 (naładowanie własne 7 207, przywóz 1 200, tranzyt 1 200) wagonów na dzień kalendarzowy, w tej liczbie:

węgiel dąbrowski)	
„ krakowski)	1 315
„ górnośląski	770
„ karwiński	30
drzewo kopalniane, strzeliwo i t. p.	60
drzewo opałowe	350

N. S.

Wykonanie planu przewozów kolejowych w październiku r. 1921-go. W październiku r. 1921-go na kolejach żelaznych w Polsce.

	Przewidywanie wagonów średnio dziennie	Wykonanie dziennie
naładowano	7 289	6 944
przyjęto ładownych z zagranicy	1 180	751
przywieziono tranzytem	1 000	1 316
Razem	9 469	9 011
w tej liczbie:		
węgiel dąbrowski	900	845
węgiel krakowski	270	218
węgiel karwiński	50	20
węgiel górnośląski (oprócz tranzytu)	650	201
węgiel ze składów	—	38
drzewo kopalniane, strzeliwo i t. p.	80	40
drzewo opałowe	400	366

W drugiej połowie października r. b. był dotkliwy brak węglarek; brak ten odczuwać się daje i w listopadzie. Wynikł on z dwóch przyczyn, mianowicie: 1) z powodu twierdzenia Komisji Koalicyjnej, iż liczy się za Polską 5 000 węglarek długu z r. 1920-go dotychczas niespłaconego i uzależnienia wysyłki węgla górnośląskiego dla Polski od spłaty tego długu musiano pozbyć się 5 000 węglarek; 2) wysłane z drzewem z Pomorza do Niemiec 7 000 węglarek zostały tam pod różnymi pozorami zatrzymane i dopiero teraz drobnemi partjami odzyskuje je Polska. Pozatem część taboru odkrytego zajęta była przewozem buraków cukrowych. Z tych powodów koleje nie były w stanie i nie mogą jeszcze w listopadzie wytrzymać normy ładunku węgla krajowego. *N. S.*

Wydobycie węgla brunatnego w Wielkopolsce. Wydobycie węgla w Sierakowskich kopalniach węgla w Sierakowie (Wielkopolska) wynosiło w roku 1921-ym (w tonnach):

Styczeń	322
Luty	493
Marzec	503
Kwiecień	669
Maj	924
Czerwiec	1 498
Lipiec	2 240
Sierpień	2 105
Wrzesień	3 659
Październik	4 334

Wydajność jednego robotnika pod ziemią wynosiła 1,05 *t* na dniówkę, wydajność jednego górnika wynosiła 3,85 *t* na dniówkę, wydajność wogóle jednego robotnika wynosiła 0,665 *t* na dniówkę. *r.*

Dwudziestoodsetkowy podatek skarbowy od węgla. W dziale urzędowym Monitora Polskiego z dnia 1-go października r. b. (Nr. 223) pomieszczono następującą notatkę:

Z Komitetu Ekonomicznego Ministrów otrzymujemy wyciąg z protokółu 123-go posiedzenia w dniu 28-ym września r. 1921-go punkt 6 L. 691/21 K. E. Wniosek Ministra Skarbu w sprawie poboru podatku od węgla w dotychczasowej wysokości, t.j. 20% wartości względnie ceny do czasu uchwalenia przez Sejm jednolitego podatku od węgla na obszarze Rzeczpospolitej Polskiej. Komitet Ekonomiczny Ministrów postanowił: Upoważnić Ministra Skarbu do pobierania w dalszym ciągu aż do czasu uchwalenia przez Sejm wniesionego już przez Rząd projektu ustawy o jednolitym podatku od węgla na całym obszarze Rzeczpospolitej Polskiej zgodnie z art. 3-im rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu i Ministra Skarbu z dnia 13-go lipca r. 1921-go Dz. Ustaw Nr. 66 poz. 429 podatku od węgla w dotychczasowej wysokości, a mianowicie 20% wartości względnie ceny sprzedażnej, pobieranej przez kopalnie od nabywców węgla, i to od całej ilości węgla, sprzedanego z kopalni bez względu na sposób odstawy węgla, czy to furmankami, czy też koleją. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Radomiu ogłosił w Nr. 167-ym Monitora Polskiego z dnia 26-go lipca r. b., że Władysław Szymukowski, mieszkaniec wsi Rozwady gminy Kszczonów, starostwa Opoczyńskiego, odkrył rudę żelazną w dniu 25-ym czerwca r. 1921-go za pomocą szybu Nr. 2 na gruncie włościanina Ludwika Kuca w Rozwadach w odległości 1200 *m* od granicy dóbr Przysucha i 1500 *m* od szosy z Końskich do Opoczna. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Radomiu ogłosił w Nr. 167-ym Monitora Pol-

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

skiego z dnia 26-go lipca r. b., że spółka akcyjna Rudy żelazne we Lwowie pozostająca w zarządzie Towarzystwa akcyjnego dla przedsiębiorstw górniczych Tepege w Krakowie w osobie pełnomocnika spółki Tadeusza Ruszkowskiego odkryła dnia 16-go czerwca r. 1921-go rudę żelazną na głębokości 34,7 *m* za pomocą otworu świdrowego Nr. 2 we własnym majątku Ludwinów, gminy Gowarczów, starostwa Koneckiego, w odległości 60 *m* na zachód od granicy gruntów wsi Gąsiorów i 15 *m* na północno-wschód od drogi Ludwinów-Gąsiorów. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 167-ym Monitora Polskiego z dnia 26-go lipca r. b., że kierownik Państwowych poszukiwań górniczych Henryk Mandat odkrył dnia 21-go czerwca r. 1921-go rudę żelazną na gruncie Walentego Czernucha w kolonji Syberja, gminy Mierzyce, starostwa Wieluńskiego za pomocą szybiku w odległości 685 *m* na południe od drogi, idącej od folwarku Pątnów do wsi Bieniec i 76 *m* na zachód od drogi idącej przez kolonję Syberja. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 167-ym Monitora Polskiego z dnia 26-go lipca r. b., że przemysłowiec górniczy Aleksander Skiba, działający w imieniu i na rzecz inżyniera górniczego Gerarda Stanisława Malinowskiego zamieszkałego w Sosnowcu, odkrył dnia 30-go czerwca r. 1921-go rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego na gruncie Władysława Stępnia we wsi Porąbki, gminy Rudniki, starostwa Wieluńskiego, w odległości 55 *m* na północ od drogi, wiodącej z Rudnik do Praszki i 40 *m* na zachód od drogi wiodącej z Porąbki do Łaz. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 125-ym Monitora Polskiego z dnia 6-go czerwca r. 1921-go, że sztygar Józef Wodzinowski, działający w imieniu i na rzecz Towarzystwa akcyjnego Sosnowieckich fabryk rur i żelaza w Zawierciu, odkrył dnia 26-go kwietnia r. 1921-go rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego głębokości 12,20 *m* na gruncie Ignacego Pecyny we wsi Kowale, gminy Praszka, starostwa Wieluńskiego, w odległości 1 336 *m* na zachód od drogi ze wsi Ożarów, do wsi Komorniki i 140 *m* na południe od drogi Komorniki. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 125-ym Monitora Polskiego z dnia 6-go czerwca r. 1921-go, że inż. górniczy Stanisław Kontkiewicz, działający w imieniu i na rzecz przemysłowca Stanisława Ostrowskiego, odkrył dnia 23-go kwietnia r. 1921-go rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego głębokości 51,70 *m* na gruncie należącym do nadleśnictwa Zagórze, gminy Dźbów, starostwa Częstochowskiego, w odległości 4 825 *m* na północ od linji kolejowej Częstochowa—Herby i 3 050 *m* na wschód od szosy Trzepizury — Wręczyca, w kwartale leśnym 36 przy przecince K. i H. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 125-ym Monitora Polskiego z dnia 6-go czerwca r. 1921-go, że sztygar Józef Wodzinowski, działający w imieniu i na rzecz Towarzystwa akcyjnego Sosnowieckich fabryk rur i żelaza, odkrył rudę żelazną dnia 26-go kwietnia r. 1921-go zapomocą otworu świdrowego na głębokości 43,30 *m* na gruncie Antoniego Jamy we wsi Kowale, gminy Praszka, starostwa Wieluńskiego, w odległości 645 *m* na wschód od szosy Wieluńskiej i na 18 *m* na północ od drogi Kiermachowskiej. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 137-ym Monitora Polskiego z dnia 20-go czerwca r. 1921-go, że przemysłowiec górniczy Aleksander Skiba, działający w imieniu i na rzecz inżyniera górniczego Gerarda-Stanisława Malinowskiego, zamieszkałego w Sosnowcu, odkrył dnia 28-go maja r. b. rudę żelazną zapomocą szybu głębokości 9 *m*, wybitego na gruncie Franciszka Kaczmarka we wsi Brzeziny, gminy Praszka, starostwa Wieluńskiego w odległości 550 *m* na północ od wsi Brzeziny i 1 660 *m* na zachód od drogi wiodącej z Brzezin do Strojca. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 137-ym Monitora Polskiego z dnia 20-go czerwca r. 1921, że Irena Meske, zamieszkała w Ożarowie, starostwa Wieluńskiego, działająca w imieniu i na rzecz właściciala majątku Ożarów Kuniberta Meske, odkryła dnia 21-go maja r. b. rudę żelazną zapomocą szybu na gruncie lasu dworskiego w odległości 73 *m* w kierunku północno-wschodnim do drogi, prowadzącej do wsi Słoniny i 236 *m* na południowowschód od traktu Praszkowsko-Ożarowskiego. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 137-ym Monitora Polskiego z dnia 20-go czerwca r. b., że sztygar Józef Wodzinowski działający w imieniu i na rzecz Towarzystwa akcyjnego Sosnowieckich fabryk rur i żelaza, odkrył dnia 28-go maja r. b. rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego na głębokości 41,53 *m* na gruncie Piotra Mikołajczyka we wsi Przedmoście, gminy Praszka, starostwa Wieluńskiego w odległości 11 *m* na południowo-zachód od traktu Bolesławskiego i 10 *m* na północno-zachód od drogi z Przedmościa do Ożarowa w miejscu przecięcia się tych dróg. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 138-ym Monitora Polskiego z dnia 21-go czerwca r. b., że inżynier górniczy Stanisław Kontkiewicz działając w

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

imieniu i na rzecz przemysłowca Stanisława Ostrowskiego odkrył dnia 12-go maja r. b. rudę żelazną zapomocą szybu głębokości 26,50 *m* na gruntach nadleśnictwa Zagórze, gminy Dźbów, starostwa Częstochowskiego w odległości 2050 *m* na północ od linji kolejowej Częstochowa—Herby i 2675 *m* na wschód od szosy Trzepizury—Wręczyca w kwartale leśnym 24-ym przy przecince S. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 138-ym Monitora Polskiego z dnia 21-go czerwca r. b., że przemysłowiec górniczy Aleksander Skiba działając w imieniu i na rzecz inżyniera górniczego Gerarda-Stanisława Malinowskiego zamieszkałego w Sosnowcu, odkrył dnia 11-go maja r. 1921-go rudę żelazną zapomocą szybiku na głębokości 3 *m*, wybitego w majątku Waldemara Brehmera Żytniów, gminy Rudniki, starostwa Wieluńskiego w odległości 800 *m* na południowo-zachód od drogi wiodącej od Ciuciułowa i 600 *m* na zachód od lasku Hajdamackiego. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 138-ym Monitora Polskiego z dnia 21-go czerwca r. b., że inżynier górniczy Stanisław Kontkiewicz działając w imieniu i na rzecz przemysłowca Stanisława Ostrowskiego, odkrył dnia 13-go maja r. 1921-go rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego głębokości 55,50 *m* wybitego na gruncie nadleśnictwa Zagórze, gminy Węglowice, starostwa Częstochowskiego w odległości 410 *m* na południe od drogi Kalej—Wręczyca i 1510 *m* na wschód od szosy Trzepizury—Wręczyca, w kwartale leśnym 65, przy przecince T. i O. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 138-ym Monitora Polskiego z dnia 21-go czerwca r. b., że inżynier górniczy Stanisław Kontkiewicz działając w imieniu i na rzecz przemysłowca Stanisława Ostrowskiego, odkrył dnia 23-go maja r. 1921-go rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego głębokości 47,40 *m* wybitego na gruncie nadleśnictwa Zagórze, gminy Węglowice, starostwa Częstochowskiego w odległości 1160 *m* na południe od drogi Wręczyca—Kalej i 1105 *m* na wschód od szosy Wręczyca—Trzepizury w kwartale leśnym 59 przy przecince T. i N. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 138-ym Monitora Polskiego z dnia 21-go czerwca r. b., że przemysłowiec górniczy Aleksander Skiba, działając w imieniu i na rzecz inżyniera górniczego Gerarda Stanisława Malinowskiego, zamieszkałego w Sosnowcu, odkrył w dniu 11-ym maja r. 1921-go rudę żelazną zapomocą szybiku na głębokości 3 *m* wybitego w majątku Waldemara Brehmera Żytniów, gminy Rudniki, starostwa Wieluńskiego w odległości 50 *m* na wschód od lasku Hajdamackiego i 70 *m* na południe od drogi z Hajdamak do wsi Pieńki. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 125-ym Monitora Polskiego z dnia 6-go czerwca r. 1921-go, że sztygar Józef Wodzinowski, działający w imieniu i na rzecz Towarzystwa akcyjnego Sosnowieckich fabryk rur i żelaza w Zawierciu, odkrył dnia 22-go kwietnia r. 1921-go rudę żelazną za pomocą otworu świdrowego głębokości 30,07 *m* na gruncie Antoniego Kłosowskiego we wsi Kowale, gminy Praszka, starostwa Wieluńskiego, w odległości 5 *m* na zachód od traktu Kowale Wieluń i 40 *m* na północ od drogi Kiermachowskiej. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 125-ym Monitora Polskiego z dnia 6-go czerwca r. 1921-go, że inż. górniczy Stanisław Kontkiewicz, działający w imieniu i na rzecz przemysłowca Stanisława Ostrowskiego, odkrył dnia 20-go kwietnia r. 1921-go rudę żelazną za pomocą otworu świdrowego głębokości 12,25 *m* na gruntach należących do nadleśnictwa Zagórze, gminy Węglowiec, starostwa Częstochowskiego przy przecince T. i P., a mianowicie 525 *m* na północ od drogi Kalej—Wręczyca i 1620 *m* na wschód od szosy Wręczyca Wielka-Trzepizury. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 125-ym Monitora Polskiego z dnia 6-go czerwca r. 1921-go, że inż. górniczy Stanisław Kontkiewicz, działający w imieniu i na rzecz przemysłowca Stanisława Ostrowskiego, odkrył dnia 18-go kwietnia r. 1921-go rudę żelazną za pomocą otworu świdrowego głębokości 40,40 *m* na gruntach, należących do nadleśnictwa Zagórze, gminy Dźbów, starostwa Częstochowskiego, w kwartale leśnym 45 przy przecince K, a mianowicie 4500 *m* na północ od linji kolejowej Częstochowa—Herby i 1550 *m* na wschód od szosy Trzepizury—Wręczyca. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 125-ym Monitora Polskiego z dnia 6-go czerwca r. 1921-go, że inż. górniczy Kazimierz Kokowski, działający w imieniu i na rzecz Towarzystwa Sosnowieckich fabryk rur i żelaza, odkrył rudę żelazną dnia 6-go maja r. 1921-go za pomocą otworu świdrowego głębokości 26,35 *m* na gruncie włościanina Józefa Kubata we wsi Łojki, gminy Grabówka, starostwa Częstochowskiego, w odległości 400 *m* na zachód od drogi Łojki—folwark Gorzelnia i 175 *m* na południe od granicy gruntów majorackich folwarku Gorzelnia. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 166-ym Monitora Polskiego, że kierownik państwowych poszuki-

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/

wań górniczych Henryk Mandat w imieniu i na rzecz Głównej Dyrekcji państwowych zakładów górniczych i hutniczych odkrył dnia 30-go lipca r. 1918-go zapomocą szybiku rudę żelazną na gruncie Jana Sośniaka we wsi Złochowice, gminy Opatów, starostwa Częstochowskiego w odległości 29 *m* na zachód Złochowice—Hutka i 1 157 *m* na południe od drogi idącej przez wieś Złochowice. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912 - 1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 166-ym Monitora Polskiego, że kierownik państwowych poszukiwań górniczych Henryk Mandat w imieniu i na rzecz Głównej Dyrekcji państwowych zakładów górniczych i hutniczych odkrył rudę żelazną dnia 25-go czerwca r. 1921-go zapomocą otworu świdrowego na gruntach lasu państwowego Marki, nadleśnictwa Rudniki, gminy Praszka, starostwa Wieluńskiego w odległości 8 *m* na północ od brzegu lasu graniczącego z gruntami wsi Lachowskie i 5 *m* na wschód od drogi idącej ze wsi Lachowskie do kolonji Marki. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Dąbrowie ogłosił w Nr. 167-ym Monitora Polskiego z dnia 26-go lipca r. b., że p. Henryk Koralewski odkrył dnia 4-go maja r. 1921-go rudę żelazną zapomocą szybiku poszukiwawczego, położonego w starostwie Będzińskiem, gminy Mierzęcice, na gruncie Jana i Bronisławy Dobrowolskich włościan wsi Boguhałowice w odległości 140 *m* na północ od szosy Siewierz - Niezdara, $2^1/_2$ *m* na zachód od granicy gruntów Stanisława Dobrowolskiego i 26,5 *m* na wschód od polowej drogi. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912 - 1913) urząd górniczy w Częstochowie ogłosił w Nr. 167-ym Monitora Polskiego z dnia 26-go lipca r. b., że przemysłowiec górniczy Aleksander Skiba, działając w imieniu i na rzecz inżyniera górniczego Gerarda Stanisława Malinowskiego zamieszkałego w Sosnowcu, odkrył dnia 27-go czerwca r. 1921-go rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego na gruncie Piotra Kapicy we wsi Łazy, gminy Rudniki, starostwa Wieluńskiego, w odległości 50 *m* na północ od drogi, wiodącej do Rudnik i 350 *m* na wschód do strumyka płynącego w stronę Lampowizny. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Dąbrowie ogłosił w Nr. 169-ym Monitora Polskiego z dnia 28-go lipca r. b., że inżynier Kazimierz Kokowski działający w imieniu i na rzecz Towarzystwa akcyjnego Sosnowieckich fabryk rur i żelaza w Zawierciu odkrył dnia 18-go maja r. 1921-go rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego na gruntach gromadzkich wsi Pomrożyce w miejscowości Ścięgna gminy Kromołów, starostwa Będzińskiego, w odległości 15 *m* od drogi Pomrożyce —Skarżyce i 20 *m* od gruntów Pawła Ibka i Ignacego Musiałka. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Dąbrowie ogłosił w Nr. 169-ym Monitora Polskiego z dnia 28-go lipca r. b., że p. inżynier Kazimierz Kokowski działający w imieniu i na rzecz Towarzystwa akcyjnego Sosnowieckich fabryk rur i żelaza w Zawierciu odkrył dnia 11-go maja r. 1921-go rudę żelazną zapomocą otworu świdrowego na gruntach gromadzkich osady Kromołów, gminy Kromołów, starostwa Będzińskiego w odległości 750 *m* od ostatniego domu osady Kromołów przy drodze Kromołów—Pomrożyce. *R.*

Odkrycie rudy żelaznej. Na zasadzie art. 481-go ustawy górniczej (wyd. r. 1912—1913) urząd górniczy w Radomiu ogłosił w Nr. 143-im Monitora Polskiego z dnia 27-go czerwca r. b., że Stanisław Celiński, właściciel majątku Korytków, gminy Służno, starostwa Opoczyńskiego, odkrył dnia 27-go maja r. b. rudę żelazną zapomocą szybiku głębokości 2,6 *m* na gruncie własnym w północno-zachodniej części wymienionego majątku Korytków w odległości 8 *m* od drogi wiodącej z osady dworskiej Korytków do wsi Eugenjów. *R.*

OD REDAKCJI.

Dla umożliwienia Redakcji obliczenia przewidywanego kosztownego dziś wielce nakładu pisma do zeszytu niniejszego dołącza się przekaz Pocztowej Kasy Oszczędności. Prenumeratorzy *Przeglądu Górniczo-Hutniczego*, którzy życzą sobie otrzymywać pismo powyższe w roku 1922-im, raczą wpłacić w najbliższym urzędzie pocztowym 2 500 marek za załączonym przekazem. Dla uniknięcia zwłoki w otrzymywaniu pisma lub nawet zupełnego nieotrzymania go w razie wyczerpania pożądanem jest możliwie wczesne opłacenie prenumeraty.

Wydawca: Rada Zjazdu przemysłowców górniczych. **Redaktor: Kazimierz Srokowski.**

W drukarni Edmunda Mirka, S-ki.

BIBLIOTEKA AKADEMII GÓRNICZEJ W KRAKOWIE

Ze zbiorów Biblioteki Głównej AGH http://www.bg.agh.edu.pl/